

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

De Coelo Liber Secvndvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

LIBER SECVNDVS DE CÆLO.

CAPVT PRIMVM.

Primum in celo gaudium, voluptas oculorum.

Lib. 19. de
ciuit. c. 1.

VGVSINO teste, celeberrima olim questio inter Peripateticos, Academicos, Stoicos, Epicureos, ceteramque Philosophorum turbam agitabatur: Quid sit Beatitudo, & in quo illa consistat? Tot ferè sententiæ, quot capita.

M. Varro diversissimas opiniones illas colligens numeravit ducentas octoginta octo. Fingamus unam è tot sententiis veritati congruam fuisse: Ergo ceteræ omnes aberrarunt à vero. Hem quantæ tenebræ! Christiana sacra ita nos instruunt, ut pueri, mulierculæ, homines pagani loquente digito cælum monstrant, & vel tacendo dicant, illic esse Beatitudinem, ubi Deus se spectandum exhibet.

Lib. 3. diu.
nar. instit.
c. 7. & 8.

Lactantius luculenter ostendit tot illos Philosophos errasse omnes. Nos oraculis divinis habemus fidem, & Beatitudinem eam speramus, quam illa nobis pollicitatione minime fallaci promittunt. Ut ergo Beatitudinis immensa gaudia ordine explicemus, ordiamur ab oculis Beatorum. Oculis celebrissimis ac nobilissimis est exteriorum sensuum. Quanta porro sit oculorum voluptas in celo, nunc disseremus.

§. I.

V-T cæli gaudia tantò rectius perpendamus, aviculas imitemur necesse est. Alaudas scimus cantillando altius atque altius per auras ascendere. Volemus & nos, & simul cantemus. Ab humanis & naturalibus ascendamus ad cælestia. Duo habet humana forma, colorem scilicet, & proportionem seu symmetriam debitam: ubi hæc duo, lac scilicet minio mixtum, & elegans partium compositio conveniunt, amicum spiritum rat forma, trahit, invitat, & omnium se spectantium amorem elicit. Hinc forma priscis tam eleganter, quam verè Tacita tyrannis dicebatur. Incredibile dictum est quam hæc una res potenter ad amandum non tam alliciat, quam panem cogat, planè Tyrannis, sed muta, sed nimium imperiosa. Hinc Helenæ forma veterum charactis adeò celebrata est, ut fuerint qui dicerent, dignam esse decennali bello.

Forma duo
habet, co-
lorē scilicet
& propor-
tionem
debitam:
Tacita ty-
rannis est.
Vide mi Le-
stor que in
atēnitatis
cō. id. 6. §. 3.
dicamus, de
Iacobo &
Rachele.
Gen. cap. 31.
vers. 41.

E sacris codicibus constat, quam duram servitutem Jacob servierit pro decorā Rachele, idque septennio, cumque spe cecidisset ducendæ domum virginis servituti septennium alterum adjecit. Mattis obitum grandi luctu deflevit Isaac: at visā Rebeccā, eam animo hilaritatem concepit, ut dolorem qui ex morte matris ejus acciderat temperaret? Tacita Tyrannis, forma. Quis eximium decus Otis, & in niveo mystum candore ruborem aspicit, & tyrannidem istam non sentit? Juditha elegantiae singulare specimen, quam ea omnium oculos in se rapuit? Assyrii ad hoc formæ miraculum attoniti, Considerabant faciem ejus, & erat in oculis eorum stupor, quoniam pulchritudinem ejus mirabantur nimis. Holofernes ipse Dux Assyriorum, vix viduam illam vidit, & captum se sensit. Hæc talia utique probè capimus. Nunc igitur paullo majora canamus. Cum alaudulis ascendamus ad altiora ratiocinatione cuius promptissima.

Judith. c. 10.
vers. 14.

A Si unicus hominis forma sic oculos animūque invadit, occupat, trahit, vincit, ignem tam amicum elicit: & hæc quidem hominis cadaverosi morituri forma est, nec, ut res humana sunt, ad omnem perfectionem veniunt. Quantum igitur placebit forma longè venustissima, tot centenorum millium, tot millionum formosissimorum hominum in illa cælum arce? In celo nemo non formosissimus. Omnes illic Narcisci & Adonides, omnes Helenæ & Lucretiæ.

Hic tria nobis observanda sedulo. Primum est: Beati omnes è propinquo sese invicem videbunt. Hæc mortalium oculi miseria est, ut ille quod remotius quid à se cernit, eò minus cernat. Hinc hominem ad miliare vel unicum distantem non videt, solo aciei defectu. Longè se invicem aliud erit in celo. Ibi unus omnes tanquam sibi proximos & velut in speculo conjunctissimos intuebitur. Nam objectum, ut in scholis loquuntur, immediatè ager in sensum etiam distantem. Et sunt qui dicant hominis beati corpus, ab alio pariter beato homine ad quamcumque distantiam videti.

Alterum est: Date mihi hominem qui in Orbe hoc nostro credatur formosissimus: De hoc verissimè dixero, potest Deus decies, potest ceteris, potest milies formosiores creare, augendo pulchritudinem in infinitum. In celo beatorum hominum forma tam erit intensā, ut sicut capularis tussiens anus ad Helenam, sic sissimo Helenæ omnes ad Beatorum infinitum conferri neutriusquam possint. Ite Helenæ, ite, ite bustuarie larvæ, vestra omnis elegantia sordet, cum formas cælum contemplantur. Elapos odi cum Democles & Spurrinas aspicio: cadavera non amplector, cum meis se brachia infundunt Angeli.

C Tertium est: Deus ideò tantam rerum pulchritudinem in hoc Orbe spectandam proposuit, ut esset cæli gustulus, qui traheret ad conditorem pulchris omnibus infinitè pulchriorem. At nos infani res conditas orbis sperperimus amore præcipiti, & spernimus conditorem, secuturum rivulos neglecto fonte. O mortales! suavius ex ipso fonte petuntur aquæ.

Si tanta in rebus creatis est pulchritudo & suavitas, in Creatore quantam esse censebimus?

§. II.

V Oluptas oculorum tunc maxima est, cum obtinent quod & diu, & valde cupierunt, aut cum invenerint licet quod multo pulcherrimum judicatur. Apollonius Thyanæus quantum itineris fecit, quot regiones peragravit, ut in Æthiopiā Solis mensam videret? Betamitæ quantā lætitiā exultabant, cum daretur occasio videndæ Aræ? Israhælicæ quantis perfundebantur gaudiis, viso juvene Salomone jam coronato? Nam ut Regum fasti testantur, Ascendit populus canentium rithm & 3. Reg. 1. 1. larantium gaudio magno, & insonuit terra à clamore eorum, vers. 40.

Tres illi ex Oriente dynastæ, viso iterum, quod amiserant, sidere, gravissimè sunt gaudio magno valde. Zachæus Christo paupere ac mortali viso plurimum lætatus est. Petrus in Taboreâ rupe, cum stilla solū Beatitudinis in eum deflueret, quantam animo voluptatem cepit? Joannes Baptista Christum visurus, quanto gestit desiderio? Ipse etiam aviculæ quā ad solis exortum lætè concinunt.

Quantum

Quantum igitur liquidissimæ voluptatis erit divinum Christi vultum, tot Angelorum, tot hominum formosissimorum fideream venustatem contueri? Verissimè dixit Augustinus: *O anima, si quotidie oporteret nos tormenta perferre, si ipsam gehennam longo tempore tolerare, ut Christum in gloria videre possimus, nōne dignum esset pati hoc omne?*

Theologi pulchritudinis sex gradus discernunt; in summo DEVM collocant, cujus pulchritudo inestimabilis, infinita. Huic proxima est Angelorum & cælitarum pulchritudo. Neque verò arctiori cogitari aut esse potest similitudo, quam quæ inter DEVM est & animum beatum.

Nunc secum quisque in hunc modum ratiocinetur: si tot miliones hominum formosissimorum, tot milles miliones Angelorum mihi proximi, meis oculis semper inhæsurus sint, hoc solum purissimæ voluptatis quantum erit? Nec illud nescio, quod quando quis alteri est charior, tanto ejus forma sit delectabilior. Omnes autem illi longè charissimi mihi erunt. Dico igitur, si hoc unicum in cælo, idque perpetuum foret gaudium, sat voluptatis cælum haberet, idèque laboribus quibusvis esset emendum.

Sed dicas: Si ejusmodi quindecim sint gaudia, quis hominum est, qui patitur futurum sit huic tanto gaudiorum ponderi ferendo? ipsa obrietur & exstinguetur lætitia. Non vana hæc argumentatio est: Mortalium nullus hanc gaudiorum molem sustineret. Idcirco lumine gloriæ opus erit: de quo nos suo loco.

Daniel vates, & Joannes Apostolus, viderunt Angelos eâ majestate radiantis, ut mox humi corruerint adoraturi. Daniel, seipso teste, etiam emarcuit, nec quidquam virium habuit. Et tamen hi duo nativam Angeli pulchritudinem non viderunt, sed formam ex aëre momento assumptam; hæc autem ab illâ tantum differt, quantum corpus a spiritu. Quod autem hæc exactius capiamus, gradum faciamus ad ulteriora.

Josephus scriptor Hebræus Moysen etiamnum infantem, ait, tam præcellentis fuisse formæ, ut obvii quique constiterint in contemplatione tam amœni vultus, ab eoque vix avelli potuerint. De Moysi jam viri coruscante facie sacra pagina loquuntur: Eâ enim refulgebat majestate, ut non intenderent filii Israël in faciem ejus. Stephanus inter purpuratos Athletas signifer, quam amabili formâ enituisse censendus est? Nam viderunt faciem ejus tanquam faciem Angeli. Atqui omnes in cælo Beati erunt sicut Angeli DEI.

Cambracensis Proëpiscopus eruditionis notæ Theologus commemorans: Mihi, ait, Cisterciensis Ordinis Anctissima in Flandriæ cœnobio, cui nomen Reclinatorium, recensuit dignissimum relatu istud: Unam, ajebat, è mei cœnobii sororibus, quæ una omnium sanctissima habebatur, quæ sibi, eam demum in oide angulo hærentem reperi altâ meditatione defixam. Cùmque velum ab ejus ore dimoverem, tantum à vultu jubat emicabat, ut panem relapsa retro corruerim impar huic fulgori aspicendo.

Equid aliud hæc talia nisi scintillæ sunt & cælo? Quod affirmans Christus: *Tunc iusti fulgebunt*, inquit, sicut Sol in regno Patris eorum. Mox addit: *Qui habet aures audienti audiat.*

Neque verò hic tantus splendor inimicus aut molestus erit oculis. Cogitate obsecro, tot soles toties multiplicatos, soles imò innumeros, quorum quilibet amœnissimum diffundet lumen, quo Beatorum oculi non tantum non fatigabuntur unquam, sed recreabuntur in omnes æternitates. Et hanc luminis amœnitatem tam in se quam in aliis beatorum quivis videbit. Arbitratur Augustinus beatos Martyres, eâ corporis parte plus fulgoris exhibituros, quâ plus supplicii tulerunt. Quantum ergo luminis spargent Philippus in Cruce,

A Stephanus in terrâ lapidatus, Bartholomæus pelle spoliatus, Thomas telis confossus, Jacobus intercibus membratim sectus, innumeri alii toto corpore lacerati?

S. III.

Quanta igitur Oculorum erit voluptas, tot Beatorum ordines, tam firmis oculis, tam distinctè cernere? Magna est profectò, sed nonnihil formidanda voluptas, instructissimum ab alto exercitum prospicere: quid voluptatis sentietur in cælo, cùm in omnium oculis erunt Noveni Angelorum ordines? Ab his Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum tam copiosi exercitus. Tot inde sanctissimi Reges, Imperatores, Pontifices; tot Sacri Doctores, Sacerdotes, Confessores; tot centena millia religiosorum hominum; tot virginum ac viduarum myriades. Dein spectandam se dabit turba magna, quam dinumerare nemo poterit: Unius omnes & oris, & cordis & amoris.

Quantum habebit oblectationis cernere tam immensum palatium, tam amplam civitatem ex auro & gemmis solidissimè structam? Quidquid jam oculos nostros subterfugit, tunc eisdem suavisimè, nec sine fame saturabit: elementa omnia, eorumque admirandam magnitudinem, cælorum Orbes, illorumque obstupescendam immensitatem cernemus: & quidquid oculos incurret, novum nitorem præferet.

Quid quæso in Orbe hoc nostro amœnius habemus, & quod magis ad alta trahat, quam innubi ac sereno die ex edito patentissimum undequaque campum obire oculis, & toto haurire aspectu jucundissimam illam varietatem silvarum, pratorum, aquarum, arcium, hortorum, segetum, camporum, vivariorum? Sed quantum hoc terræ spatium est ad immensitatem cæli æquora collatum? Est tamen & hoc cæli gustulus, & ut Boëtius loquitur, pulcherrimi operis pulchra portio; sed nihil hæc ad illam voluptatem, quæ Christum DEVM humanum schemate velatum, quæ beatissimam Christi Matrem dabit spectandam. Job velut eminus hæc conspiciens: *Scio, inquit, quod Redemptor meus vivit, & in carne versatus me videbo DEVM meum. Quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo.* Et hinc tam patiens, tam animosus, tam hilari excelsoque animo fuit inter vermes, & in fimo tanquam in thalamo ludibundus cecinit. Jobum oculi solabantur DEVM visuri.

Sed hic ultra progredi verborum verat inopia, quæ nobis sapius intercludit dicendi viam. Verum hoc agamus: Fingat quisque sibi & pro arbitrio imaginetur quàm potest maximam oculorum voluptatem, quidquid unquam per omnem vitam amœni vidit & pulchri, in unam velut massam colliquet, & visis voluptates in cælo infinitis partibus majores deprehender. Quisquis sub ærumnarum mole jam fatiscis, *Tunc videbis & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum.* Illuc animos erigite, quos jam ærumnæ depriment: *Videbitis, & idem c. 66. gaudebit cor vestrum.* Non sit alia cæli voluptas, satis hæc fatiscis, abundè satis labores nostros pensaret. Et nos tam lenti ac somnolenti, velut ad paupertinam cœnulam vocati, testudineo gradu non imus sed repimus, & sæpe torpore victi subistimus in viâ. Quin Hebræorum voces nos impellunt: *Ascendamus & possideamus terram, quoniam non possumus obtinere eam.*

Duo germani fratres, quod Rufinus Aquilejensis memorat, Abbas Pæmen, & Abbas Anub cremum habitaverunt. Ad hos mater, visura filios venit. Sed repulsa aliquoties, & nec ad conspectum quidem admissa est. Illa non imprudenter in viâ statuit operiri filios dum ad templum progredierentur. Neque dubitavit pium hunc altum optime cessurum. At illi quamprimum feminam viderunt, mox celeri fugâ in suas sese latebras receperunt, obsecratâ januâ. At anus optima repulsa impatiens

Augustinus in Manuali.

Theologi in summo pulchritudinis gradum DEVM collocant.

Cælum quibusvis laboribus emendandum.

Dan. c. 10. vers. 8.

1. Cor. c. 13. vers. 13.

Thom. Campanianus lib. 12. de miraculis suis c. 6. §. 4.

Matth. c. 13. vers. 13.

Splenior cælestis, non erit molestus oculis beatorum, sed recreabit in omnes æternitates.

Boëtius lib. 2. de consol. Philosoph. metro 4. prosa 5.

Job cap. 19. vers. 25.

Job cap. 19. vers. 25.

Job cap. 19. vers. 25.

Job cap. 19. vers. 25.

Job cap. 19. vers. 25.

Job cap. 19. vers. 25.

Job cap. 19. vers. 25.

Job cap. 19. vers. 25.

Job cap. 19. vers. 25.

Job cap. 19. vers. 25.

Job cap. 19. vers. 25.

Job cap. 19. vers. 25.

Job cap. 19. vers. 25.

Job cap. 19. vers. 25.

Job cap. 19. vers. 25.

patiens plorabat ad januam. Huc progressus Pæmen: A
Quem hic, inquit clamorem edis? mulier? desine mo-
lesta esse. Illa, filii voce agnitâ, jam contentius vocifera-
ri cæpit: An non ego vestra sum mater: filios meos vi-
dere cupio. Sed num, ait Pæmen, in hoc vel Orbe alte-
ro videre nos cupis? In isto, ait mater. Cui denuo Pæ-
men filius: si jam contineas te, & hanc oculorum appe-
tentiam refrenes, loco meliore nos indubiè videbis.
Persuasa demum his filii promissis mater: si ait, in cælo
vos visura sim, patior hanc oculis meis injuriam fieri, &
filiorum conspectum negari. Ita filiis non visis abiit.

August. in
Psal. 118.

Hic ego animi Puritatem monstro. Beati Augustini
monitum est: *Vis esse beatus: esto immaculatus. Illud enim
omnes, hoc pauci volunt, sine quo non pervenitur ad illud quod
omnes volunt. Quanta sunt quæ per oculos velut ostiola
duo, subeunt cor, illudque turbant, inquinant, deprava-
nt, jugulant? Hic omnibus & singulis illud certissimò
promitti potest, si Dei causâ vos continere, vestrisque
oculis, quod noxium, subducere non cunctemini, vo-
luptatem in cælo millecuplo majorem obtinebitis.
Hanc igitur oculorum noctem longè utilissimam, non
inviti admittite, sequetur æterna dies.*

Chrysost.
tom. 4. in
ep. ad Heb.
cap. 4.

Chrysostomus loquente digito ad cælum oculos no-
stros erigens: *Suspiciamus, inquit, in cælum, quando nulla
se interponit nubes. & clara est omnis ejus corona: deinde ad
pulchritudinem aspectus ejus considerandum aliquantulum
temporis perdurantes, intelligamus quoniam & solum habebi-
mus, non quidem tale, quale nunc est, sed tantò melius effectum,
quando luteis rectis aureum est melius.*

Quidquid in hoc Orbe pulchri est, vilis umbra & nox
est merissima ad illas oculorum voluptates perpetuas.
Ah, cælum, cælo, suspicite: Hæc est illa Sion formosa,
hæc illa Hierusalem beata, centenniali non bello, sed
martyrio dignissima. Videbitis, & gaudebit cor vestrum.

CAPUT II.

Secundum in cælo gaudium, Voluptas lingue
& gustatus.

Hebræorū
felicitas,

Et infelici-
tas quibus
in rebus
cōsistebat.

Omnis olim Hebræorum felicitas rebus caducis
stabat: fertiles agri, secundæ vineæ; penora, cel-
la, promptuaria, horrea plena, proles copiosa, quies ab
hoste secura, cælum erat Judæorum. Eorundem contrā
infelicitas omnis à fluxu iidem rebus æstimabatur, agri
steriles, infecundæ vineæ, malignæ segetes, caritas an-
nonæ, publica fames, mōrborum sævities, bellorum
turbæ, suprema Judæis maledictio censebatur. Deus
nimirum suorum sese ingeniis attemperavit. Judæi ho-
mines crassi, serviles, alperi, rudes, ferrei, rerum cæle-
stium magnam partem ignari, hoc capiebant quod vi-
debant & tangebant. His longè rudiores idololatræ hoc
saltem observare, & vel ipsis oculis suis credere pote-
rant, Hebræorum Deum in suos perquam liberalem
esse ac beneficium, ea largimur præbendo quæ ad vi-
tam sustentandam faciunt.

Christus
veniens in
mundum
dives cælo
mōstravit.

Clement. 1.
Pedagog.
cap. 12.

At ubi Christus æterna Dei sapientia in hunc Or-
bem demigravit, non uberem terram, sed dives cælum
mōstravit. Hinc illa in Christi concionibus toties repe-
ta: Simile est tegnum celorum denario, margarita,
thesauro, nuptiis, cænæ magnæ, &c. Nunc ergo iterum
paulò majora canamus, nec jam ampliùs terræ glebas,
sed cæli delicias suspiciamus. Rerum creaturarum nulli
mēns nostra se affigi patiatur: Ad altiori nati sumus,
quàm ut amorem perituris rebus impendamus.

Clementis Alexandrinus eruditè nos monet, Ut ac-
cincti & expediti, & ad vitæ melioris æternitatem pa-
rati simus. Christus nos præparat, unumquemque sui-
ipsius penum esse docens. Non ab simili sensu Theo-
doretus: Judæi, ait, humi reprobant, nobis monstratur
cælum, ut volumus: Fames, morbi, paupertas, ad hoc

iter alas nobis affigunt, & in altum extollunt: Judæi
velut conducticia mancipia laboris mercedem postula-
runt, nos ipsam mercedis largitorem poscimus. Inter Christiani
Christianos voluntaria paupertas honori & lucro est, paupertate
hac arte thesauros paramus immortales: Fames, sitis, voluntarij
morbis, contemptus, ceteræque miseriæ humanæ ad thesauros
vitam meliorem præludia sunt; jejunia & inedia longè parant im-
mortales.

Primum cæli gaudium explicavimus, Voluptatem
visus, sequitur Gustatus. Hic præmonendi sumus, non
meras esse metaphoras, quæ Christus, de cælesti epulo,
de Beatorum cibo, de vino novo docuit. Nam & Gusta-
tus verè ac reipsâ suas in cælo delicias inveniet, quod
hoc capite explicabimus.

§. I.

Si quid est quod humanam mentem non calefacere
solum, sed & accendere possit cæli desiderio, est il-
lud Hebræi Regis jubdum: *Inebriabuntur ab ubertate do-* Psal. 35. v. 9.
mūs tuæ, torrente voluptatis tuæ potabis eos; quoniam apud te & 10.
est fons vitæ. De cælo sacer Poëta hoc pronuntians: Apud
te, inquit, est fons vitæ. Vita hic ad dimensum datur, &
quidem parcellimè. Quibusdam anni viginti aut trigin-
ta, aliis quadraginta, quinquaginta vel sexaginta, paucis
septuaginta aut octoginta conceduntur. Aliis horula
una, dies, hebdomas, aut mensis aut annus unus viven-
di spatium est; nonnullis duæ horulæ, duæ trêse diecul-
læ. Mensura vitæ heu quàm modica! Hic non scaturit
fons vitæ; rivulus est, & brevi siccandus. Ergo in cælo
fons vivendi fluit. Nam Joanne Apocalypico teste, *vers. 17.*
Agnus deducet eos ad vitæ fontes aquarum, & præcipitabit 1sa. cap. 25.
mortem in sempiternum. Hæc quam vivimus mortalis vita, *vers. 8.*
illa verè vitalis & immortalis est.

Inebriabuntur ab ubertate domūs tuæ. Voluptas
quæ frui nos putamus, vitreis cistis angustissimis li-
banda vasculis porrigitur. Hæc sitim non sedant, sed
accendunt, & quod pejus, subitò rumpit vasculum,
jamque omnis perit voluptas. Sæpe pro unico volup-
tatulæ linctu centena rependuntur tædia, unicum hila-
ritatis poculum mille nauseis pensatur, potus ipse quam-
vis aliquid suavitatis habeat, turbidus tamen est & infu-
lubris, & panè guttatim tantum bibitur. In cælo ine-
briabuntur ab ubertate domūs illius & torrente volu-
ptatis potabuntur.

Et videre, obsecro, infinitam Dei beneficentiam:
Labores & lacrymas admetitur Deus, nec mensuram
ingerens odiosam: Potestis, inquit, bibere calicem?
Quis hominum suum habet caliculum ad unguem
exactissimè mensuratum. Hebræus vates affirmat: *Po-* Psal. 73.
tum dabis nobis in lacrymis in mensurâ. At verò cæleste præ-
mium sine mensurâ, infinitum, immensum dabitur. Ine-
briabuntur ab ubertate beatissimæ domūs.

Ubi bubula vel ovilla caro majoris pretij est, ibi ea
familias ad pondus dividitur, præsertim in religiosis ædi-
bus, in quibus plerunque duæ libræ carniū quinque
pransoribus assignantur. In iis verò regionibus ubi pe-
coris abundè est, non ad libram carnes examinantur;
oculi libripendes sunt, qui mensæ res suas lautissimè
præbent. Suis alumnis Mundus laboris centumpon-
dium obrudit, mercedis vix paucas reddit uncias; sub-
inde vix drachmam, octavam partem uncia. More
protius contrario Deus, laborem ad mensuram, labo-
ris præmium dat immensum. Inebriabuntur ab uberta-
te domūs tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos.

Inter Israëlites leges & hæc erat: *Fasciculum hyssopi tim-* Exod. c. 11.
gite in sanguine, & aspergite ex eo superliminare. Eo laborum
aut ærumnarum pondere subinde premimur, ut san-
guine sudaturi videamur. Sed ô delicati, Nondum usque *vers. 22.*
ad sanguinem restistis, vix aspersi aut leviter tincti estis
sanguine. Neque tam rigidus est Deus, ut purpureum
hunc

At verò cum suam reddit operi mercedem, abundantissimus remunerator est. Torrente voluptatis amicos potat, Voluptatum plaustra, imò & maria pro guttulis refundit. Inundationem maris quasi lac fugent. Innatabimus profectò voluptatis oceano, idque æternum. Hinc cælum, Voluptatis mare, deliciarum oceanum, beatitudinis abyssum rectissime appellavero.

Augustinus grande quid dicturus, perinde si verba eluctari non possit inops ab eloquio: Audeo, inquit, dicere, fratres mei, etiam de Sanctorum linguis & cordibus, per quæ veritas nobis est annuntiata, nec dici potest, quod annuntiabant, nec cogitari. Res magna est & ineffabilis, & ipsi videbant ex parte, in enigmate. Plura viderunt quam dicere poterunt. Audivit Paulus arcana verba, quæ non licet homini loqui. Licuisset forsitan, si potuisset cæteri, quæ vidisset.

S. II.

Cur divinus spiritus non sine causâ per partes & accurate scribi voluit convivium Regis Assueri, convivium sanè magnificentissimum. Assuerus centum & viginti septem Provinciarum Dominus tertio Imperii sui anno, convivium longè nobilissimum struxit, ad quod Persarum & Medorum Principes ac Præsides & Magistratus evocavit, ut nemini non constaret quam potens rex esset Assuerus. Convivii tempus centum octoginta dies, dimidius annus. Res ab Orbe inaudita. Post regale ac prolixum hoc epulum, omnes omnino incolas Susan regis civitatis, maximis, minimos natu ad alterum ab illo convivium vocavit, nemine penitus excluso. Anticissimus convivii locus in paradysum formatus regio cultu nitebat. Ex omni parte tenoria pendebant æerei coloris columnis marmoreis sulca, byssinis ac purpureis funibus sustentata: Sub his lectuli argentei & aurei, pavementum Pario & Smaragdino lapide contritum erat. Cibi exquisitissimi aliis atque aliis vasis inferebantur: vinum magnificentiâ regiâ dignum, abundans, & præcipuum aureis fundebatur poculis. Hic cuius liberrimum edere, bibere, quantum saperet. Ab his ad paullò altiora ratiocinemur.

Si Deus cum nostro aliquo sic pactus fuisset: Annis triginta mihi fideliter servi, pro his ego tibi non septem diebus, non anni dimidii, sed mille annorum convivium dabo; nec deerit quidquid apparatus, ferculorum, potus, musica, quidquid voluptatis omnigenæ ad regium convivium spectaverit: Si hoc, inquam, solum promississet, an non dignissimum huic tali domino ac promissori quam accuratissime servire, nihil laboris in ejus gratiam suscipiendi recusare? Siquidem labor omnis, omneque servitium illis, mille annorum voluptatibus abundantissime pensaretur. At videre promissum infinitè amplius minime fallax, promissum certissimum de totius æternitatis immensâ voluptate. Et nos velut somniantes agimus lentissimè, & plerumque inter postremas curas numeramus cælum. Infamia nimis cæca, & cæcitas infamissima, hæc perfuntoriè cogitare, divinis promissis minis fidere, præsentia non spernere, futura oscitanter appetere.

Pro superi, quantum mortalia pectora cæca
Noctis habent!

Quid enim Assueri Regis epulum, ad septenos dies, ad dimidium annum, ad annos mille productum, cum totius æternitatis voluptatibus collatum? Hilare momentum, umbræ merillime. Ad astra digitum intendit Christus, & eò nos invitans: Ecce, ait, prandium meum paravi, tauri mei & altilia occisa sunt, & omnia parata, venite ad nuptias æternas illas nunquam finiendas. In superius, 26. mâ cenâ valedicens suis: Non bibam amodo, inquit, de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei. Illic profectò verissimum propinabitur nectar cæleste Creticum, sine satietate ad omnem satietatem bibendum. Et promissâ confirmans

A Dominus: Ego, inquit, dispono vobis, ut edatis & bibatis suam mensam meam in Regno meo. Beatus qui manducabit panem in regno Dei! Et beati servi illi quos invenerit vigilantes, Amen dico vobis, quod præcurret se & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Quos & humanissime hortabitur ad fruendas delicias his ipsis verbis: Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.

Dum Marianus & Jacobus Martyres attinerentur carcere, visus est Jacobo in quiete Agapius Martyr convivio accumbens lautissimo. Dumque eodem Marianus cum socio deduceretur, occurrit illis puer, quem constabat ante triduum cum matre pro Christo jugulatum. Hic corollâ rosâ redimitus, & palmam viridissimam manu præferens: Quò properatis, inquit, viri? Gaudete & exultate, cras enim nobiscum & ipsi cænabitis. Ita factum; Nam altero die Martyres morte obitâ ad epulum cæleste transierunt.

Non sine arcano sensu toties tamque luculentè cælestis epuli admonemur. Sed nunquid ambrosia illie & nectar propinabitur? Num edentes & bibentes in cælo spectabimur? Istud jam explicatissimè tradendum.

S. III.

In liquido est, panem, vinum, carnes similisque mensarum delicias in cælo non apponendas: nihilominus suâ Gustatus oblectatione minime fraudabitur. Docent namque Theologi sensus exteriores omnes, suâ quemque singulari voluptate perfundendos. Et Gustatus quidem hæc erit. Inherentem Deus qualitatem, & ut ipsi loquantur, lapidissimum atque suavissimum humorem, in Gustatus organo creabit, qui sensum hunc tantâ permulcebit suavitate, ac si regio præfens convivio, cibus veleretur exquisitissimis, ac delicatissimis. Qui quidem liquor suavissimus linguam, palatum, & omnia Beatorum interiora sic imbuet, ac si ad perpetuum epulum inter voluptates summas accumberent.

Neque hæc quidquam est minus decori, quod felicissimo Beatorum statui non conveniat. Christus à morte redivivus, cibum non tantum gustavit, sed verè sumpsit & comedit, cibi quæ saporem percepit. Deinde omnes damnatorum hominum sensus exteriores cruciabantur, gustatus singulariter fame sitique torquebatur: omnes igitur & Beatorum exteriores sensus suis singuli voluptatibus demulcebuntur. Addo: Gustatus in hac vitâ plurimum fert supplicii à jejuniis, abstinentiâ, suisque odio, imò nulla hominis pugna crebrior, quam cum hac sui parte: bis quotidie luctandum est, ne nimium cibi os rapiat ad ingerendum. Quando igitur assidua & quotidiana hic pugna est, nobilior destinata victoriæ corona est. Singularem gustus voluptatem percipiet in cælo, quisquis hic sui victor severiore gulam imperio coercet, potuit coercere. Ille sui potens, sui que dominus est, qui edendo ac bibendo limites non excedere, appetentiam in frangere, & jam parte cænæ, jam omni cenâ genium eipiet. didicit fraudare. Huic cæli Falernum, huic panis Domini Beatorum sapiet. Eder ac bibet super mensam Domini sui. O millies beatorum, qui manducabit panem in regno Dei!

Ut hanc gustatus singularissimam voluptatem quoque dammodo prælibemus, fingat quique sibi quas potest summas ferculorum delicias; quidquid unquam amicitias delectationis finxerit, id cælestis mensa exhibebit, ah longè autem longèque suavius, non mille solum annis, sed quam potest æternitate totâ fruendum. Si Manna ferculum cælo resti fingi dejectum, tam admirandæ fuit virtutis, ut quidquid quis delicati edulii appetisset, in hoc uno ferculo repererit, quid de ambrosiâ & de delitiis cælestibus dicendum? Sapientia testatur: Angelorum esca nutriti populum tuum, & paratum panem de cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem.

tem. Itane DEVS rebelles tam laute pascit? quibus ergo cupediis amicos suos, suos filios saginabit? Inebriabuntur ab ubertate domus beatissimæ: Torrente voluptatis suæ potabit eos.

Infantia est
nil gulæ
negare,

Quæ igitur nostra nunc infantia est, tantopere in cibum potumque æstare, gulæ nihil negare velle, eruditum ad omnes cupedias palatum non refrenare, temperantiam odisse, jejunia & abstinentiam horrere, incediam omnem fugere? O infanti mortales, nihil deliciarum aut cupidiarum perdimus, etsi delitiis & cupediis omnibus abstinemus. Ea omnia quæ DEJ causâ nobis ipsi jam negamus, obstupescendo fenore in cælo recipimus longè meliora. Cur ergo famem ad cenam illam magnam non differimus? Cur locum placentis in mensâ cælesti apponendis non servamus? quid cibo potumque nos farnus? Philippus Macedo à familiari quopiam invitatus, suos moneri iussit, fervarent locum placentæ: Ego rectè monuerim: servate locum Neclari & Ambrosii: Enimverò quid magni præstaremus, etsi quotidie solo pane & aquâ victitaremus, ad cenam magnam vocati sumus, ad epulum nunquam desitum, ad æternum non Assueri, sed summi regis convivium. Torrente voluptatis potabimur.

Olim petreæ aquas, mella montes ad satietatem dederunt, alia & meliora dabit cælum ad usque felicitatis ebrietatem. Sint admiranda flumina, quæ aurum vehant, quæ oblivionem inducant, quæ ingenium acuant, quæ stupidum reddant, quæ ovæ albas, nigras, rufas efficiant, quæ faces extinctas accendant, accensas extinguant, quæ cum maris æstu crescant & decreascent, quæ ligna lapidescere faciant: Ubi flumen quod hilaritatem afferat, quod voluptate perfundat, quod cibi potumque delicias vehat?

Quisque nunc suus sit Ecclesiastes, illudque Moses affigat animo: Epulaberis in omnibus bonis, quæ Dominus DEVS tuus dedit tibi. Leve quæ tolera vel exiguo tempore: impera gulæ, indomitas cupiditates subtringe, abstinentiam quam potes maximam exerce: In viâ sumus ad epulum cæleste. Epulabimur in omnibus bonis, quæ Dominus DEVS dedit nobis: Torrente potabimur voluptatis æternæ.

Plin. lib. 2.
nat. hist.
cap. 103.

Cum in viâ
sumus ad
epulum
cæleste.

CAPVT III.

Tertium in Cælo gaudium: Voluptas Odoratus.

Anaxagoras patriæ
ac divitiis
scientiam
prætulit.

ANaxagoras è veteri lyceo Philosophus tam auro quam avorum imaginibus dives fuerat, scientiam tamen pecuniæ, & latifundiis eruditionem longè prætulit: nummis carere maluit, quam libris. Eam ob causam neglectis domi prædiis discendi causâ peregrinatus est. Cumque interrogaretur, cur rem suam, cur & patriam non curaret? Ille dixit in æthera intendens: Imò verò, inquit, hanc ego patriam quam maximè curo. Cumque amplius rogaretur, cur se natum putaret? Ut cælum, inquit, contempler.

Hæc dixerit idololatra, quid nos, obsecro, Christiani tot annorum sacris concionibus eruditi? Quamvis si hoc ipsum interrogemur cur nos esse natos censeamus? Paullo liberalius responsum rectè hoc dabimus. Ut cælum nunc contempler, & eo brevi fruamur. Ad cælum porro studiosius contemplandum, tam exteriorum omnium quam interiorum sensuum vis intendenda est. Notum illud Aristotelis: Nihil est in intellectu, quod non fuerit in sensu. Quid in cælo Gaudiorum sensus exteriores sint habituri, differere cœpimus. De Visu ac Gustatu dictum, sequitur Odoratus, cujus voluptates inter beatos jam explicabimus.

§. I. De odoribus in cælo.

Lætiens Abbas Ludovicus Bloisius, de cæli amœnitate differens: Melodia, inquit, sapor, odor sunt in spiritibus. DEO modo quodam indicibili, supersensuali, verissimo atque perfectissimo. Planè quiddam dulcoris, excellentie, amabilitatis & perfectionis in creaturis sparsim ac finitè invenitur, hoc in DEO collectim, simplicissime, & cum infinitâ plenitudine est.

E Theologia adytis hoc pronuntiatum est: Nam ex illo divinitatis mari torrens voluptatis in os, oculos, aures, ceterisque Beatorum sensus influit. Et hanc ab odore præstantissimo decerptam voluptatem præci Patres & Theologi Beatis assignant. Franciscus Suarez: Ipsam Beatorum corpora, inquit, imò & locus ipse suavisissimus odorem spargent. Hæc perfectio illam Beatorum statum maximè decet. Nam contra damnatorum corpora erunt foetidissima, quemadmodum & diabolo rum, cum hospitium deserunt, ulitissima symbola est, odorem horribilis fœtor. At verò Beatorum corpora omniâque

corporum viscera non aere aut malignis humoribus, sed optimis odoriferis qualitatibus erunt plena, ex hoc enim ad laudes Numinis & amorem suavius provocabuntur. Atque hoc Beatitudinis congruum erit auctarium. Christus certe jam redidivus à Cruce, odores haurit: nam hoc obiectum, ut Theologi loquuntur, corpori glorioso proportionatum est, & mutare potest olfactum, sine alteratione materiali. Affertionis nostræ fundum habemus, rem explicamus.

Plutarchus teste, Alexandri è Macedoniâ Regis non solum os, sed & totum corpus gratissimum odorem spiravit. Hinc & sudor ejus fragrans ac medicus fuit. Miram hanc fragrantiam interiores ejus tunicæ quoque retinebant. In causâ forsitan fervidum & igneum regis temperamentum fuit. Nam calidas regiones aromatum & odoriferæ merces feraces esse novimus. Ergone mortales tam suaviter oleant in hoc carcere, & beatis calitibus in paradiso hæc odoris amœnitas desit? Mittamus Alexandrum. De plurimis Divorum constat, eorum corpora aut mox à morte, aut quod mirius, post aliquot annorum spatia, referatis tumulis, cinnamomum & balsamum oboluisse. Eorum hic catalogum texere non est animi: in specimen sint hæc paucula.

Beati Hilariionis corpus, Hieronymo teste, post decimum à sepultura mensem incorruptum proflus ac tabis expertis, vivoque simillimum, eo insuper odore imbutum fuit, tamquam id ars pollinctoria balsamo recens condidisset. De beato illo mendico servulo Gregorius Magnus hoc omnino testimonium fert: Sancta illa anima excurrente, tanta illic fragrantia odoris aspecta est, ut omnes qui aderant, inestimabili suavitate repleterentur. Amita Gregorii Tarsilla, jejuniis & precibus ad sublimem sanctitatis fastigium pervenit. Hæc funeri vicina compluribus fatalem lectulum stipantibus, subitò: Recedite, aiebat, recedite. JESVS venit. Nec ab hoc adventore oculos deinde vel minimum deflexit, & in hunc obtutum fixissima migravit è vitâ. Beatam hanc mortem, Gregorio teste, locus subitò fragrans, tam nobili ac exotico thure redoluit, ut hæc odoris suavitatis, auctorem suavitatis eò venisse ostenderet.

Beatus Hieronymus, cum jam fato concessisset, corpore exanime splendorem insolitum præ se ferens, odoris suavisissimum halabat. Beata Ediltrudis regii sanguinis virgo, cum ab obitu sedecim annis sepulchrum mortis habitasset, eo demum aperto spiranti similis reperta est. Inusitatum vitæ colorem in vultu, odor suavisissimus mirifice commendavit. Simeon Stylites, quod perditus & pernox staret, verbibus scatere vivus cœperat, mortuus officinam aromaticam representabat. Turongensis Martinus Præsul Martinus, oculis à morte jam clausis, ita radiabat vultu, fragrabat corpore, ut ad immortalitatem transisse cuius facile fidei faceret. Mercurius Martyr Cæsareæ capite plexus splendorem & odorem post mortem

& aliorum mortem sparsit. Idem de compluribus divinis aliis, Thomâ Aquinate, Francisco de Paulâ, Bennone Milnenfi Pontifice, Philippo Nerio, &c. Res gestâ illum asserunt. Imò & vivi etiamnum, è squalidissimo carcere producti Martyres eum nonnumquam odorem sparserunt, ut idololatriæ unguentis delibutos crederent.

Cæsar Ba-
v. 100. 2.
anno 179.

§. II.

Quid ergo futurum censebimus in regione vivorum, si talia fiant in terrâ mortuorum? Num aromatum & unguentorum odor deest in cælesti viridario, & abundabit in hoc absinthii deserto? Ecclesia testanda Paschalis letitiæ canit: Sancti tui domine florebunt sicut lilium Alleluia, & sicut odor balsami erunt ante te Alleluia. Tunc reverâ, quod Isaias vaticinatur: *Excultabit solitudo, & florebit quasi lilium.*

Isa. 6. 35.
v. 1.

Anno à nascente Domino trecentesimo secundo, Dorothea virgo Christianis sacris eximie imbuta, cum tormenta varia virili constantiâ superâsser, quod Eusebius commemorat, denique ad gladium damnata est. Illa feralem sententiam ore renidenti admittens: Nunc, inquit, in viâ sum ad sponsi mei paradysum. Audiit hæc Theophilus vir eruditus, sed idololatræ, qui Virginis dictum irridens: Quæso te, inquit, ô bona Virgo, cum ad sponsi paradysum veneris, inde mihi aliquot rosas submite. Cui promptè Dorothea: Accipies, inquit, quos petis flores: Tu modò agnosce Christum Orbis Servatorem. Ita ducta est, & capite plexa.

Mox puer ex astris ipsi formosior astris.

Theophilus se stitit, & odoriferas rosas, quas petierat, una cum formosissimis pomis à Dorotheâ missas obtulit. Theophilus ad verna hæc dona attonitus vix oculis suis fidem habuit. Quid faceret? Rem è joco natam vidit, & undique convictum se sensit. Ita Christum cælestis paradysi Dominum liberrimè professus, Sapientis Prædici sinitur. Theophilus blanditiis & minis variè exagitatus, equuleo tortus, demum caput porrigere jussus securi feriendum, omnia constantissimè perit:

*Lam, Deo fruitur. Quid posthac Numen avarum
Dicimus: En etiam vendidit astrajoco.*

Cælum paradysus est inexpugnabilis; in cælo ver æternum, quod nulla unquam fugabit hiems. Odorum amenitas in cælo, cinnamum & crocum omniâque aromata, balsamum & nardum, omniâque unguenta, lilia & rosas, omnesque hortorum delicias, omniâque florum oblectamenta longè superat.

Isaacus jam grandævus & nocte oculorum pressus, cum vestes Elau, quas Jacob matris hortatu induerat, odoratu, tactûque explorâsser, statim, quod sacer codex loquitur, ut *sensit vestimentorum illius fragrantiam, benedicens illi, ait: Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni cui benedixit Dominus.* Optimus agrorum odor, cum frumentum flores induit, formosissima est arborum amenitas, cum floribus triumphant. Ego digitum intendo atheri, & cum Patriarchâ clamo: Ecce odor filiorum Dei, sicut odor Paradysi, cui benedixit Dominus.

Gen. 27.
v. 27.

§. III.

IN Orbe hoc nostro varius nos fætor cruciat; sepe quo non putamus loco mephitis spirat; è stabulis, hâris, cloacis multiplex narium crux emergit; hircorum & porcorum vicinia sepe infestant: accedit superbiæ fætor, avaritiæ fordes, luxuriæ cænum omnibus cloacis graveolentius. Hæc sunt quæ terribimas exhalant auras. Hic igitur patientiam monstro sectandam, dum veros paradysi odores hauriamus. *Patientia nobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes, reportemus promissam.*

Mat. 10.
v. 36.

Tom. I.

A sionem. Ad patientiam vel his etiam exemplis animabimur.

Superiori avo Matrona fuit Catholica, cui Catharinæ nomen, quæ vitam Religioni impendit. Huic cum mors sua monstraretur, duo scilicet ingentia saxa quibus elidenda erat anima. His illa vis in generosissimam vocem erumpens: Quam hæc, aiebat, non longa sunt saxa, tam brevis est ad cælum via. Post horas pauculas, juvante Deo, suprâero, solem ac stellas pedibus calcaturâ. Quidquid mihi reliquum fuisset vitæ, nec quidem horula, nec punctulum fuisset ad immensam æternitatem. Cur ergo & pati, & mori recusemus? Dixit, constanter passâ, sanctè ac feliciter mortua: jamque, quod de Theophilo diximus, Deo fruitur, & Paradysum habitat immortalis.

Vincentius supra omnium panè martyrum supplicia inauditam Daciani carnificinam tolerans, cum in catastâ penderet, undique lacerato corpore, per ludibrium à Daciano interrogatus est: Qui haberet, & ubi esse sibi videretur? Cui Vincentius: In alto sum, inquit, unde te despiciam. Minitanti acerbiora, dixit: Hoc cupio, quò altius evehar in cælo. Cùmque arduas faces, ferrei pectines, ungulae candentes, forcipes admovebantur: Scitis, inquit Vincentius, acerbissimum hunc insum Christianis non ingratum esse, ob inexplicabilia cæli gaudia. Eandem vocem usurpans Mennas Aegyptius Martyr: Secate, inquit, urite, lacerate: Mennam à Christo non avertetis. Tormenta omnia cæli gaudiis inferiora sunt.

Anno à Virginis partu trecentesimo quadragesimo quarto, sub Perfarum Rege Saborio Jonas & Barachisius fortissimi Martyres infanda passi sunt. Jonas acerrimè flagellatus spinis, & pede tractus uno ad glaciem hieme perfrigida, sic pernoctavit sub dio. Manè per ludibrium interrogatus qui dormisset, animosè respondit: Nunquam omni vitâ meâ. Qui segetem amat, frumentum serit, & labores suos pluviis, nivibus, ventis, omnibus cæli injuriis exponit; atque hæc omnia spe messis. Nos jam seminamus, ut Beatitudinis æternæ segetem paremus. Christiani athletæ dicta irrisus excepit, & tormentum multò acerbissimum; nam omnes ejus digiti sunt præcisi, quos in terrâ spargentes: Digitos tuos, inquit, jam seminamus, tu expecta sis dum eos denuò metas: At ille animi erectus: Aderit dies, inquit, cum illos non sine amplo fenore recipiam. Demum pice liquatâ merfus, omniâque illius ossa inter cochleam contusa sunt. Ita finit, & ad paradysum transiit.

Barachisio herois istius socio, candentes globi sub axillas admoti, fusile plumbum naribus & palpebris, liquata pix ori infusa, totum corpus spinis concisum, omnia demum ossa contracta sunt cochleâ. Sub hæc tormenta Martyris voces fuerunt: Ingeniosa esse solet crudelitas in supplicia; scitis plura? tentate plura; cælorum regnum his omnibus dignissimum est.

O verè dignissimum! Idcirco cum Augustino vociferamur: *Domine hic ure, hic seca, hic lacera, modò in æternum parcas:* omnium in nos odium despumer, ab omnibus exclusissimî sumus, modò tua nos domus recipiat. In exilio esse miserum nil est insoliti. Nos exiles sumus, nec esse miseri detrectamus, modò nos patria, modò paradysus non excludat.

Præceptum est olim Israëlî populo: *Sex diebus colligite: in die autem septimo Sabbathum est Domini: idcirco non invenietur.* Nunc laborandi & colligendi tempus est; brevî dies æternitatis illucescet, æterno perfruemur Sabbatho.

Exod. c. 16.
v. 26.

CAPUT IV.

Quantum in cælo Gaudium, Voluptas Tactûs.

Cum ab Alarico Gothorum rege vastaretur urbs Roma, Hipponensis Pontifex Augustinus occasionem ac causam sumpsit scribendi illud, quod ipsemet opus grande vocat: Ita libros viginti duos de Civitate Dei conscripsit.

Annæus Seneca jam senex ad Gallionē fratrem de beatā vitā librum edidit, ubi monita & sensus aurei, prorsus digni, quos Christiana volumina velut sui partem agnoscant & venerentur. Nec alibi di similis sibi Annæus; cuius verba hæc sunt: *Beata vita bonum in se perfectum habet, inexuperabile: quod si est, perfecte beata est. Nunquid dubitas, quin beata vita summum bonum sit? Ergo si summum bonum habet, summe beata est. Quæmodum summum adjectionem non recipit, ita nec beata quidem vita, quæ sine summo bono non est.*

Senec. ep.
85. med.

E Theologiae meditullio istud pronuntiatum est; nam Theologorum Antistes Thomas ab Aquino, hoc beatitudinis proprium censet, adjectionem non posse recipere: cum vita beata perfecte beata sit, nec ullo modo majus præmium possit Beatis dari, quàm Deus ipse, & jugis aspectus Dei.

Exortus sumus de hæc beatitudinis perfectione loqui: De Visû, Gustatû, & Odoratû exteriori sensu diximus, proximum est de Tactu jam disserere.

§. I.

Quemadmodum apud inferos inter exteriorum sensuum tormenta summum est, Ignis æternus, qui Tactum cruciat in fandis modis: Ita in cælo non minima Voluptas percipietur Tactu. Theologorum calculi hic conveniunt, usum Tactûs etiam in cælum domo futuram; cum Christus à suo funere rediivus de se dixerit. *Palpare & videre, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.* Neque hic sordium quidquam aut impuri miscebitur: Maxima Tactûs voluptas erit, sed purissima. Ita nos Servator docuit: *In Resurrectione neque nubent, neque nubentur sed sunt sicut Angeli Dei in cælo.* Ita & iste Tangendi sensus suis fruetur deliciis.

In cælo
maxima
voluptas
percipietur
tactu
Luc. c. 24.
v. 39.

Matth. c. 22.
v. 30.

Inter has sanitatem perfectissimam numeramus, quæ omni mortis morbiq; metu sit libera. Istud arcani explicatissime commonstrans Paulus, *Seminatur, inquit, in 42. & seq. corruptione, surget in incorruptione; seminatur in ignobilitate, surget in gloria; seminatur in infirmitate, surget in virtute: Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale.* Porro illud appellat Paulus corpus spirituale, non quod ostibus & carne careat, sed quod spiritui tam exactè sit subiectum, ut ubicunque voluerit esse spiritus, eò citra omnem laborem celerim ac panè momento moveatur & corpus; seu sursum, siue deorsum sit eundum. Huic tali corpori nulla montium moles obstabit, vel mille ferreos parietes velocissimè transire poterit sine ullo penitus obstaculo. Corpora nostra etiamnum morti obnoxia innato deprimuntur pondere. Hinc quando molendus ascensus, multum laborant, lassantur, sudant: At corpori beato huc illuc, deorsum iussu ferri longè facillimum erit; instar sagittæ, quò volat, suavissimè pervolabit. Non hîc equis, non quadrigis, nec alis opus. Cogitemus, obsecro, & velut in rem præsentem veniamus: Si quis nostrum hoc cererum statu, decima horulæ parte ad solem subvolare posset, quantum inde voluptatis hauriret? Anaxagoras certè hoc expertus unice, soli proximus stare, eumque contingere, etiam si mox moriendum foret. Atqui revera, hoc omnium Beatorum corporibus proprium erit, quocumque lubuerit volatu admirabili, suavissimo perferri. Sed de hoc amplius infra.

Quod corpus spirituale
Paulus
intelligat.

A Tangendi sensus, dum hic agimus, præ sensibus ceteris sua habet supplicia. Fames, sitis, gelu, æstus, verbera, plagæ, vulnera, dolores, morbi, similesque miseria omnes tangendi sensum exercent & cruciant; quæ si patientius tolerantur, tantò copiosius ab iis omnibus jam liber gaudebit.

Quantum pecuniæ opulentus quispiam impenderet, si liceret per omnem vitam à dolore dentium, oculorum, capitis, stomachi, à pleuritide, calculo, podagra, ceterisque ejuscemodi malis immunem agere. In cælo erimus, non à morte solum, sed ab omni doloris aut morbi umbra immunes. *Mors ultra à non erit, neque luctus, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt.*

Apoc. c. 21.
v. 4.

Quòd si quas alias Tactûs voluptates hic percipiamus, Deus utique longè nobiliores hoc ipso in genere suis præstabit. Quis enim infans adeò ut somniet pecora pastui nata plus haurire voluptatis, quàm homines Deo amiceissimi sint percipitur? caducas voluptates æternæ tanto superant discrimine ac intervallo, quantum est inter corpus & animum, naturam & gratiam, bestiam & Archangelum, tempus & æternitatem, rem conditam & conditorem.

§. II.

Gregorius Magnus Isaacum hominem testæ virtutis laudat, quòd triduo inter preces Spoleti in aede sacrâ pernoctasset, & patientissimè tulisset, cum eum auditum tam insolite pietatis impatiens colaphis cælum eiecisset. Hic ipse Isaac urbis fugitans solitudinem habitavit variciniis & miraculis clarus. Nec defuerunt, qui viri exemplo ducti æternæ vitæ desiderio inflammabatur. Illud tamen labeculæ viro integerrimo inharere videbatur: subinde insolenter lætus fuerat. Ejus rei causam indagemus: Gregorius hanc assignat: *Cur Deus Plerumque contingit, ut quibus majora bona Deus præstat, iis minora quædam non tribuat, ut hi tales se ipsos semper acculent & reprehendant, dum esse perfecti cupiunt & nequeunt.* Deinde vult Deus, ut heretici ubi tam crebra lucta est & pugna, frequentior quomodo sit victoria, & inde amplius vincantis præmium. Tertiò, ne talibus unquam desit submittendi sese occasio, dum expendunt vanos ac irritos esse conatus hominum sine presentissima ope divinâ. Purant humaniorum litterarum scholastici, se versus scribere, & carmina pangere, quamvis magister thema subiiciat, verba suggerat, malè rotundatos versus corrigat. O boni, quamvis hæc discipulorum pars est: quid hi sumam dicent? Vos scilicet & Virgilius carmina venusta scribitis. Tales sunt omnes labores nostri: minima pars illorum nostra. Deus est, qui operatur in nobis, & velle, & perficere. Absque Deo non tantum non perficere quidquam, sed nec velle possumus. Quarta denique tam insolescentis lætitiæ causa erat in Isaac, voluptatis æternæ præmeditatio. Fieri non potest ut mens sinceræ cælum cogitatione percurrat, & non plurimum hilarescat. Illas cæli delicias velut contingere ac pregustare oculi, sed magni gaudiî est, quòd eò excreverit subinde, ut in totum hominem sese diffundat.

Hebræus Rex David, varias calamitates lamentatus: *Miserere mei Domine, ait, quoniam tribulor, quoniam defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus: Oblivioni datus sum tanquam mortuus à corde: Tactus sum tanquam vas perditum.* Subitò velut resumptis viribus respirans: *Ego illud, & speravi, Domine: Illustra faciem tuam super servum tuum: Domine non confundar, quoniam invocavi te; Quam magna multitudo dulcedinis tuæ quam abscondisti timentibus te.* Tua domus, ô Domine, amcenitibus undequaque offeratissima est; cælum omne mellem & saccharum est, quancumque gustetur parte, suavissimum est.

Sed

Sed manna hoc absconditum non sapit, nisi serio illud gustantibus. Plurima hic later dulcedo; sed abscondisti eam, o Deus, timentibus te. Non exultant mentem celi gaudia, nisi attentè cogitata.

Dictum è Rhetorum scholis de promprium est. Omnis similitudo claudicat. Rem exemplo mostramus. Inferorum ignis quo tactus præcipue torquetur, si succenso clibano, si fornaci calcariæ, si officinæ vitrariæ, si bullienti salis mari, si æne saxa & ignes jaculanti conferatur, similitudo erit qualiscunque, sed hem quàm claudicans! Siquidem noster ignis ad Avernalem illum pictus est ignis. Deinde quamvis sal coqui ceptum, dies noctesque in extensissimâ sartagine ferveat, subinde tamen ferias agit hic focus; inferorū supplicia totis sæculis nec momento interquiescunt. Ita similitudo multum claudicat. Idem panem ad rem propositam asserendum: Omnis tangendi usus in hoc Orbe claudicat. Non raro agroti ajunt nescire se quâ præcipue parte dolor se viat, cum se viat ubique, omnia esse læsa, malè affecta omnia; quaquâ tangis, offendis. Deinde, non solum fragile est quicquid hic tangi potest, sed & fallaciosum est: nam plerumque acum aut hamum abditum tegit, qui tangentem invadit. Ita Tactus errore creberrimo fallitur, amicum existimans quod hostile demum experitur. Exempligratiâ: Dentes pruriunt & salivâ natant, manûque velut tardas increpant, cum aut ceratâ duriciâ, aut fœcis mollissimâ, aut optimâ placentâ, aut dulcissimi nebulas appetunt: sed later sub his scorpionis aculeus, suum dentes hostem sentient. Nam hæc fixa & dulcia licet mollia plurimum obesse solent dentibus. Sic Tactus non sine damno ubique panem decipitur, & læditur.

Longè aliud in cælo erit: Quicquid illic tangi poterit, gratissimam ad Tactum proportionem exhibebit. Totum cuiuscunque beati corpus, summetriâ decentissimâ, temperie nobilissimâ, sanitate perfectissimâ gaudebit. Erig in eo temperamenti præstantissimi sensus intimus. Nam Beati suavissimè sentient quàm ex toto valentes & sani sint, ab invaletudine omni securissimi æternum.

§. III.

Ad bellum miserat heroïs Spartana filiū, sed claudicantem: cumque eum ad aliquantulum viâ deduceret, acriter horrata: Fili, ait, singulis gradibus fac virtutis memineris. Non enim militiam proficisceris ut fugias, sed ut collato pede stes: Aut vincendum igitur, aut moriendum.

O Christiani, ad omnem tangendi usum, memento te Christianæ virtutis, memento celi. Cum aliquid in corpore urit, dolet, pungit, cruciatui est, memento Beatitudinis, ubi nihil amplius punget, dolebit, urer, cruciabit, ubi molestiæ nihil esse poterit. Nunc in prælio sumus, non ut fugiamus, sed ut stemus. Aut vincendum, aut moriendum.

Istud tunc maxime versandum animo, cum cacodæmon Tactum pellicit ad pomum vetitum tangendum. Quandoque igitur veterator Stygius suadet & invitat, ut tangamus quod illicitum, inhonestum, prohibitum, hoc illi & nobis occinamus: Aut vincendum, aut moriendum. Rem vetitam tangere, mortis est; prurientem tactum coercere, victoriæ est. Aut ergo morere, aut vincere.

Hic animi puritatem insillo. Si purus sit animus, facile continebit manum ne limites transiliat, & tangat non tangenda. Huic rei alius & tenacius capiendæ, duo hæc documenta suggero.

1. Botros immaturos ne carpe. 2. Manum petulantem in sinum mitte. Botros, inquam, ne carpe immaturos. Inter Israëlitis plebem proverbium olim iactabatur: Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt.

Tym. I.

A Gregorio uvæ acerbæ, voluptates sunt hujus vitæ. Nam quisquis, ait, præsentis vitæ delectationibus satiari desiderat, fructus ante tempus comedere festinat. Eam ob causam Philo disertissimus oblectamenta vitæ, furta delectationum vitæ futuræ nominat.

Cum ergo præsens oculos voluptas allicit, blanditur, trahit, ludetque: tange, carpe, frue: Cum cibus quia vetitus, non comedendus; cum potus quia nimius, non admittendus; cum pecunia quia aliena, non attrahenda; cum femina non aspicienda, multò minus tangenda, cum aliud quippiam nociturum oculis ac manibus se offert, ut iam immaturam cogita, & cave tangas. Hic aut vincendum, aut moriendum. Amore beatitudinis differ obsecro hanc Tactus voluptatem, in beatitudinis domum. Illic licebit botros maturos capere. Omnis voluptas amore Numinis contempta, millecuplo redibit fœnore.

Ursi nimirum appetentes mellis prædantur alvearia, sed tuber ac faucium referunt caput ab apibus læsis compunctum: ita nos præmaturâ manu rapimus voluptatem, sed furta nostra conscientie vulneribus puniuntur: Cave tangas illicita tactui. Si appetis botros, carpe, sed maturos; cælestes præliba delicias.

Alterum est: Petulantem manum in sinum mitte, cum Mose forsan extrahes leprosam. Cum nobis videmur nescio quanta pro Deo ausi, cum nosmet circumspiciamus velut atlantes grandibus promeritis adorandos, strictius seipsum quique hunc in modum examinet: Dic enim verò maxime Atlas, quos pro cælo labores lubis? qualem te penitentia permittis? quàm ardua sunt actiones tuæ? quantum inedia ac famis toleras? quid somno demis? quot nocturnis horis vigilas? quantum noctis non ad pocula, nec ad frivolum, sed inter preces exigis? quàm severe carnem maceras? quantis rigoribus petulantiam corporis coherces? quantum lacrymarum fundis, non ob amissam pecuniam, sed ob cælum nondum acquisitum? Dic denique quantus tui victor es, quàm tibi ipse imperiosus? sic manum mitte in sinum, leprosam, plandè puro, extracturus.

Descende in teipsum & apparebit, quàm parum labores pro cælo, quàm frigidus, quàm nullus sit tuus pro illo sudor.

Age igitur, Excultas tandem tibi te: sudoribus paratur cælum. Nullus hic torpori locus est. Cælum in oculis, in animo sit. Interroga, inquit Augustinus, ultima & intima sua si capere possim gaudium de tantâ Beatitudine: Anhelas eò? seponere noxia, botros ne carpe immaturos, nocituram rejice voluptatem. Certissima via est ad æternas voluptates; despiciere caducas.

CAPUT V.

Quintum in cælo Gaudium, Voluptas Aurium.

D MENTIONEM injicit Augustinus in libris de Trinitate hominis jocularis & mimi, qui in medium theatri progressus; Audite cives, inquebat, proximis ludis omnium vestrum cogitationes aperiam. Proximâ igitur ludorum instauratione, maximo studio ingens hominum frequentia convenere, se quisque eadvertisum quàm proximè collocavit. Toto theatro jam facto ingens stipatio, & vox omnium fuit:

Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?

Adfuit demum histrio;

Conticere omnes intentiq, ora tenebant.

At ille iterum: Dicam, inquit, quid quisque vestrum cogitet velitque: Vili omnes vultis emere, & vendere carò. Ingens obortus risus, dicti veritatem commendavit. Negat Augustinus è toto id verum esse, & Novi virum, ait, cui venalis, liber delatus, pretio quàm par erat, longè

Hora. de arte Poeticâ post init. Virg. l. 2. Æneid. init.

longè inferiore. Ille, ut animi erat sinceri, cum venditorem mercis suæ ignarum cernebat, plus pecuniæ dedit, quàm poscebatur. Noli tunc tam vili emere. Nec defuerunt alii qui frumentum grandi emerint pretio, & vili venderint.

Ennius fortassis verius pronuntiavit: Omnes mortales sese laudari exoptant. Quamvis nec hoc usquequaque verum sit. Sunt enim quibus sui odium & despicientia omni elogio potior est. Hi sibi ipsis displicent, & gratias agunt cum contemptui sunt: hoc enim sibi deberi ex æquo censent.

Quòd si minus ille argue Ennius dixisset: O cives omnes beati esse vultis, miseri esse non vultis: Rem certe dixisset. Quidquid aliud quisquam, ait Augustinus, latenter velit, ab hac voluntate non recedit. Omnes beati esse cupimus, omnes, omnes. Qualis speranda sit beatitudo, exponere cepimus, ad quintum cæli gaudium progressi, quod Auditui obtinget. Suas ceteris sensibus voluptates assignavimus; suam habebunt & Aures, idque singulariter è cælesti Musicâ, de quâ nunc differendum.

§. I.

Leonardus
Lectus l. 3.
de Summo
Bono c. 8.
Beatorum
sensibus post
resurre-
ctionem
congruas
delictatio-
nes habebunt.
Iam nati
autem om-
nibus sen-
sibus tor-
quebun-
tur.

Non ignotus nostro ævo Theologus: Non est dubitandum, inquit, quin sensus quoque externi suas functiones & congruas delectationes post Resurrectionem habituri sint. Beati utique videbunt, audient, odorabuntur, gustabunt, tangunt & tangi poterunt; & quidem perfectius multo, jam semper victuri, quàm dum viverent, morituri: nec deerunt quæ visu, quæ auditu, quæ odoratu, tactu, gustatu sint dignissima. Quòd si protoplastus parens in paradiso nondum morti addictus his talibus fruebatur delectis, cur iis jam beati careant?

Apud inferos damnati nullo non sensu torquebuntur: horribiles ac mortificæ formæ oculos; ululatus, clamor, rugitus aures; mephitis morte camarina torquebit nares; tellus fercula, sulphur, ca pocula, fames ac sitis palatum; ignis universum corpus cruciabit. Par est ut corpus, quod delictis vagis deliquit, supplicis, id diversis luat. Non minus æquum est, ut corpus variis rigoribus maceratum, suis donec pramiis. Ideo membra omnia, & omnes quasi articuli suâ fruuntur beatitudine. Hinc oculos elegantiarum omnium mare, nares suavisimorum odorum, campus; saporis exquisitissimi necitæ & ambrosia, fauces; omnia corporis membra, sanitas, perquam jucundissima; tot mille Orpheorum Musica permulcebit aures. Quarum gemina erit voluptas: à colloquiis & à Musicâ. Colloqui amicum quid habet: quò autem cariores sunt ii quibuscum loquimur, eò suavius est colloquium. In cælo longè charissimæ erunt quos mutuus oblectabit sermo. Nec opus illic diductis semper labiis vibrare linguam, satis est velle hoc alium scire, quòd illi quis patefactum cupit. Quamvis etiam more nostro locuturi sint cælestes. Quemadmodum Christus post obitum mortem jam paradisi inquilinus verissimè nostro ritu locutus est. Præter mutuum inter cælestes sermonem erit & Musica.

Musica nihil magis
cælo co-
gnatum:
Apoec. c. 8.
v. 1.
Psal. 149.
v. 5. & 6.

Apoec. c. 5.
v. 11. 12.

Ibid. c. 14.
v. 2. 3.

Ibid. c. 19.
v. 1. & 3.

Inter hæc inferiora nil, putem, similis est, magisque cognatum cælo, quàm Musica. Narrat interpret celestium atcanorum Joannes; Factum esse silentium in cælo, quasi mediâ horâ. Ergo prius non silebatur: quis autem clamoris inconditi tumultum affingat cælo? Hebraus vates: Exultabunt Sancti in gloria, inquit, exultationes Dei in gutture eorum. Quâ tandem ratione? Habentes singuli citharas, cantabant canticum novum. Et vidit, ait Joannes, & audiavi vocem angelorum multorum, & erat numerus eorum millia millium dicentium voce magnâ: Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem & divinitatem, &c. Et vocem quam audiavi, sicut citharæ eorum citharisantium in citharis suis. Et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia. Subjungit: Post hæc au-

A divi quasi vocem turbarum multarum in cælo dicentium Alleluia, & iterum dixerunt Alleluia. Cui accedens Tobias, c. 13. bias: Ex lapide candido, inquit, & mundo omnes plateæ ejus v. 2. sternentur, & per vicos ejus Alleluia cantabitur. Musicam in Eriquo cælo vocalem fore, dubitandum non est. Exultationes in gutture eorum, non in animo solum. Habebit suas & auditus delectas, longè suavisissimam, cum Boethio loquor, carminis mulcedinem.

In Orbe nostro, septem testudinum harmonia, Si renum creditur esse concordia. Infantes sumus, quos superi jure rideant. Quid enim verò septem testudinum suavitas ad cæli concentum sit?

Fingamus, oro, Musicam quàm possumus modestissimam conclavi clausam. Sint non plures vicienis Angelis: Eorum sex fidibus utantur & chelin tractent, sex alsâ voce canant, sex iidem citharæ eorum agant, duo ludant organis. Canendi carminis verba suppeditabit, aut Psalmus septuagesimus: Repleatur os meum laude tuâ: Gaudebunt labia mea dum cantaveris tibi; aut Psalmus centesimus duodecimus: Sit nomen Domini benedictum. Hi viginti omnino Musici è cælo inconcinne & averse Musis canere non didicerunt; chromatis uti, & omnibus elegantis cantum pingere optime sciunt: Concinnant ergo & vocem fidibus jungant. Talis certe symphonia hæc erit, ut affirmatissimè dici possit, à nullo Regum, nec ab Imperatorum nullo unquam similes auditos esse phonascos. Sed progrediamur posito ilthoc Musicæ simulacro.

§. II.

Fingamus quinquaginta, fingamus centum Angelos, & vocibus & fidibus concinere. Quantum suavisissimæ voluptatis aures animumque raptum adverteret: sed hæc ipsâ præstantiorem fingamus, de quâ etiam dici possit. Nec auri auditur, additamen non potest, Nec in cor hominis ascendit, hæc enim talia cogitare possumus & fingere. At verò de illâ celesti omnium & Angelorum & hominum harmoniâ planissimè affirmandum: Nec auri auditur, nec in cor hominis ascendit.

Quòd si illam duntaxat viginti Angelorum Musicam amans Musica audiret, in has utique voces prorumperet: Domine Jesu, si mihi sint centum aures, si totus sim auris, perdis & pernox hos cantores audiam, nec satiabor audiendo: non cibus, non somnus ab hoc aurium melle me avelleret. Et tamen hæc sensus unici voluptas foret: si jam Odoratus delinimenta, si gratissimorum æpectus, selectissimorum gustatus, charissimorum societas & colloquia, si ut verbo dicam, accedat cælum, quantum liquidissimæ voluptatis id erit fumen?

Hic observandum sedulo, quod & celestia gaudia mirificè commendabit, & animum desiderio eorum plurimum inflammabit. In exemplum sumamus Musicam. In hac non omnis venustas aut suavitas simul audiri potest. Jam dulces cantus flexiones, jam rotundæ clausulæ, paulò post iterum suaves moduli, jam chroma nobile auditur, quædam hinc illinc miscetur, quæ non adeo grata sunt auribus. Hinc sæpe cantus mediæ suavitatem habet, quæ caruit initium: hinc sæpe finis cantus dulcedinem infillat, quam nec initium habuit, nec medium. Ita gratiam ac particularem auribus voluptatem. At verò in cælo gaudia omnia omnis voluptas simul, & omnibus momentis percipitur, quæ primo ingressu cæli percepta est. Torrens voluptatis tua potabis cor. Sed luculentius rem oculis subjicio.

In convivis olim tam Hispanico veteri, quàm Germanico ritu non plura simul fercula ponebantur. Sed ablato primo succedebat alterum, alteri tertium, tertio quartum, sic & cetera sequebantur. Sic uno tempore ex uno solum cibo percipiebatur oblectatio. Jam verò

verò cum epulamur more Gallico, simul omnia fercula, aut plurima eorum pars apponitur, ita pæne simul plura possunt delibari.

In hoc Orbe, Hispanico ac Germanico ritu prandemus: Hodie fortasse læti sumus, quid lux ferat crastina, quid sequens hebdomas, quid proximus mensis minetur, ignoramus. In celo non sic gradatim beatitudinem fruimur, omnes cæli voluptates quolibet momento percipiunt Beati, æternum eas sic percepturi. Quod, si exactius cogitetur, incredibiliter beatitudinis bona commendat.

Amor & gaudium faciunt musicum.
Theologi concinnè dicunt: Amor & gaudium faciunt Musicum. Fit non raro ut amatorculus aliquis delirus mediam noctem vel mediâ hieme fidium cantu domum celebret, & tota personet vicinitas. Ab hoc infano Musicam frigoris patientem extorquet amor quantumvis impurus. Ad limen non cantaret tam diu, nisi amaret. Ita & gaudium provocat ad cantum. Pharaone illiucque exercitu in undis sepulto, Tunc cecinit Moses & filii Israël: *Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est.*

Exod. c. 15. v. 1.
Ps. 95. v. 1.
Quoties David & amorem & gaudium testatus in cantum prorupit? *Cantate Domino canticum novum, cantate Domino omnis terra. Cantate Domino, & benedicite nomini ejus.* Hæc ei cantica persuasit amor. Beati cælestes cum & amore ardeant, & gaudiis cumulatifsimi sint, non mirum si cantent. Amor & gaudium faciunt Musicos. Augustinus futuri spe lætissimus: *Felix ego, inquit, & verè in perpetuum felix, si post resurrectionem hujus corporis auri audire meruero illa cantica cælestis melodia. Fortassis ego nimis inque beatus, si & ego ipse meruero cantare ea, & assistere Regi meo, Deo meo, Duci meo, & cernere eum in gloria sua.*

§. III.

In celo quilibet sanctum constituit symphoniam.
Harmonia minùs quàm duas voces non admittit; vox unicè concentum non facit. At in celo Sanctorum quilibet singularem constituit symphoniam: perinde uti artificiosa sunt horologia, quæ Musicis vocibus instructa totum decantant carmen. Hic unicum est horologium, sed voces diversæ; sic unicus beatorum hominum symphoniam & concentum potest edere. Quale igitur jubilum erit in celo à tot myriadibus cantorum? Nostra Musica paupertate grandi laborat, solis quatuor constar vocibus. Musica cælestis ditissima est, voces habet innumeras. Nos præstantissimam laudaturi Musicam, Orpheorum harmoniam, Sirenium concordiam appellamus; sed quid hæc ad cælum concentus? Nos velut nosocomii timentes senes & ævus latrante stomacho inamenum animus, si cum aulædis cælestibus conferamur. Illi ad mensam offertissimam cantant, amore & gaudio undequaque perfusi: nos velut cicadæ stridulis querimoniis fatigamus cælum: Illi canunt, nos gemimus.

Cherubim, Seraphim, Ministorum, portæ, & c.
Franciscus Assisias suo fato jam vicinus, vix ossibus hærebat, & magnis urgebatur doloribus. His mitigandis unum aliquem è locis (Paciscus is audiebat, poetarum olim non infimus) rogabat, chelyn adferret ad instituendum concentum: & unâ rationem addidit, cur id fieri vellent. Cui Paciscus: Hanc tibi gratiam, mi Pater gratificari minime reculem, sed vereor, ne alius simus offendiculo. Ergo, ait Franciscus, omitte exequi quod dixi. At liberalissimus Deus in suorum vota, non passus est fidicinem hic deesse. Ergo Angelus in subsidium venit, & quamvis unico per chelyn ductu, ita fidibus cecinit, ut æger Franciscus jam in meliorem Orbem se delatum crederet. Hoccine potuit vel unus Angelus, vel unico chelys contactu? Quid erunt mille tales fidicines, quid tot millena millia excellentissimorum ejusmodi cantorum in celo? *Torrente voluptatis tuæ potabis eis.* Hanc è celo Musicam complures sanctorum hominum jam tumulo proximi velut eminus audierunt. Hinc

Tom. I.

A illis promptissimum fuit huic Orbi valedicere, & omnem cogitationem transferre in paradysum.

Beatus Nicolaus Tolentinus lex mensibus ante obiit. Quo illum desiderio cælestis vite arsisse credimus, ad quam tam suaviter, & à tot Orpheis invitabatur? Beatum Martinum Sulpitium commemorat hymnis cælestibus honoratum; beatum Servulum Gregorius: de aliis alii. Talem Deus promissidem suis præbandam solet submittere: hæc illos gustatione ad cælum iniciat.

Hic ostendit conformitatem humanæ voluntatis cum divina. Non est in Orbe symphonia suavior, quàm hoc bicinium, Dei & hominis consentientium, idem volentium, atque ita simul canentium per intimam voluntatum conjunctionem. Hominis est contenta hæc voluntas & acutum scanlim insonare: Ego Domino meo & Deo meo; Ego dilecto meo, & ille mihi: possumus alter alteri cedere; alter alterius dicta capit, mutuo nosmet amore complectimur; ambo idem volumus, idemque nolumus: Domini mei voluntas mea est, & meam meus Dominus transfudit in suam: idem canimus.

Hæc nobis cantiuncula est discenda. Et sciamus nos nunquam in discendo hoc cantu sic profecturos, quin plura dicere, melius proficere, suavius canere, nostram cum divinâ voluntate ætius conjungere possimus. Ideo *Cantate Domino canticum novum; Cantate Domino omnis terra: Cantate, oro, cantate: Quod Deus voluerit, volo: Sicut mandavit mihi Pater, sic facio.* Hoc canticum Christus è celo tulit. Hoc canticum ad modulum fines, ad supremum halitum est producendum. Pessimè cecinit, qui ante finem canere desit.

Psalmi quadragesimi quarti hæc est inscriptio: *Canticum pro dilecto, In finem us, qui commutatur.* Paulus rem maxime dixit: *Ecce, inquit, mysterium vobis dico: omnes qui dormimus, sed non omnes immutabimur.* Vultis immutari, vultis ad suavissimam cæli Musicam extolli: Cantate canticum pro dilecto, In finem. Cantate: *Fiat voluntas tua sicut in celo & in terra.* Hic ego cum Isaiâ vociferor, & hortor singulos: *Bene cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit.* Non turbent hoc ruium canticum latratus canum, non mugitus bouum, non rugitus leonum, non fremitus equorum, non ululatus luporum. Non te hominum rixantium aut vituperantium voces impediunt, non obtruncantium, non iracundorum, non lascivorum, non obmurmurantium clamor terreat.

Sunt qui nihil minus velint, quàm quod vult Deus: sed nec humanæ norunt suam subiungere voluntatem. Hi non canunt, sed rudunt cum onagris. Quilibet cælestem amas Musicam, Bene cane, Fiat voluntas tua: frequenta hoc canticum; Non sicut ego, sed sicut tu vis. Cane canticum pro dilecto, idque in finem, ut memoria tui sit in celo.

CAPUT VI.

Sextum in Celo Gaudium, Voluptas è quatuor corporis gloriosi dotibus.

Nemo non assentietur priscis Patribus, qui paradysum, primas Orbis delicias, celo conferunt. Inter complures paradisi arbores una fuit *Lignum vite*. Præter salientes fontium aquas, nobilissima quatuor flumina fuerunt, quibus hæc deinde nomina sunt in-

In paradiso cælesti lignum vite. Servator Orbis est Dominus Jesus, æterna Sapientia, Rex Regum, à quo in nos omne promeritum, omnis favor & gratia, æterna vita derivatur: ceteræ hujus paradisi arbores sunt alii cælestes. Porro cælestes.

V 3

Gen. c. 2.
v. 10.
Quatuor
beatorum
corporum
dores.

Porro d'arragāda paginā teste, *Flavius* egrediebatur de loco volup-
tatis ad irrigan-
dum paradisum, qui inde dividitur in quatuor capita. Cum quatuor his fluminibus quaternas beatorum corporum dotes licet compare. Theologorum omnium vox una est, Ex animo cuiusvis Beati, in corpus redundaturam ingentem gloriam. Hæc verò quatuor illas excellentissimas conditiones continet, quas dotes appellare consuevimus.

1. Immortalitas. 2. Subtilitas. 3. Agilitas. 4. Claritas.

Huius prima est *Immortalitas*, quam *amphimortem* *tatem* vocant: hæc corpus gloriosum ab omni penitus corruptione faveat integerrimum. Altera est *Subtilitas*, quæ gloriosum corpus dotatū quævis corpora penetrare potest. Tertia *Agilitas*, quæ corpori tribuit facultatem quoquoeverum celerissime se movendi. Quarta est *Claritas*, lumen corporis admirabile, quod splendori solis a deo non cedit, ut illud etiam superet. Hæc illa sunt quatuor flumina de Beatitudine velut de patido profuentia, & nunquam defectura. De his ordine nunc agendum.

§. I.

HÆ, quas diximus gloriosi corporis conditiones, *Dotes* nuncupantur ob commune, quem cum dote habent significatum. Jurisconsulti duplicem statunt dotem Profectitiam & Adventitiam : illam parentes, istam alii largiuntur. Ritu veriter dos sponsæ datur die nuptiali , læ in ædes sponsi primum inferret pedem. Non aliter sanè ad ipsum celi ingressum Christus animarum sponsus hanc viis elargiur quadruplicem dotem, quam rectè adventitiam vocabimus.

Duplex
dos, Profe-
ctitia &
Adventi-
tia.

Do prima corporis Immortalitas. Beatus Paulus in
1. Cor. c. 15.
v. 42.
mul omnes quatuor dotes complexus: *feminatur, inquit,
in corruptione, surget in incorruptione; feminatur in ignobilitate,
surget in gloria; feminatur in infirmitate, surget in virtute;
feminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Dum corpus
mortale gerimus, in corruptione femineamus: Verum ut idem
Apostolus loquitur: Oportet mortale hoc induere*
Ibid. v. 53.
Idem v. 53.
Idem v. 53.

Ibid. v. 53.

Corpus
gloriosum
lædi,

Apoc. c. 21. Immortalitatem vaticinatus Joannes: *Mors, inquit, quæ
u. 4. non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra aqua
prima abjuncta. Quisquis eximius est a morte, ab omni
mortis comitatu, ab omni morborum & dolorum agmi-
ne nec vel minimum ledi potest. Mortis imperium Plu-
tonis regno conclusum est: Ad superos mors nulla pe-
netrabit.*

Videtur est sibi Archimedes id artis reperire qua totum commoveret Orbem terrarum, si vel passum unicum a terra liberum haberet. Promissum auidax. Cras credam, hodie non. At verò beati celites hoc poterunt, quibus omnīs terrarum Orbis ut pila erit, quā datatim luditur. Samsolem ad hos gigantes infantulum dicemus. Philosophorum feictum est: Omnis passio sit per actionem agentis in passum: At corpus gloriosum a nullo quidquam pati poterit, soli animo quem veltit subiectum; rebus aliis omnibus superius, omnibus fortius, inviolabile, invictum. Beati corporis forma non deflorescet, robur non deficiet, sanitas non mutabit, vita non elan-

Pf. 83. v. 3.

perunt in Deum vivum. Ætas Beatorum floridissima, nulli obnoxia senio, virili, sic dicam, juventâ gaudens, æta-

tis Christi æmula. Paulus id afferens; *Donec, ait, occurrat Eph. 4.*
mus omnes in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis *Phil. 4. 13.*
Christi. Cujusvis beati corpus, eodem teste, Christus
configuratum corpori claritatis suæ restituit. Nemo inter
beatos lufus aut cæcus, nemo deformis aut mutilus, Nec mini-
nemo debilis, aut claudus, nemo pumilus aut monstro-
fus, nemo vel minimum defectivus. Neque tamen ne-
refugit Augustinus eam quæque staturâ posse resurgere quâ
defunctus est, modo ablit deformitas.

Dos altera glorioſi corporis eſt. *Subſtituit ſeminaſe ſed ſubſtitit corpus animale*, inquit Paulus, *ſurget corpus ſpirituale*. Spi- & ſpirituale rituale vocat non quod offibus & carne careat, non le-
quod aëreū, ſed quod ſpiritus ex integro ſubſiectum
ſit ad omnem nutum. Quemadmodum verò Chriſtus
ſepulchrum exiit immoto ſaxo, illaſo ſigno: quemad-
modum ad diſcipulos ianuſ clauſis, & in celum em-
vocetur.

B modum ad diuina penetrauit, per
pyrum orbibus celestibus non disjunctis penetravit,
quauis & ofibus constaret & carne; ita Beatorum
quilibet vel Babylonica vel Ninivitana monia, vel om-
nes montes penetrare poterit. Non ferreus, non vel
centum cubitis crassus paries obitare poterit ulli corpo-
rum beatorum. Sit terram inter cælumque mons, unus,
& spatium hoc omne obstruat, momento seu brevissi-
mo tempore gloriosum corpus penetrabit. Radium fo-
larem cogita, vitrum penetrat; vitrum tamen nec di-
vidit nec ledit.

§. II.

Tertia gloriosi corporis conditio, *Aglitas. Semina-*
tur in infirmitate; surget in virtute. Admirabile gau-
 dium, sed nobis planè inexploratum, sic volare posse, &
 quidem tam felicitibus alis, ut sive in cælo esse placeat,
 sive in terrâ, illic momento panè Beatorum quique sit,
 ubi esse voluerit. *Haïas id prædicans: Qui sperant in Do-*
231.

Aquila volabunt. Placet esse vicinum folio Christi, proximum stare parentibus; cominus contemplari terram medio aëre pendentem? vel sidera in alto suspensa? Continuo ibi erit beatorum quivis, ubi esse voluerit. Neque hinc temeraria per cælum discursatio somnandi. Hæc omnia sine turbis ad nutum exactissima rationis fient. *Fulguribus iusti* et *tamquam scintilla in arundineo discurrent*. Cum frutrum aut nemo incenditur, nihil velocius est scintillis. Sed tarda est earum velocitas. *Si* *beatorum volatus conferatur.*

Hipponensis Præful admirandibus: Certe, inquit, ^{zong-}
voleſ spiritus, iſi protinus erit & corpus, ſicut Angeli. Neque ^{ciuit, t. 16}
ſua tantum, ſed & alia quæcunq; ingenia corpora ce-
lerimè mouere poterunt Beati & velut Angeli, quibus
nihil eſt negotii arbores eradicare, turres deiecere, exer-
citus difflare, fontes durare, amnes in ortum reuocare,
mare pigrum colligare, turbines & ventos impellere,
caelum tollere, noctem tenere, ſtellas euellere, caelum
ſubleuare, manes fibilare, mon-

deponere, terram suspendere, mare suble-
uare, diluere, sidera extinguere, tartarum illuminare.
Hæc Angelis in facili sunt. Angelus supremum est celesti-
bus Orbem tam celeri rotatu circumagit, ut nec sensu,
nec animo id capiamus. Ejus rei specimen præbuit An-
gelus qui Abacuc cum messiorum deliciis à Judæa in Ba-
bylonem quingentis miliaribus distantem transtulit
momento. *Beati, Christo teste, erunt sciti Angeli Dei.*

In Orbe hoc nostro, Corpus quod corrumpitur, ^{Sap. 15.}
animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogi-
tantem. In hac valle omnia suo nutant ruinique ponde-
re: hinc jam plumbi sumus, futuri aerei si velimus. Nunc
motus noster testudineus est, brevis aquilas & sagittas
superabimus. Ibunt, inquit Ezechiel, & revertentur in-
star fulguris. ^{Ezech. 34.}

Quarta gloriosi corporis conditio, *claritas*. Quot
sanctorum hominum, mortales etiamnum, miro splen-
dore radiabant? Quot Christiani Martyres ergaltulo-
rum

rum tenebras cælesti die collustrant: Quot amici Numinis inter precandum insolita luce perfusi sunt? Quoties oculis etiam incredulis fulgor insolitus in hac vitâ oblati?

Cæsar. Hei. Herbach. h. 12. miracl. sui avic. 54. Ajunt in Parisiensi olim Academiâ virum literarum ægotasse. Cùmque is in morbo, ut fit, amœniore cogitatione tempus fallere institueret, futuram beatitudinem sibi sumpsit considerandam. Hic hæere non nihil & subdubitare cœpit, quâ ratione fieri posset, ut corpus eluto fictile, splendore certaret cum sole? Mox tantus è decumbentis pedibus emerit splendor, ut oculos avertere coactus Christo ingentes gratias meminere ob tam luculentum beatitudinis futuræ testimonium.

Sap. 6. 3. v. 7. Dim. 6. 12. v. 3. Phil. 2. 3. v. 21. Verissimè fulgebunt iusti. Nam corpus seminatur in ignobilitate, surgit in gloria. Quod Hebræus vates Daniel confirmans: *Qui docti fuerint, ait, fulgebunt tanquam splendor firmamenti; & qui ad iustitiam erudunt multos, tanquam stellæ in perpetuas æternitates.* Nec Paulus aliter: *Reformabit corpus humilitatis nostræ, inquit, configuratum corpori claritatis sue.* Cui plus beatitudinis, plus & splendoris erit, cum admirabili pulchritudinis excellentiâ, quam nec macula, nec navulus ullus, nec ruga, nec aliud quidquam temerabit, quod placere non possit. Et quantum dabunt fulgoris ea corpora, quæ Christi causâ plagis & verberibus multata, vibicibus, & ulceribus turgida, flagris confecta, spinis flagellata, malleis aut cochleis contusa, forcipibus & pectinibus lacerata, largis pateris suum propinabant sanguinem Crucifixo Domino? Hæc corpora velut encausta mirissimi splendoris gemmas ostentabunt. Sed quod mirius est, ajunt corpora Beatorum fore velut diaphanum vitrum, aut pellucidissimum crystallum; ita ut omnis interior symmetria nervorum, ossium, venarum, partiumque ceterarum omnium oculis è toto pateat. Verissimè Joannes: Tunc, inquit, apparebit quid erimus. Nunc corpora nostra velut arbores in brumâ sunt sine frondibus, sine floribus sine fructibus, sine honore: hæc tamen omnia ver æternitatis explicabit, frondes & flores, & fructus, & honores omnigenos daturum.

Mar. 6. 9. v. 5. & 6. Petrus Apostolus in rupe Taboreiâ insolito aspectu raptus, & gaudio subsultans: *Bonum est, inquit, nos hic esse.* Mox velut architectus ædificium dicat, jam jam ad mortuus manum structuræ, ne gaudii tam insperati amœnitas exvanescat. *Non enim sciebat, ait Marcus, quid diceret.* Hic Augustinus: *Si unica, inquit, mellis guttula è paradiso, sic omnem vanitatis sitim extinxit, quid faciet inextinguibilem voluptatis pelagus? Si unicus gloriae divinae radius sic mentem affecit, quid sperandum est gaudii post superatam hanc maroris vallem, cum ipsum sese divinitatis iubar in caliculis omnes largissime diffunderet?*

§. III.

Hoc loco Patientiam ostendo & quidem utrâque manu. Hic extra cælum Mors imperat, hic morbi Mortis famuli, hic ingens miseriarum agmen, & longissima calamitatum series in regno suo sunt, domi suæ sunt. Quocunque aciem flectamus, Mortis plena sunt omnia. Nihil hic uspiam tam vitale, aut firmum, quod Morti non pendat tributum: Omnes Mortis stipendarii sumus. Sed Patientia, obsecro, Patientia, Patientia. Brevi meliora. Levius si Patientiâ quidquid corrigere est nefas. Levi momento hæc omnis vita vertitur. Brevi dies aderit, qui detracto sacco, immortalitatis purpurâ nos vestiet. Tantisper non indignemur tam miseræ vestis quamdiu Deo visum, feramus saccum. Tolerando sic levior. Hic quidem nostra corpora tam non subtilia sunt, ut ea vel paries ligneus, vel asser unicus impediatur, & progressum listat. Pecudes, pisces, aves multò nobis beatiore, quibus mira velocitas, aut etiam volatus est concessus. Aves per ætherem liberrimè commutant, idque celeritate mirâ; pisces per aquam ad instar jaculi feruntur.

tur. Hæc cernimus, sed assequi nequimus: nihil minus corpori quam volare licet, animo licet.

Quod Dædalum dixisse jam supra memoravimus, id etiam Christiana generositas dicat, ita loquatur cælestium amator: *Etsi omnes mihi domus pessimum obiciant, etsi undique sim exclusissimus: Terras licet & undas obstruant; at cælum certè patet, ibimus illuc, ibimus, ibimus.* Hoc iter nemo mihi clausit, hunc mihi volarum nemo prohibuerit. *Omnia possideat, non possidet athera Mundus. Ibimus in cælum, ibimus.*

Rudolphus II. Imperator augustæ memoriæ, unicam Symbolum hanc voculam? *Adsit*, pro symbolo sibi delegit. Vox Rudolphi ista scutis, vestibus, signis, tapetibus, vexillis, parietibus, muris hærebat fixa. Quinque solum litterulæ hunc omnino sensum repræsentabant: *Adjuvante Deo superabo imperatorem Turcarum.* Laudanda in Imperatore fiducia, ingenium, & excelsus animus imitandus. Ita quicquid Christiani sanguinis est, hoc imperatorum sibi symbolum vindicet, cùmque res suas senserit vel turbatissimas, hoc identidem ipse sibi occentet, *Adsit, Adsit, Adsit.* Quid trepidas fugitive, quid formidolose miles expallescis? *Adsit.* Euge dic, *Adjuvante Deo superabo inferorum tyrannum.* Adjuvante Deo superabo innumera turba menta, iniquissima tempora, infinitas tentationes. Dic iterum, dic centies, dic millies, adjuvante Deo superabo ipsum Tartarum, & omnes tartareos exercitus. Et hanc ego victoriam paravero amore cæli; ita me Deus adjuvet. Cælum certè patet, ibimus illuc.

Quid hic amplius moramur? Subtilitas corporum nostrorum aut agilitas hic nulla est: Non tantum non volamus; vix repimus. Cùm maximè festinamus, testudines sumus. Multis sæpe annis ædificamus, & struimus, sed in ære: Demum structura omnis evanescit. O plumbeos homines! Quin ergo mentem liberam expedimus, quin animo aptamus alas, & sequimur prævolantem. Et en regium ducem, qui tanquam alis sibi mer jam affixis: *Volabo, inquit, & requiescam.* Volemus, *Psalm. 54. v. 7.* & requiescamus. Hic extra cælum in tenebris nascimur, vivimus, morimur. Omnis Mundi gloria, favillæ ac sumus: *Omnis caro fenum, & omnis gloria ejus tanquam flos.* *Isa. 6. 40. v. 6.* Heu quantis ignorantie tenebris premimur, quam altâ nocte mergimur! Sed & hic nostra duret Patientia: Dies æternitatis affulgebit brevè, æternâ cingemur luce.

Mardocheus dum velut columbula à milvo capta sub unguibus Amani trepidabat, jejuniis se maceravit, vacavit precibus, pro veste cinerem & saccum, pro lectulo pavementum habuit. Hoste capitali sublato, purpurâ & torque conspicuus, jamque proximus regi, tantò esse cœpit beator, quantò antè fuerat calamitosior. Calamitas virtutis thalamus, calamitas divini favoris Calamitas nuntius; calamitas beatitudinis prodromus est: A calamitate virtutis est mitate spes & desiderium cæli nascitur: calamitas cælum ipsum referat. Quantumvis ergo calamitosissimi, volemus & requiescamus, prævolantem sequamur regem.

Hic ipse rex, etiamnum pastoritius juvenis cùm in Goliathum solus pugnaret, peram sagulūque rusticum pro lorica habuit. Post pugnam & victoriam, regis Jonathæ vestibus indutus est. Ita & nos etiamnum in arenâ versamur, nunc luctæ tempus est, & pugna: Vincendum jam, aut moriendum. Victoriâ obtentâ immortalitatis cyclade ornabimur. Arca fœderis dum per desertum exulat, corio velatur, in templo reposita auro tegitur. Nos itidem jam sacco regimur: sed patientia, paulò post immortalis gloriæ veste donabimur.

CAPVT .VII.

Septimum in celo gaudium, Voluptas Intellectus, Voluntas, & Memoria.

S Calas, sed sanè brevissimas celo admovit divus Anselmus, & ad ascensum invitavit. Trium duntaxat radiorum sunt calas istæ. Tribus modis, ait Anselmus, sentitur DEVS, intellectu, amore, ulu: ita tribus omnino passibus ad DEVM facillè pervenitur. In quantum quis DEVM intelligit, sapiens est; in quantum diligit, iustus est; in quantum DEO utitur, beatus est. Hoc ait: Humanus animus intellectum, voluntatem, memoriam in se continet. In triplex gazophylacium istud etiam si mille terrarum Orbis, et si mille Mundos ingesseris, non tamen impleveris: inane adhuc & vacuum est ætærarium hoc triplex. Nec expleri ullo modo poterit, dum DEVS ipse, summum bonum, seipso illud impleverit. Vox Hebræi vatis est: Satiabor cum apparuerit gloria tua. Interim nulla hinc Satietas.

Psal. 16. v. 15.

In celo beati omnes tam intellectu, quam voluntate, ac memoriâ DEVM intimè complectentur. Ita triplex illud animi gazophylacium implebitur. Quantum verò gaudiorum tam Voluntas & Memoria, quam Intellectus beatorum in celo sit percepturus, nunc exequemur dicere.

§. I.

Intellectus in celo gaudium erit ineffabile, aspectus divinus seu clara DEI visio. Joannes id attestatur: Hæc est, inquit, vita æterna, ut cognoscant te solum DEVM verum, & quem misisti JESVM Christum. Intellectus in DEO rerum omnium conditarum varietatem perspicit. Dum hic agimus terram, animantia, terræ germina, fontes, maria, Solem & Lunam ceteraque sidera intuemur oculis: Intellectus tamē cæcutit, nec enim è rebus creatis ullam perfectè capit. Ita proprietates, vires, & principes rerum differentias ignoramus. Et quid homini minus notum, quam humanus animus? Albus an ater, formosus an deformis sit? Undique tenebræ & ignorantia. Hinc cæcorum more parietes palparamus, & non rarò graviter impingimus. Exiguum prorsus est quidquid ratiociniis nostris assequimur.

At illic Beatorum infimus plura sciet & exactius intelliget, quam vel primus incolæ Paradisi Adamus, vel Salomon sapientissimus, vel Propheta sanctissimi sciaverint ac intellexerint. Quod Plato, quod Platonis discipulus Aristoteles, nusquam cogitatione percepit, quod nullus eruditissimorum invenit, quod Cicero, quod Demosthenes eloquio exponere nequit, id quavis cælitum intellectu penetrabit, id oculis spectabit.

Archimedes, Vitruvius teste, in labro aquæ pleno sedebat, nec tamen arti suæ reconditam commentationem ab animo dimittebat. Unum aliquid præcipuè dies noctesque assiduè agitabat curis; quâ ratione dimensionem coronæ reperiret, ne scilicet deciperetur ab aurifice. Hinc ille seu lavaret, seu legeret, seu cænaret, sive aliud quid faceret, cogitationibus profundis mersus, hoc unum nolle nitebatur, quantum vel corona, vel crater auratus præter argentum haberet auri. Ubi hoc in labri aquis reperit, gaudio subsiliens ægrotæ clamabat, ægrotæ. Sed hem quantilla hoc scientiæ pars est, quod Archimedi tam grande videbatur! Illic in celo, ubi rerum planè omnium naturas ac proprietates, ubi abditissimorum mysteriorum arcana prospiciemus, vociferari poterimus, invenimus, invenimus.

Sciendi desiderium jam quidem insaturabile, illic in domo Mansionum multarum saturabitur plenissimè. Cognoscent Beati altissima hæc mysteria, quo tandem modo cælestis Pater ab omni avo generavit Filium, quo

Tribus modis Deus sentitur.

Joan. c. 17. v. 3.

Scientia hujus mundi exigua est.

respectu scientiæ beatorum.

Beati mysteria altissima cognoscent.

A Sanctus Spiritus ab utroque processerit. Hæc nobis jam nebulae sunt, & nox merissima. Mentre complectentur superi perfectiones Numinis immensas; mysteria Christi hominem induentis, nascentis, morientis; arcana Eucharistiæ, admiranda gratiæ & naturæ opera, secretissima & oblitescenda prorsus DEI judicia circa eos potissimum, qui licet homines essent improbi, tamen optimum quemque pessimè vexarunt. Quâ in re David plurimum conatus: Existimabam, inquit, ut cognoscerem hoc: labor est autè: donec intrem in Sanctuarium. 16. v. 17. DEI. Non capio, non assequor; hoc ergo sciendum differo. Videbunt insuper Beati divinarum circa se providentiarum mirissima secreta, idque minutatim intelligent: quibus sese impulsibus vocavit DEVS, quibus duxerit auxilium, quantis ornant gratis, quàm variis ad salutem perduxerit incitamentis: videbunt pericula in quibus luctati, cernent beneficia quibus adjuvi, agnoscent monita quibus instructi, laudabunt verbera quibus castigati, prædicabunt munera quibus affecti. Ithæc beatis omnia erunt apertissima. Verè tunc erimus sicut Dei, scientes bonum & malum. Per Isaiam DEVS promissit. Isa. c. 45. Dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum. Et hæc v. 3. Intellectus erunt gaudia.

§. II.

Voluntas porro duobus maximè gaudebit, Amore & Iustitiâ: Omnium Beatorum Amor, tam in Iustitiâ DEVM quam in se mutuo ardentissimus, inextinctus, centesima aut millelima decoctionis saccharum est. Id Amori quod amat, & bonum & pulchrum videtur. Hinc parentes Amore decepti suos liberos, & formosos, & dociles, & moratos putant: Sed errant (sepissime): Nimirum, Amor talia eis specilla præfigit. Qui in celo erant, omnes & formosissimi & sapientissimi erunt. Hos unus omnes, omnesque unum amabunt: his omnibus præfens erit, quod amor maximè desiderat. Amare & Amati præsentiam cupere, conjunctissima sunt. Cùm ergo Amoris propria sedes sit Voluntas, sic ea in Voluntas celo implebitur, ut inexplicabiles inde voluptates fit amoris desideria, perceptura: Præsertim cùm hic amor sit indissolubilis, lacrymarum & litium expertus, illud mœstissimum VALE nunquam audietur.

Nec Amore solum, sed & Iustitiâ gaudebit Voluntas: Nam Beati cùm se viderint ab omni sordè purissimos, justos, sanctos, DEO, Angelis, cælitibus, sibi ipsi amabiles, immensum gaudebunt. Si famulus honestior omnes actiones suas suo Domino mirificè probari sciat, quod rarissimum, gaudio subsultat, & præthesauris id æstimat. At qui sciunt Beati se Divinis oculis ex toto placere, quod illis summo est gaudium. Etenim Iustitia, quam Patriæ vocant, multo perfectior est quàm Via. Illa etiam Adami primæva, illi alteri collata, lancea aut linea vestis videri potest, hæc verò aurea sine nævo, sine ruga est. Qui in celo sunt, toti pulchri sunt, & macula nos nunquam sumus. Illa Patriæ Iustitiæ omnes penè virtutes complectitur: Religionem; DEVM enim bonorum omnium fontem venerantur omnes cælitæ: Submissionem; Se nihil ex se faterentur esse; omnia divinis tribuunt favoribus: Obedientiam; Divinis nutibus nemo illic non subiectissimus; vox una omnium: Ita Pater, Math. c. 11. quia sic placitum fuit ante te. Ita Pater: Gratum animam; oblivio illic exultat, ubi perpetua beneficiorum memoria regnat. Spes & Fides in celo non habitant: quod enim sperarunt, quod crediderunt, hoc vident, hoc possident.

Duo erant germani fratres mercatoris filii, quod Paladius narrat, alteri nomen Isaias, alteri Pæsius: himoro tuo parente, præter latifundia præsentem monetam quinque millia florenorum inter se partiti sunt, idque mirabili

voluntas in celo gaudebit.

desideria inextinguibiles voluptates percipiunt.

Iustitiæ omnes penè virtutes complectitur.

Math. c. 11.

Paladius c. 11. & 16.

mirabili consensu. Dein cogitationibus injectis sanctioribus: Qualenam, ajunt, vitæ genus eligimus, quò pecunias elocamus? Parentem induere, merces & Mercurium sequi, res anceps & periculosa; maria oberrare, Africum metuere, ad Indos currere, mediis in undis hiemare, Thynam, Ægyptiam, Syram mercem convehere negotium laboris plenum, & sæpe subdoli quæstus est. Quoties inter pecuniarias causas venalis exponitur conscientia? Omnia si perdamus, animam curare meminerimus. Quid nobis nummi, si desit virtus? parentis bona expendemus honestissimè, si ipsi boni sumus. Hoc sciamus, nos à pecunià tam faciliè quàm suavitè seducendos, ni præveniamus blandissimam hanc seductricem. Pessimè res agit, ubi pecunia imperat. Quin ergo Domini sumus, & jubemus servire pecuniam? Aliter perimus. Pecunia vel semel in dominam evecta & potita sceptro, contumacissimè regnum, quod nacta est, tuebitur. Nostræ igitur pecuniæ mancipia sumus? An libertas placet? Quid cunctamur in re liquida? Revertamur odimus, si cælum anhelamus. Quin ergo religionem amplectimur? Res aspera est. Sed initio, sed inasfluctis. Paupertatem quam alii tantopere fugiunt, utro ambire, amarum est & difficile. Amarum, sed non diu, difficile, sed pulchrum, sed honestum, sed animo saluberrimum.

Num ignoramus quàm arcta sit divitiis cum vitiis cognatio? Num illud horribilissimum conitru nunquam ausimur? *Facilius est camelum per foramen acis transire, quàm divitem intrare in regnum Dei.* Quin ergo malum egenam tranquillitatem in portu, quàm opulentum naufragium in mari: Quin uterque religionem amplectimur?

Utrique consilium placuit, sed modo dispari. Pæsius, quidquid bonorum habuit, id cenobii, templis, carceribus, Xenodochiis impendit: ipse sibi laborem sumpsit, quo victum pararet faciem ac quotidianum. Isaias verò domum adificavit, focios adscivit, hospites suscepit, agros curavit, egenos juvit, advenis mensam instruxit. Ita religiosæ liberalitatis & hospitalitatis munera exercuit.

Utrique fratre mortuo dissidium inter utriusque sectatores natum, quales ii futuri sint in cælo, qui vitam quidem religiosam, sed planè disparem egerint in terrâ. Illi Pæsius, Isaiam isti præferebant. Interrogatus est super eâ re Pambo: qui ad quæstionem: Uterque, ait, iustus & perfectus est apud Deum. Ille quidem Abraham functus est partibus, suscipiendo hospites; hic Eliæ, frequentando preces. Negabant partes id fieri posse, neque enim æquale præmium pro meritis tam inæqualibus solere reddi. Pæsius, ajebant isti, Evangelio paruit, sua omnia vendidit, quidquid habuit in pauperes erogavit. Isaias, dicebant isti, sua quidem retinuit, sed ut diu haberet quod hospitibus, quod agrotis, quod pauperibus, quod peregrinis impertiretur. Quibus iterum Pambo: Quid litigatis? inquit, ambo sunt apud Dominum. Num verò placet expectare, dum Deus aliud de fratrum istorum obitu manifestum faciat? Non displicuit mora. Post aliquot dies redeunt audituri novum Pambonis judicium: Quibus ille denuò: Vidi, ait, utrumque stantem apud Dominum in paradiso: utrumque iustus est. Perinde si diceret: Erit quidem præmium in cælo inæqualitas, eam tamen nos indagare non possumus. *Labor est ante nos, donec intremus in Sanctuarium Dei.* Hoc sciamus non uno tramite ad illam Cælum Justitiæ, de qua loquimur, perveniri. Atque hæc Justitiæ singulare Voluntatis erit gaudium.

§. III.

Nec sum Memoriam deerit. Memoria, dum hic agimus, diverso recreatur gaudio, sed plerumque inani & volatilo. Elapsæ recordamur juventæ, ac

A dicimus: Heu quàm mihi bene erat, dum genua virent, & sanguis ebulliret, à curis liber vivebam genio. Est alius qui dicat: memini me aurâ navigare secundissimâ, memini me felicem, in cælo esse. Audias & has voces: Beatus olim vixi, digito cælum attingi, fortunæ pulvis, ad summa votorum conscendi. Hæc memorie sunt gaudia, sed plerumque merore mixta. Sic Jobus præteritorum memor: *Quis mihi tribuat, inquit, ut sim juxta Job c. 29. menses pristinos, sicut fui in diebus adolescentie mee.*

In cælo Beatorum quilibet omnem vitam suam sub uno aspectu positam, unicâ velut pagellâ comprehendere aspicit. In hac rerum serie luculentè cernit per quas ierit ambages, quoties in tenebris impegerit, quoties Deo servitium negavit & officium debitum renuntiavit; Deus verò servulum nequam denuò in gratiam receperit. Ita suavissimè præteritorum omnium memor, non invitè fatebitur: Quanta mi Deus, in me unum contulisti beneficia, & in animum meum liberatissimè & in corpus: quantis objectis periculis? ea tamen evasi te duce. Quoties letali sarcinâ pressus inferiorum fluvio spaciabatur proximus, heu levi & unico mortis impulsu in aquas flammeas præcipitandus, te duce, mi Deus, evasi. Ex his omnibus eripuit me, benignissime Domine.

Mirissimum hoc gaudium erit, & fons gaudiorum. Memoriam dulcissimâ hujus memorie in nobis frequenter refricet omnium panè concionum solemnissimâ: Largiatur nobis Deus beatitudinem ac vitam æternam. Aut ultima sacri Symboli verba: Et expecto resurrectionem mortuorum, & vitam venturi sæculi. Amen.

Sed & illud Memoriam accedet: Omnia ab Orbe condito gesta, omnes omnium tam gentium, quàm sæculorum historias Memoria Beatorum complectetur. Summa rerum varietas & copia hic nihil turbabit, aut impedit. Nunc magna pars hilaritatis censetur novos rumores ex Italiâ, Galliâ, Hispaniâ aut aliunde ex Orbis angulo audire, cum non nesciamus hos nuntios majorem partem confictos, nihilominus mendacis pasci non injucundum est. Quantam igitur rerum omnium memoria in cælo Voluptatis adferet, cum omnium sæculorum series sub uno se aspectum representabit, cum ex omnibus oblitescendâ Dei providentia elucescet explicatissimè. Nunc variè divinâ Providentiam si non damnamus erroris, profectò tacitè arguimus oblivionis aut conniventie. Est cum illa nobis nimium in pœnas lenta, subinde nimium præcipitans videtur, nimis subinde mitem, aliàs sævum nimis censemus Deum. Tunc æquissimam semper Numinis lanceam fuisse perspicimus: tunc omnium oculis patebit, *Altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei.* Tunc videbimus cur permiserit Deus gentem humanam labi, eamque à lapsu revocavit: cur Angelos præcipitari siverit, eosque ab hoc præcipitio nunquam reducturus sit: Cur bi, eumque Judæos perveracissimos & ferreæ cervicis homines in populum elegerit: cur optimos quoque hominum plus aliis affligi & cruciari non vetuerit. Omnia quæ nunc latent, tunc in apertissimo erunt.

§. IV.

Hic ego Patientiam monstro quæ genitro aggressu & constanti Fortitudine gaudet. Sionis rex David: *Inclavi, ait, cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum propter retributionem.* Cor meum, & Psal. 118. Deus, instar libræ est, quæ duas habet lances, in quarum unam si præmium æternum, illas voluptates immensas, illa Intellectus, Voluntatis ac Memoriam gaudia componam; lanx altera, quæ vitæ hujus ærumnas continet, velut pauculis plumulis injectis sublevis: Inclino Cor meum, & Deus, inclino ad faciendas justificationes tuas in æternum, sed propter retributionem.

Præmio-

Premiorum magnitudini cedo, vincens suavissime: futura voluptatis immensitas eo ipse adigit, ut ad omnia perferenda sim paratissimus; licet innumeris tibi seculis servire jubeam, En, Domine servum me habes ad omnes natus excipiendo promptissimum. Inclina cor meum, ut quicquid tibi placuerit, perficiam, quantumvis longissimo tempore tuus esse servus debeam, non recuso, modo tandem post multa secula promissa pramia percipiam.

Servire gratis naturā hortemur omnes: Cum verò nobilissima merces in oculis est, hic celeres manus, hic prompti pedes, hic labor & obsequium in expedito sunt. Ideo hic ipse, quem dixi, pastoritius Juvenis David, cum audisset Philistæum gigantem, omnibus esse terrori, nec ullum reperiri, qui pedem cum illo conferre auderet, sagaciter quesivit: *Quid dabitur viro qui percussit Philistæum hunc?* Responderunt passim omnes: Virum, qui percussit eum, dabit rex divitiis magnis, & filiam suam dabit ei. Hæc tanta merces victori sponsa Jesseum juvenem animavit, hæc illi manus pedesque ad pugnam expedit, hæc pugnare, hæc vincere docuit. Percussit David Philistæum, divitiis ditatus est magnis, & filiam regis conjugem duxit.

Vita hominis, Jobo teste, *militia est*. Hanc Philistæus ab Orco nunquam finit esse tranquillam: Cum hoc gigante ab inferis quotidie, imò in horas pæne singulas luctandum & pugnandum est. Nos hic non immerito quarimus: *Quid dabitur viro, qui percussit Philistæum hunc?* Omnes ex alto cæcites respondent: Virum, qui percussit eum, dabit rex divitiis magnis, & filiam suam dabit ei. Victor omnibus thesauris cælestibus potitur, omnibus cali voluptatibus perfructur, beatus terque quaterque sexcentis millibus beatus tam animo quam corpore, tam exterioribus sensibus, quam intellectu, Voluntate ac Memoria, intus ac foris beatissimus. Rex Regum supremus Filiam suam dabit ei, Vitam immortalem, æternam, bonis omnibus cumulatissimam vitam. Hæc illa Regis filia, dos filiae, bonorum omnium quæ optari, & plurimum quàm optari possint, affluentia.

Atque hanc ob causam proclamat Petrus: *Frates sobrii estote, & vigilate; quia adversarius vester diabolus, tanquam Leorugiens circum, querens quem devoret: cui resistite fortes in fide*. Philistæus gigas ille orcinianus ferocissimus oculis circularur, si quem ignavum & seignem reperiat. Ergo alacriter, ergo patienter & fortiter, ergo impavide & constanter labores & adversa omnia perferamus. Cælum his omnibus dignum, dignissimum est.

Inclinet quisque cor suum ad faciendas justificationes in æternum propter retributionem. Divitiæ magnæ, Regis filia, præmium æternum dabitur viro qui percussit Philistæum hunc. Ergo toleranter, ergo strenue, ergo perseveranter. Vel maximus labor, nullus est labor, si spectetur magnitudo præmii. *Quod pro æternâ vitâ agitur*, inquit Gregorius, *etiam post mortem servatur; & tunc apparere incipit, cum laborum carnalium fructus capere non videri.*

CAPUT VIII.

Ocælum in celo gaudium, Voluptas è Beatitudinis Loco.

Terrarum partes perinde ut homines suis quæque privilegiis gaudent. A lupis Anglia, à leonibus Germania, à serpentibus, & omni plebe venenatâ immunis est Creta insula: Sic aliæ Orbis plage alias ignorant noxias feras. His ipsis tamen commodis sua sunt annexa incommoda. Locus in quem omnium frugum ubertas confluit, à quo bestiae omnes maligniores exulent, nondum hæcenus inventus est, nec am-

phius, putem, querendus est extra cælum. Cælum illa regio est beatissima, à quâ venenum omne proscriptum, unde omnis ferarum immanitas eliminata, inquam omnium voluptatum beatitas velut flumen derivata; quidquid amœnum, quidquid pulchrum & beatum est, ibi est.

Loci amœnitatem raptus succlamat rex David: *Gloriosa dicta sunt de re civitas Dei. Fundamenta ejus in montibus sanctis. Urbi Hierosolymorum sanè non conveniunt ex equo, quæ de illâ Beatorum civitate pronuntiantur. Et nemo miretur regem Hebræum sic abruptè sacrum hoc carmen ordiri. Illius civitatis mira vidit mirissima. Equis ordinem dicendi aut scribendi servet, cum infinita, innumera, immensa sint quæ dicenda, quæ scribenda sunt? Artificiofissimus Architectus civitatis hujus conditor est: Ipse fundavit eam Altissimus, neminem in opere tanto socium adhibuit: Latantium omnium habitatio est in te. In hac civitate nemo pauper, nemo mæstus, nemo agrotus, nemo contemptus, nemo vel minimùm afflictus. Hic communis eaque summa civium omnium est lætitia. Habitatio est lætantium omnium, de quâ nunc agendum.*

Descriptissimus Hominem Beatum, seu Beati Hominis corpus & animum, & futuras tam corporis, quàm animi voluptates. Hoc primum venit secundo libro describendum. Alterum est, Beatorum domum & concordiam domesticorum exponere, quod hic exequemur. Quâ in re tria potissimum consideranda; Primum, Beatissimæ domus illius altitudo & situs; alterum, Magnitudo & amplitudo; Tertium amœnitas & Pulchritudo. De his nunc disserendum.

§. I.

Cum beatus Fulgentius veterem Romam vidisset adeo laxam & amplam, tot insignibus altisque edificis adeo venustam, in has voces cum ingenti admiratione pronipit: *Quam speciosa erit celestis Hierusalem, si fulget Roma terrestris? Si in hoc seculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem, qualis præstabitur Sanctis diligentibus veritatem?*

Romæ nihilominus non solum regum turres, & illustria palatia, sed & tuguria & viles erant domuncule: nec omne quod Romæ fuit, adeo rarum & exquisitum fuit, ut alibi reperendum non fuerit. In celo mera sunt palatia & augustissime domus; nulla illic humilior casa, nullum Diogenis dolium: in celo est quod nungquam est.

Primum consideratu dignissimum in domo Beatorum est Altitudo & situs. Incredibile profus videri potest, quod Astronomis certum est. Rem compendio dicam. Christophorus Clavius eruditissimus Matheseos professor & scriptis notus affirmat infimum Lunæ cælum à terrâ distare milliariis Italicis 120630. Sunt quinquaginta quinque millia centum octoginta tria milliaria Germanica, cum tertia milliariis parte. Solis seu quartum cælum abesse ait à terrâ 4013923. sunt milliaria Germanicorum nongenta millia & sexaginta quatuor millia, trecenta sexaginta unum. Porro firmamentum sive octavum siderum Romanis 161884943. sunt milliaria Germanica trigeties octies millena millia octingenta nonaginta tria millia & quingenta milliaria. Atque hic Astrologos jubet Plato quiescere; neque enim ultra octavam cæli sphaeram meriendo licet progredi. Ad hoc

terram ad St. lem milliaria Germanica 964361. à terrâ ad Firmamentum milliaria Germanica 38893500. Cornelius de Lapide in suo Pentateucho ait à terrâ distare Lunam quatuor millionibus milliariis, seu quadragies centis millibus miliarum. Sollem verò à terrâ distare assertit octoginta millionibus milliariis cum dimidiis. Ad quem modum terra distat à convexo firmamenti octoginta millionibus milliariis sic convexum firmamenti à convexo abest octoginta millionibus milliariis. Eandem hanc sententiam dictus Autor repetit in Varuch, pag. 373. & in Apostolorum Actis pag. 18. Clavius in sphaeram Joannis de Sacroboſco c. 1.

Ad hoc igitur tam excelsum palatium non pertingit A
ulla noxia venenata fera, non eò insalubris aura, non
grandines, illuc, non procellæ, non turbines, non fulgur
non tonitru, non tempestates ullæ ascendant, nil noctis
aut tenebrarum admitti potest in civitatem hanc verè
illustissimam & celissimam. Hic omnium Astrolo-
gorum vox est altitudinem cæli prorsus incredibilem
esse, quam nec sensus, nec intellectus satis comprehen-
dant. Hinc Baruch attonitus exclamat: O Israël, quàm
magna est domus Dei, & ingens locus possessionis ejus! Ma-
gnus est, & non habet finem, excelsus, & immensus. Hæc cæ-
lestis arcis est altitudo.

§. II.

Magnitudinem & amplitudinem Christus expli-
cans: In domo Patris mei, ait, mansiones multe sunt.
Magna prorsus & incredibiliter ampla sit necesse est
hæc domus, quæ citatissimo Solis cursui immensum pæ-
ne spatium præbuit. Adjunt Mathematicæ & Astrono-
miae peritissimi, Solem horâ unicâ percurrere ducenta
sexaginta millia miliaria Germanica; quorum quodlibet
duas requirit horas.

Hinc Ratio deducit ista. 1. Nemo octo millibus an-
norum ad cælum empyreum perveniret, etiam si quoti-
die octingenta miliaria conficeret in hoc ad cælum ite-
nere. 2. Quod si molare saxum ab octavâ siderum sphe-
râ deiceretur ante nonagesimum secundum annum
non attingeret terram; et si singulis horis ducenta mili-
laria (nec enim plura posset) cadendo pervolaret. 3.
Quod si verò cælum inter cælestes Deus partiri insti-
tueret, quamvis cuilibet Beatorum grandius terrarum
Orbe spatium assignaret, nihilominus superesset, quod
in plurimos eadem proportionem dividi posset. 4. Terra
cælo collata punctulum est, sed quod ferro & igne inter
tot gentes dividitur: unica maris guttula est, sed quæ tot
bellorum & incendiolorum cladibus exponitur. Non ini-
quâ æstimatione terram punctulum unum & guttu-
lam appellamus, cum stella quælibet vel infimæ solùm
magnitudinis (nam eas in sex magnitudinum differen-
tias distinguunt) omnem terræ magnitudinem decies
& octies complectatur: at verò Stella primæ summa-
que magnitudinis universam terræ molem centies &
septies excedat. Jam verò pròh quantum cæli spatium
à stellis vacuum est! Non absurdè dixit Diogenes, Cæ-
lum esse spheram volubilem, & rectum immensum.
Sunt qui empyrei cæli magnitudinem miliaribus
1031408710. definiant, latitudinem verò 3600000000.
miliaribus metiantur. Theologi ejus cæli amplitudi-
nem immensam constituunt, maluntque eam admirari
quàm metiri.

Est Theologorum non nemo qui dicat: Si Deus è
singulis arenæ granulis quæ litus marinum stipant, sin-
gulos crearet Orbes terrarum, innumeri certe ac infi-
niti esse dicerentur, ii tamen immensa cæli spatia non
implerent. Magna est domus Dei & ingens locus pos-
sessionis ejus. Magnus est & non habet finem, excelsus
& immensus.

Ite jam mortales, ite cosmophili, & neglecto cælo
pro terræ glebulâ digladiari magnificum putate. Ite in-
sani, & ambit domos & prædia, villas, civitates, regna,
& hoc punctum in infinita puncta discerpere. Nimi-
rum punctuli tantilli amore cælum spernitis, in gratiam
momenti beatissimam æternitatem negligitis. De fra-
ctæ acis apice, de asini umbrâ bellum moveris, & cæ-
lum perditis. Sapientior hæc in re Tullius: Quid potest,
inquit, ei magnum videri in rebus humanis, cui æternitas om-
nis, totiusque mundi nota sit magnitudo? Ipsa terra ita mihi
parva visa est, ut me imperii nostri, quo quasi punctum ejus at-
tingimus, penetreret. Religiosè Ptolemæus: Ille, inquit, in-
ter homines altior est Mundo, qui non curat in cujus manu sit
Mundus.

Sapientissimè Seneca: Punctum est, inquit, in quo navi-
gatis, in quo bellatis, in quo regna disponitis. Hoc est illud pun-
ctum quod inter tot gentes ferro & igni dividitur. O quàm vi-
duli sunt mortalium terminis! Cum te in illa verè magna su-
stuleris, videbis exercitus subrectis ire vexillis, & licet dicere,
It nigrum campis agmen: Formicarum ille discursus est in an-
gusto laborantium. Quid illis & nobis interest nisi exigui men-
sura corpusculi? Sursum ingentia spatia sunt, in quorum posses-
sionem animus admittitur. Cum illa tergit, alitur, crescit; ac
velut vinculis liberatus, in originem redit. Tunc contemnit do-
micilii prioris angustias. Ergo Seneca terra punctum est.
Verè & Christianè. Sed Severinus Boëthius Seneca Boëth. l. 2.
sublimius incedens, & ex hoc puncto punctum subtra-
hens: Omnem, inquit, terre ambitum, sicuti astrologis de-
monstrationibus accepisti, ad cæli spatium, puncti consistat conti-
nere rationem: id est, ut si ad cælestis globi magnitudinem con-
feratur, nihil spatii prorsus habere judicetur. Huic tam exigue
terræ portioni, si quantum maria, paludes, loca inhospita,
bestiarum regna occupant, cogitatione subtraxeris, vix angu-
stissima inhabitandi hominibus area relinquetur. In hoc igitur
minimo puncti quodam puncto circumseperti, atque conclusi, de
pervulgandâ famâ, de profereudo nomine cogitatis?

In terrâ undique sunt angustiae, sola Dei Domus ma-
gna est, & ingens locus possessionis ejus. Beati qui habi-
tant in domo tuâ Domine, in facula seculorum laudabunt te.
Atque hæc summa Arcis amplitudo est. Situs ea est ra-
tio, ut cælum Beatorum, quod Emphyreum, sit omnium
supremum. Verè funde quæta ejus in montibus sanctis. Sum-
mo subjectum est cælum, quod primum mobile appel-
lant: Huic crystallinum; crystallino, Orbis siderum seu
firmamentum. Post hoc septem Planetarum Orbes
volvuntur. A Lunæ ultimo sphaera Ignis suum explicat
imperium; post ignem Aër, ejusque distinctæ tres re-
giones, suprema calida, media frigida, mixta infima.
Aërem elementum aquæ sequitur, cui adjuncta est ter-
ra, terræ gremio gehenna delitescit. Hic hostis terrâ te-
giunt, & nos dormimus? Ergo supremum in Orbe lo-
cum, eumque à carcere damnatorum remotissimum
obtinere celestis regia. Heu quàm dispares Æternitatis
domus! Chaos immensum inter hanc & illam interje-
ctum est. Felicitatis arcem jure meritissimo Christus Re-
gnum cælorum sæpius appellat: nam omnia Orbis re-
gna complectitur: sed Domus ideo nuncupatur, quia
totum hoc regnum, quantum quantum est, tam con-
cordes alit inquilinos, tantâ fruitur pace, tam undique
ornata & nitida est, ac si domus sit unica. Itaque situ al-
tissima, magnitudine amplissima, ornatu amoenissima;
quod tertio loco considerandum sumptuosum.

§. III.

Mœnitem ac pulchritudinem divine domus
Joannes velut arrepto carbone ab extincto fo-
culo effingens: Ipsa, inquit, civitas aurum mundum, si-
mile vitro mundo. Et fundamenta muri civitatis omni la-
pide pretioso ornata. Et duo & decem porta, duodecim marga-
ritæ per singulas: & singula porta erant ex singulis margaritis. Porta nitent
& platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlum margaritis.
Dixit quod dicere potuit: Neque enim minus, sed nec amplius quid potuit enuntiare. Auro & gem-
mis æstimationi humanæ nil pretiosius. Hæc, inquam,
carbone deformavit: Suis rem coloribus effulgentem
cernet, qui domum ipsam habitaverit. Joannes addit:
Et Templum non vidi in eâ, Dominus enim Deus omnipotens ibid. v. 22.
templum illius est Agnus. Et civitas non eget Sole neque Luna, ut & 23.
luceant in eâ: Nam Claritas Dei illuminabit eam, & lucerna
ejus est Agnus.

Hic quæstioncula per transfennam sese ingerit: Si Sol
illic & Luna non sint, num aër non erit? Ajunt Theo-
logi non defuturum Corpus spirabile, auram celestem, In cælo nō
quam attrahere possint Beati. Cetera loci ornamenta deest cor-
pus spirabile.
Devs

Deus ipse architectus hanc diagam & amœnitatis domum sibi suisque amicis condidit, unde tenebræ & omne noctis imperium, unde hiems & sævum gelu, unde tremores terræ ac tempestates longissime arcerentur: ubi nullus hostis, molestiarum nihil, nihil litium aut turbarum, tædiolum nullum, ubi vel nomina morborum, & mortis exclusissima. Ibi fruimur gaudio sine tristitia, luce sine tenebris, sanitate sine morbo, securitate sine periculo, satietate sine fastidio, jucunditate sine interruptione, voluptate sine dolore, societate sine suspitione, gloria sine invidia, copiâ sine defectu, vitâ sine morte, bonis omnibus sine fine. Ibi pulchritudo non defluit, ibi hilaritas non deficit, ibi nullus auditur gemitus, nullus sentitur mœor, ibi gaudia lætu non misceantur. Isaia vaticinium est: *Auferet Dominus Deus lacrymam ab omni facie.*

Isa. 65.
v. 8.

Humana desideria ad triplex bonum excurrunt.

In cælo tria conjunctissima.

2. Cor. 6. 5.
v. 1.

Psal. 107.
v. 26.

† Sebastian.

Barrad. 10.

3. Comm. n.

tar. in Con-

cord. Evan-

gel. 1. 10. 6.

3. mibi pag.

6 17. Facet

huc senten-

tia B. An-

selmus l. Si.

lo esse; quæ

Beatorum oculos ipsa

varietate oblectent,

multu. e.

44. Sotus in

4. dist. 49.

9. 4. art. 7.

Cajet. parte

3. 9. 57. a. 5.

pro dignitate distinguantur, prout rex cæli pollicitus di-

Joan. c. 14. xic: In domo Patris mei mansiones multe sunt.

v. 2.

Humana desideria, ad triplex præcipue bonum excurrunt. Expetimus id quod decet, quod delectat, quod expedit. Sunt quos voluptatis oblectatio sic rapit, ut nec honestatem ii curent, nec utilitatem. Sunt qui quæstum & utilitatem sic appetant, ut honestum dissimulent & jucundum. Porro alii tam voluptatis quam utilitatis negligentiores honorem solum avidissime sectantur. In Cælo hæc tria conjunctissima sunt. Summa Utilitas, summa Gloria, summa Voluptas. Quidquid expedit, quidquid decet, quidquid delectat in cælo est, ubi bonorum omnium summa, ubi summum bonum est; in quo omne utile, omne honestum, omne omnino delectabile est.

Campi olim Damasceni & Paradisus in terrâ ad Superiorem illum, velut hortus paganus erat ad regium.

Gloriatur Augustus Imperator, quod dè Româ Latinitatē fecisset marmoream. Sile, mi Cæsar, & hunc honorem cede alteri. Christus Servator Orbis nostra singulorum lutea tuguriola in domos non marmoreas, sed aureas transformabit. Scimus enim, quoniam si terrestri domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in calis. Illic profecto forebimur amplissima Regum palatia, hirundinum nidos, columbarum caveas, Diogenis dolium fuisse. Nam quantum est discrimen inter lutum & aurum, inter filices & uniones, inter solem & facem, tantum est & longè majus inter omnem terræ ornatum & cælum.

Si quis regum centum annorum à morte inducias sibi polliceri posset, an non is formosam sibi domum strueret? Et Deus architectorum omnium magister suæ suorumque æternitatis, felicissimæ non struxerit domum multo quàm ornatissimam? Opera manuum ejus sunt cæli.

Non desunt Theologi, qui sentiant & censant in cælo verè domos nobilissimas, amœnissima ædificia, & palatia esse magnificèntissima; non ad propulsandas æeris molestias, sed ad augendum civitatis illius beatissimæ decorem. Nunquid enī, ajunt, beati erunt in cælo, velut oves in agro? Nunquid empyreæ sedis loca plurima lugebunt vacua? Crediderim ergo, inquit, & eruditus Scriptor, ampla & admirabilia palatia, aliæque ædificia, fortè etiam prata, nemoræque, amœnitatis summa, mareria incorruptæ, supra gemmas pretiosas in cælo esse; quæ Beatorum oculos ipsa varietate oblectent, & illam civitatem beatissimam exornent. Habebunt certè mansiones Beati, ut è verbis Domini constat, cur non palatia, alia aliis superiora, quibus non concludantur (erunt enim perlucida) sed alii ab aliis separentur & certè mansiones Beati, ut è verbis Domini constat, cur non palatia, alia aliis superiora, quibus non concludantur (erunt enim perlucida) sed alii ab aliis separentur & certè mansiones Beati, ut è verbis Domini constat, cur non palatia, alia aliis superiora, quibus non concludantur (erunt enim perlucida) sed alii ab aliis separentur &

Hujus olim opinionis fuit Eboensis Academiæ primarius Theologus Ferdinandus Peresius, vir sapientiâ & virtute præclarus.

Hoc igitur Dei domicilium, divini artificii specimen, omnigenæ voluptatis sedes, immortalitatis beatissima paradisus est; ubi bonorum omnium affluxus & abundantia, ubi omnis mali exilium est. Jure meritisimo admirandus proclamat David: *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & defecit anima mea in atria Domini.* Tempus è migrandi vix præstolari queo; moræ impatiens sum; pænè animo linquor, cum cogito illam mihi destinatam esse sedem, me tamen etiamnum exulem inter feras degere. Domine dilexi decorem domus tue, & locum habitationis gloria tue. Id. v. 8. circo summe deprecor te, Ne perdas cum impiis animam meam. Hoc unum à te impetrem, domo tuâ non excludar cum hostibus tuis: Cetera omnia quantumvis molesta & acerba, & vellecentum annorum exilium libens tolerabo, modò demum tui domicilii sim inquilinus. Atque hinc licet intelligere, quàm vera sint quæ sanctissimis quibulque viris de æternâ felicitate quomodocumque sunt patefacta.

Franciscus Assisius oculorum dolore dies noctesque sic urebatur, ut omnis eum somnus destituerit. Augendo huic malo cadodemone ægotantis cubiculum muribus implevit, qui assiduo stridore ac discursu nunquam non molesti essent. At vir Sanctus, quidquid molestiarum & doloris senserat, nozarum supplicium interpretatus, in divinas laudes effundi, amplissimas Deo gratias meminisse, atque in has omnino voces cepit erumpere: Domine Jesu, plura & acerbiora sum meritis: Tu verò bone pastor, concede mihi oviculæ tuæ, ut in nullâ tribulatione, angustia vel dolore à te recedam. Hic vox ad precantis aures allabi visa: Franciscus, si terra merum sit aurum, si flumina & maria merum sint balsamum, si montium ac rupium saxa in gemmas abeant, ingentem utique thesaurum diceret: Sed hoc ipso alius tanto major sit thesaurus, quanto aurum melius est luto, balsamum aquâ, filice, gemma, atque hic alter thesaurus in morbi tui premium tibi detur, num eo contentus fores? Gaude igitur Franciscus, hic æternæ vitæ thesaurus est, hic ipsissimus est tibi quem promitti sepius audis. Ad hunc thesaurum morbi & dolores certissimi duces sunt.

Res certa: Nōne hoc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Non melior membrorum quàm capitis est conditio, Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Et quid demum est omnis humana miseria futuræ Beatitudini collata? Aquæ guttula ad ingens optimi vini plaustrum, imò ad totam vineam comparata.

Hoc jam agamus: Quisque omne id quod vel agit vel patitur in acervum trahat, audiaturque Christi alloquens vocem: Eternæ felicitatis domus te expectat, thesaurum capies omni auro, gemmis omnibus pretiosiorum, si quod tibi ferendum dedi, submisit ac patienter tuleris. Hæc via est ad vitam; sic itur ad astra. Hic paucula nobis observanda Humilitati ac Patientiæ non discedat tantum, sed & exerceat.

S. V.

I. Expeditum ad cælum iter habet qui scit cedere, & necessitati parere. Optimè Anneus dixit: *Vnam est levamentum malorum ingentium, pati & necessitatibus suis obsequi.* Ut scilicet quod necessario faciendum est, sponte facias aut patiaris. Eiusdem animi Epictetus: *Necessitati, ait, qui se probe accommodat, sapit.* Etli angustissimè hic habitandum sit, sat laxa est cælestis domus; etli contemni ac deseri contingat, Gaudere & exultare quoniam merces vestra copiosa est in cælis. Ibinus illac, ibimus in Domum Domini, ibimus.

II. Triplex nobis à Deo præstitutus est locus: Uterus Secundum maternus

maternus, Orbis inferior, & Cælum seu superior Orbis. Maris Uterum habitamus ignari nos vivere: Inde in hunc Orbem migramus, necdum sortis nostræ fat gnari; sed expetitur demum in carcere nos esse, cum totus Orbis in angustio nobis est. Ergo ad locum tertium properemus. *Respicite Sion*, clamat Isaias, civitatem solemniteram, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit: nec auferentur clavi ejus in sempiternum, & omnes funiculi ejus non rumpentur, quia solaminde ibi magnificatus est Dominus noster. Festinemus ergo ingredi in illam requiem.

Isa. cap. 33.
v. 20. & 21.

Hebr. cap. 4.
vers. 11.
Tertium.

Luc. cap. 14.
vers. 10.

Quartum.

Quintum.

III. Nemo de cæci sit animi, nemo cælum oderit, cum terram senserit minus faventem. Nihil ad cælum impediendi, imò adjuvamenti plurimum est, contemni, deseri, excludi, non posse emergere, imi subelli virum & esse & vocari: Veniet, ne dubitemus, veniet qui dicat: Amice, ascende superius; Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus coram universis cælitibus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem.

IV. Si omnia Hispaniarum & Galliarum regna, vix sunt terræ glebula, quid nostræ domus, quid agri, quid magnifici nominis latifundia erunt, ad illud Beatorum regnum? Et tamen pro terræ glebulâ decertamus acerrimè: hoc terræ punctum gladiis & bombardis dividimus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem.

V. Si quis igitur æternæ voluptatis domicilium paulò attentius contempletur, an non suis ille oculis, an non suis ille membris omnibus concionabitur? Eia, mei oculi, quid hæc infima tam curiosè intuemini? nihil hic pulchri est, si pulchritudinem cogitemus cælestium: quidquid hic vago volatu quaritis, vanum est, & ipsa vanitas; illic milles æmœniora cernitis. Idcirco velum vobis injici ne recusat; vos claudi jam utilissimum, ut ad cælum mentis erigantur oculi. O lingua mea, o meæ aures, o manus, o membra mea omnia, quid hic vano labore ambitis brevè eripienda? Vanitas vanitatum, & omnia vanitas: quid hic curiosè, quid mollia & formosa sectamini? peritura sunt hæc omnia; nihil sub sole perennat. Jam labor vobis placeat, sequetur quies; jam vobis lapiat jejunium, succedet cæleste convivium; Jam spinas animosè calcate, fragrantissimi rosarum imbres in cælo vos excipient. Tunc animus noster habebit quod gauletur sibi, cum emissus his tenebris, in quibus volutatur, non tenui visu clara perspexerit, sed totum diem admiserit, & redditus cælo suo fuerit, cum receperit locum ab Orbe condito sibi destinatum. Sursum vocat, illum initia sua. Erit autem illic etiam antequam hæc custodia exsolvatur, cum vitia disjecerit, purisque ac levis in cogitationes divinas emicuerit. Hoc nos oportet agere; in hoc ire impetu toto. Festinemus ergo ingredi in illam requiem.

CAPUT IX.

Nonum in cælo Gaudium, Voluptas è Beatorum Societate, & concordia.

IN æternitatis parte alterâ, Novemplex Inferorum tormentum statuimus. Tormentum primum, Tenebræ, quibus in tertiâ hac parte oculorum delicias opposuimus. Secundum, Fletus & stridor dentium damnatos cruciat; contrâ Mulices inaudita suavitatis Beatos recreat. Tertium, fames ac sitis in Tartaro: Gustatus voluptas, cæna magna in cælo est. Tormentum quartum horribilis fætor: Huic adversatur in cælo Odoratus oblectatio. Quintum æternas flammæ, Tangendi voluptas in cælo excludit. Sextum lanienam conscientie non sentit triplex animi gaudium, quod Intellectus, quod Voluntas & Memoria percipit. Septimum Damnatorum carceri responder Paradisus cælitum, de quo

Tom. I.

A priori capite locuti. Restat ut etiam de Beatorum longè suavisimâ Societate differamus.

Phocion inter Athenienses vir maximus, cum suam domum cuperet promulgari venalem, illud singulariter addi voluit: *Et vicinos habet bonos*, Cælum nobis venale ponitur. Domus hæc tam commoda, tam ampla, tam amœna non immeritò laudatur, nec unquam satis laudari potest. Non minimum istius domus encomium est: *Et vicinos habet optimos*. Ubi melior, mi Deus, esse potest vicinia, quàm in cælo, ubi tot centena millia unius voluntatis & amoris, sensus & animi unius, velut unum Cor, & anima una est omnium? Atque de Act. c. 4. hæc suavisimâ Societate ac concordia nunc pluribus agemus.

§. I.

Hebræus vates Isaias bonis omnibus gratissimum ferens nuntium: *Dicite iusto*, inquit, *Quoniam bene*. Isa. cap. 33. Si iusto tam bene est, dum in luctu est, dum innume-
ris etiamnum malis conflictatur, quanto illi melius erit, cum extra omnem luctum erit, cum nil amplius mali subire poterit? Hic altum vociferari licebit: *Dicite iustis*, Quoniam bene, quoniam optimè, quoniam plus quàm optimè. Verè mirabilis est Deus in Sanctis Psal. 67. suis. Admirandus Rex David: Deus, inquit, in loco sancto suo, Deus qui inhabitare facit unius moris in domo. Ibid. v. 7. Beati cælitis non solum eodem velut colore vestis insigniuntur, sed eandem induit voluntatem, perinde ut fratres & sorores, imò ut homo unicus consensione & concordia vivunt summâ. Et ecce quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum. Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam usque in seculum.

Homo gregatium & sociale animal ceteris gaudet & frequentia sui similium. Hinc tot tamque variae Societates & congregationes. Sed earum nulla unquam sine partibus & dissidiis fuit, nisi unica hæc cælestis Societas, quæ corporibus propè infinitis unicuique gaudet inesse animum.

Verissimè dixit Cordubensis Philosophus: Nullius Seneca ep. 6. boni sine socio jucunda possessio est. Quod ipsa, crediderim, testetur experientia. Homo unus sed solus palatio regio claudatur, rebus omnibus abundet, ad omnem vitæ amœnitatem nil desit, nisi socius homo, vel Angelus. Sic clausus demum diceret: Aut hinc dimitte me, aut admittite socios. Sine socio injucunda est rerum omnium possessio. Idcirco Architas Tarentinus dictitabat: Si quis cælum conscenderet, siderum ortus & obitus, naturamque universi contemplantur; si redux in terram neminem reperiret, cui quæ vidisset exponeret, voluptate frueretur non magnâ. Profectò Paulus in cælum evectus, quantum licuit cæleste hoc iter exposuit. Deus ipse nullo egens, Societatem tamen affecta-
re se simulans: *Delitia mea*, inquit, *esse cum filiis hominum*. Noluit solus habitare cælum; Angelos & homines in Societatem adscivit. Voluit possessionem cæli sine sociis esse injucundam. Societas jucunditatem parit & gaudium. Devis no-
luit solus habitare cælum. Prov. cap. 8. vers. 31.

Et videte obsecro illam multò beatissimam Societatem in cælo. Hujus caput est Christus Servator Orbis; à Christo est beatissima Mater Christi; hæc novem Angelorum ordines. Ab his Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Reges; Inde tot myriades purpurati exercitus, sanctorum Martyrum: Inde Confessores, Sacerdotes, Religiosi, Virgines, Viduæ. Post hæc, ait Joannes, Apoc. cap. 7. vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum, emittentes stolis albis & palmas in manibus eorum. De Angelorum numero dissertans Daniel: Millia millium, inquit, ministrabant ei, & decies milles centena millia assidebant ei. Angelorum quivis formosior est, quàm fuerit, aut futurus sit mortalium formosissimus. Beata

X

Birgitta

De numero
Angelorum
vide Horolo-
gium in ch.
Hor. 4. No-
tis confid. 1.
Iob 6. 5. v. 3.

Sunt dies
365.

Beati ad
multitudi-
nem dam-
natorum
collati sunt
pauci.
In cælo est
disparitas
sic premio-
rum nulla
tamen in-
de nascitur
invidia,
quod

à simili
probat.

August. in
Psal. 150.

Beati non
tam suā,
quā alie-
nā felicita-
te letantur.

Apo. c. 21.
vers. 4.

Birgitta celesti magisterio didicit, eum esse Angelorum A
numerum, ut si Deus unicuique hominum ab Adamo
ad ultimum assignasset in tutelam decem Ange-
los, nequaquam omnes ad hoc officii genus adhiberen-
tur. Nos cum Jobo dicimus: Nunquid est numerus mili-
tum eius? Innumerabiles sunt.

Hieronymus in eundo Martyrum qualicumque nu-
mero sic calculum ponit: Si quolibet anni unius die
quinque millia Martyrum veneratione solenni profe-
queretur Ecclesia, non ad omnes hic venerationis ordo
pertingeret. Taceo tot centena millia, tot milliones ex
utroque sexu religiosorum hominum: Taceo turbam
illam magnam nemini numerabilem. Hi tamen omnes
ad innumeram damnatorum multitudinem collati, à
Christo nuncupantur PAUCI.

Porrò in hac suavissimā Beatorum Societate nec
umbra vel invidiolæ minimæ serpet, licet impar sit fu-
tura Beatorum gloria. O Societatem beatissimam, in
quā multitudo tanta sine confusione, magnitudo sine
ambitione, varietas sine contentione, inæqualitas sine
discordiā, charitas sine inimutione, nulla hic amula-
tio, nulla dissensio, nulla altercatio, perturbatio nulla.
Hæc mala nobis hic omnem felicitatem corrumpunt,
& inferos supra terram adducunt. Alter altero videri
vult doctior, nobilior, diutior, potentior, sapientior: hinc
mille invidiarum formæ; hinc innumeræ furiarum noxæ;
hinc sineci aut tranquillæ nihil est. In cælo disparitas
quidem est præmiorum; uti p[er]is fuerat meritum;
nulla tamen malevolentia, simulas, aut invidentiā nul-
la est. Explicamus.

§. II.

Pater decem filios staturā impares prorsus, serico &
holoserico vestit. A minimus natu non invidet ætate
primo, quod thoracem ampliorem, quod pallium lon-
gius, quod caligas habeat la-iores; veste suā quilibet
contentissimus est, cum cuilibet accommodata & certo
commensu ad corpus habilis sit. Eadem piæ ratio est
regii convivii. Assident onivivæ mixti imparis ætatis,
juvenes, senes: Birtas aliquis octo aut decem Cretici
sextarios, puer nobilissimus in eadem mensā vix unum
perhaurit: Nulla hic invidia; quantum sapit & satis est,
cuius esse ac bibere permissum. Sic in cælo diversa sunt
præmia, consensio tamen omnium est summa. Quem-
admodum dolia complura minis magisque capacia flu-
vio mersa jacent, omnia quidem plena sunt, sed inæ-
qualiter, prout his illa sunt capaciora. Plures ac diversas
haber fides cithara, & tunc suavis harmonia oritur ab
inæquali fidium concentu. Hæc Augustinus conside-
rans: Habebunt, inquit, etiam tunc Sancti differentias suas
consonantes: Sicut concentus sit suavisissimus ex diversis quidem,
sed non adversis sonis.

Idem in humano corpore videre est; officium oculi
non ambit digitus, non invidet pes manibus, nec labris
genua: Lux oculi ad omnium labores vigilat, ad oculi
vigilias membra omnia subserviunt; ita uni beato ho-
mini omnium Beatorum gloria singulare gaudium
communicabit, ut participi. Siquidem bonum unius est
omnium, & bonum omnium est unius. Unus de omni-
bus singulique dixerit: Hic est alter ego. Ita omnes non
tam lætantur suā, quā alienā felicitate. Et quod magis
admirandum, omnes se mutuo nōrunt suavissimè, tam-
que familiariter inter se agunt, perinde si semper fidissi-
mi fuissent amici. Et verò etiam eadem omnes fruun-
tur mensā, & ex eadem velut paropside pascuntur; ex
eodem omnes hauriunt fonte. Deus omnibus, & om-
nes conjunctissimi sunt Deo, qui illis est omnia. Atque
hic illud Philosophorum verissimum est: Quæ sunt eadem
uni tertio, sunt eadem inter se.

Joannes Domini amor allatam cælo vocem audiit:
Moris ultra non erit, neque luctus, neque clamor. Cur clamor

arceatur cælo? Hic omnia mœstis personant clamori-
bus. Debiliorem premit robustior: clamant qui pre-
muntur, clamant qui verberantur, qui fortunis exau-
ntur, qui honoribus spoliantur clamant. Sic Hebraei ab
Egyptiis inique pressi clamabant. Ubique plurimus Isa. cap. 32.
clamor est: At illic sedebit & populus in pulchritudine pacis, vers. 18.
& in tabernaculis fiducia, & in requie opulenti. Sedebit: Hic
nusquam quæta sessio, imò ipsum sedere nos fatigat.
Quoties vel ad jucundissimum spectaculum sessitando
lassescimus: Quid nostra omnis vita, nisi statio conti-
nua, excubiæ perpetuæ, nec ante mortem finiendæ?
Hic standum, & pugnandum est. Ibi quies succedet at-
que sessio, & quidem in pulchritudine pacis. Pulchrum
est quod perfectum est: Pax illic pulcherrima erit, quia
perfectissima, & bonis omnibus abundans, idque,
in tabernaculis fiducia. Cum vastissimas solitudines pera-
graret gens Hebræa, tentoriis ac tabernaculis pro do-
mibus est usa, sed erant tabernacula sollicitudinis, ac ti-
moris: in terras uberes via vi ac ferro aperienda, me-
tuendus hostis, res armis gerenda fuit. In cælo nullum
periculum, nullus hostis, hostile nihil, nulla insidiæ, ini-
micitiæ nulla, securitas & fiducia undique tutissima,
idque etiam in requie opulenti: non enim solum possi-
dent quod optârunt, & plus quàm optârunt, sed etiam
plus quàm optare poterunt, unus possidet quod possi-
dent omnes. Requies opulentissima; Societas suavis-
sima, vicini optimi. Dicite iustis, quoniam bene, quoniam opti-
mè. Rem hic adinstrandam probius observate.

§. III.

Invenit Deus artificium admirabile, quo unicus ho-
mo beatus gaudia multorum millenorum millium
faceret sua, atque ita singuli centies millies essent beati.
Amor sui ipsius angustissimus est, cò refluat continuò
unde fluxit: Amor alterius amanti bona transcribit il-
lius quem amat. Amor sincerus & purus cum recipro-
cuse est, merum mel, saccharum est merissimum, gustulus
cæli est, quo nihil suavius. Bernardus arcanæ hujus dul-
cedinis non ignarus: O charitas, inquit, que neminem ex-
polians omnia rapit: Dilige proximum, & omne bonum ejus est.
tuum est, rapisti tibi & alium non expoliasti. En igitur arti-
ficium singulare, quo fit ut unus omnium beatorum singulare,
gaudium fruatur. Ego exempli gratiā, Deum aliter intue-
ri non possum, quàm ut unus homo; atqui jam amor
efficit, ut ego unus & solus sim omnis homo, dum alio-
rum, dum universorum gaudia per amorem facio mea.
A simili patebunt dicta. Ad balsami fontem confisto,
sed non nisi hydriolam quæ vix quadrantem vini capiat,
ad manus habeo. Hic voti mei est, & si prægrandes ca-
dos & amphoras, & si capacissimas metretas huic fonti
licet supponere! Aut, & si amicorum meorum fidissi-
mi cum ingentibus dolis firmique plaustris hic sint,
dolia implere, plaustra iis onerare fas esset! Sic omne
quod exciperem balsamum, foret meum. Ecquis me
tandem esset ditior?

Hæc omnino Beatitudinis est ratio. Beatorum vel
minimus ad balsami fontem, ad infiniti Boni scaturigi-
nem consiluit, in manibus illi vas est unicum, & non
maximum, nam unus homo est. At sunt tot centena
millia, tot myriades Sanctorum; hi unici illius hominis
integerrimi adsunt amici, qui balsamum suis quidem
amphoris, sed hujus bono excipiunt; omnes illum ar-
dentissimè amant, & ille omnes.

Cuilibet Beatorum fixissimè inhaeret cogitatio hæc
dulcissima: Deus me intimè amat, & ego Deum to-
tus; hi omnes me, hos ego omnes amo, æternum aman-
dus, æternum amaturus. Hoc millefimæ decoctionis
saccharum, hoc infinitæ dulcedinis mel est. Hoc mille
balsami centumpondiis longissimè preferendum. Hoc
autem minus capimus, putem, minusque credimus
quàm inferorum reos lixari, concerpri, aflari. His enim
similia

CAPUT X.

Decimum in celo Gaudium, Voluptas ex omnium Deliciarum affluentia.

similia spectavimus; illa non patent oculis. Sed amores A Societatis aeternae suavisissimos uberius explico.

Horologium affabre factum & pretiosum, picturam nobilem & artificiosam ego quidem amare possum, sed non illa me: Amor est iste, sed non reciprocus. Canem fidelissimum aut equum amo generosissimum; mortuis meas etiam lacrymas impendo, nam & illi me suum Dominum ut potuerunt, amant. Hic quidem reciprocus est amor, sed prorsus inaequaliter reciprocus. Hominem denique amo, & ille me. Hic ignis est mutus, hic amor reciprocus, & hoc ipso ceteris amoribus omnibus praecellentiore. Nunc animum erigamus ad alta. Si tot centena millia, si tot miliones Beatorum, si tot Angelos, si Domini Matrem, si Christum Dominum, in terrâ prae omnibus amatum tunc unice, medullitus, intus totumque pectore peramem, neque aliter ab illis omnibus amari me sciam: Et omnes illi quos amo nil indecori, nil foedi, nil mali habeant, formâ venustissimi, virtutibus ornatissimi sint: ô quantum hic amoris reciproci! ô quantum illis ignis mutui, flammaram quantum est! Et en omnes illi tot flammâ in meo colligunt pectore, inde in omnes diffundenda.

Phil. Mm. spirit. c. 14. f. 14. v. 14. m.
Neque hoc inane fœdum aut commentum est: ita sceleres habet. Et hic illud Theologorum usurpem: Cognitio foris stat, Amor intrat. Cognitio DEVS, intuetur, Amor amplectitur DEVM, & immergit se in hunc mellis Oceanum. Intrat amor. Hinc verè Lactentis Abbas Blohus: Omnia, inquit, gaudia & oblectationes quae in hoc mundo percipiuntur, in comparatione perennium voluptatum, quae in celo ex visione DEI, ac Societate Sanctorum habentur, sunt velut una aqua guttula cum toto Oceano collata.

Aug. tom. 3. l. de spiritu & animâ.
Dicta omnia excellentissimè confirmans Augustinus: Tantum, inquit, unusquisque gaudebit de Beatitudine alterius, quantum de suo ineffabili gaudio, & quot socios habebit, tot gaudia habebit. Quidquid expedit, & quidquid delectat, ibi est, omnes divitiae, omnes requies, omne solatium. Quid enim ibi deesse potest, ubi DEVS est, cui nihil deest? Omnes ibi cognoscunt DEVM sine errore, vident sine fine, laudant sine fatigatione, amant sine fastidio. Et in hac dilectione requiescunt pleni DEO: adherentes semper Beatitudini sunt beati, contemplantur semper aeternitatem sunt aeterni.

1/3. v. 11.
Tale scilicet voluptatis mare beatissima hæc Societas propinat, ut si unicuique in celo annus daretur exigendus, tamen propter hunc annum unicum universa vite presentis oblectamenta promptissimè spernenda essent. Quod vates regius affirmatissimè pronuntians: Quoniam melior est, inquit, dies una in atris tuis super millia. Et nos infansimè cæci sermonem regium sic invertimus: Quoniam mille anni in atris tuis meliores non sunt super unam apud nos dieculam. Heu miseri, ter miseri & nimis quam infani! Ut pauculos dies suavius ducamus, aeternitatem perdimus felicissimam: Exiguo tempore nolumus esse miseri, ut aeternum simus: Hilarem momenti insaniam voluptatibus aeternis praeferrimus. Hoc stultorum mercari est, regnum pomo vendere.

Summa c. 32. v. 19.
Et videte mihi mercatorem summè fatuum qui Germaniam peregrinatur, & aurum, argentum, margaritas, aromata sibi comparat, lucri gratiâ in Indias devehenda. Quis hominem stultissimum non largiter irideat? qui merces ibi colligit, ubi earum magna est inopia, ibi venditurus, ubi earundem copia ingens est. Non minus fatuè agit qui dum vivit in terrâ sterili, in valle abinthii voluptates congerit ut negotiator, perinde ac si eas habiturus in celo, ubi voluptatum & longè meliorum summa est copia. Vtinam saperent, & intelligerent, ac novissima providerent: Non quaerendum est, quid, aut quantum patiamur, sed quam bene, & ob quantum premium.

Tom. I.

Strabo l. 17. Alcan. l. 13. Variar. hist. cap. 33.
Omnia Egyptiarum mulierum formosissima habebatur olim Rhodope. Hæc ætatis amœniore tempore in hortum suum secesserat, ut animi gratiâ lavaret. Pedisequa custodiendas vestes acceperat: Sed laxatâ nonnihil hæc custodiâ ex improviso advolavit Aquila, & Rhodopes calceum unum rapuit, asportavitque in regiam urbem Memphim, ubi rex Plammethicus sub puro Jove sui copiam fecit, & litigantium causas cognovit. Hic Aquila raptum ex horto calceum in regis sinum excussit. Quâ in re Plammethicus duo præcipue mirabatur. Primum, quid hoc sibi veller avis regia, tam insolitam prædam in id loci deiciendo. Alterum, artificiosam calcei concinnitatem non sine magnâ pariter admiratione spectavit. Accessit humanæ gentis ritum curiositas, quæ studiosissimè indagari voluit, cuiusnam esset hic calceus? Inventa tandem Rhodope, & Memphim perducta, cum regis oculis mirè placuisset, in regium thalamum denupsit.

Eâ in homines DEVS benevolentia fertur, ut res creatas in eorum velut gremium infundat. Et quamvis vermiculus solum, aut foliolum, aut flosculus obiciatur oculis, mirari tamen & careri cogimur; mi DEVS, qualis hic colorum varietas, quanta odoris suavitas, quam venusta partium distributio! Artifices omnes vel junctis operis nil tale fecerint. Quod si DEVS ita se spectandum præbeat in exilio, quid fieri in patriâ? Hæc terra donat, quid celo non reservavit? Si talis est forma cæli exterior, interior qualis erit?

Aug. cap. 21.
Si quis palatium ingressus, stabulum, culinam, famulorum hypocausta videat, auro illusa, quid de regio conclavi sentiendum iudicabit? Si inimicus DEVS, & in carcere tantum oblectationis exhibet, quid in sua regiâ non exhibebit filiis? Hinc Augustinus optimè ratiocinatus: Si tanta, inquit, facis nobis in carcere, quid ages in Solio palatii? Si tanta solatia in hac die lacrymarum, quanta confers in die nuptiarum? Nam ex his minimis tua magna, & ex his visibilibus tua invisibilia comprehendimus.

Cum de Inferorum tormentis dissereremus, octavum supplicium statuimus. Desperationem undequaque desperatissimam. Nam quocunque vel oculus vel cogitatio eat, ubique meros luctus, merores, cruciatus, dolores, malorum ac tormentorum ubique plurimum cernit, omnia undique oppellulata, & obferata, nullas ulpiam exitus, fuga omnis interclusissima, ubique Præsentia omnis mali est. Aliter in celo vivitur, quocunque vel oculi vel animus excurrant, in patentissimo voluptatum campo sunt, ubique Præsentia omnis boni, & Absentia omnis mali est. Cælum undique & undique cælum: Deliciarum omnium affluentia, Præsentia omnis boni, de qua nunc pluribus agendum.

§. I.

Virg. lib. 3. Aeneid.
Nihil est in hoc terrarum Orbe, quod non suum habeat hostem, & plerumque vicinum. Nihil pulchrius, nobilius nihil virtute, illius tamen capitalis hostis Vitium nunquam non ad latus hæret.

Virg. lib. 3. Aeneid.
Semper odoriferis proxima spina rosis.
Sic sapientia Fatuitatem, fanitas Morbum, vita Mortem habet proximam. Solum quicunque hostem patiuntur. Nihil hic ex toto sincerum aut purum est, mixta omnia & corrupta. Tenebræ luci, amarum dulci, bonum malo insidiatur. Aurum terrâ & saxis clauditur, gemmæ in conchis & sordibus delitescunt, rosæ vepribus cinguntur, triticum obsidetur lolio. Idem in moralibus. Abundat quis honoribus, sed non abundat nummis; fulget titulus,

titulis, sed paupertate laborat. Alius quidem dives est, sed in honore ac pretio non est: Hic sapiens est, sed pusillanimis; hic magnanimus, sed imprudens. Ille valetudinis est robustus, sed fama parum praecleara: Ille quidem eruditus, sed semper aegrotus: hic sanus quidem, sed indoctus. Militia Dux Naaman opulentus, sed leprosus: Rex Alexander potentissimus, Orbis Monarcha invictus, sed hoc quam diu? intra duodecim annorum angustias tota haec iterit felicitas. Talia sunt omnia Mundi bona, misera, caduca, & amaritudinibus innumeris mixta. Tandem extrema gaudij luctus occupat: imò lætitiā omnem mœror aliquis interturbat. Et adhuc amamus Mundum; adhuc nauticamus cælum?

Proverb. 14.
vers. 13.

Extra cælum nulla sine amore voluptas. Cibus sapiat? fames necesse est praecedat. Edis quantum cupis? Fastidium tibi ipse paris. Minus quam cupias edis? appetitus irascitur, & reclamation. Potus recreet? prius sitis maceret. Bibis quantum lubet? cuperes mediam partem rejectam. Sicim decipis? Venter furit, & queritur. Quies placeat? Labor & fatigatio praecet. Ita nunquam non desit aliquid. Aestate nimium calemus, nimium frigidus hieus, & æstivi soles nos vexant, & brumales. Dormis, quantum genius praescribit? excedis limites, & tibi nocet. Somnus immodicus, somnus injucundus. Parci ac brevis somni es, ut tempus studiis assignes? caput gravedinem excubabit, obmurmurabit stomachus ob cenam indigestam: Semper erit quod vellicet; nunquam deerunt mœlus, aut morsuunculae. Ite per omnia terrarum gaudia, & quidquid in rerum naturā volupe est, ubique dulcis & amari, luctus & gaudij mixturam reperietis. Nihil hinc puri & sinceri, confusa omnia. Cur igitur regionem non quarimus benigniorem, cui terras non aspiramus beatiores? Ulterius tendendum est: iugiter metam nondum contigimus. In monte Taboreo Petrus ardentem postulat: *Petram hic tria tabernacula. Quis hinc Beatitudo est Petre, ubi extemporaneum struendum est tugurium? Talis omnino est universa Mundi felicitas: fulcimentis eget jam jam ruitura.*

Matth. 6. 17.
vers. 4.

In cælo est fons voluptatum limpidissimus. Platonis beatus est, cui nihil boni deest. Cælestis beatitudo sola talis est. Ita olim pollicetur Deus: *Ego ostendam tibi omne bonum.* Stabit pollicitus Deus; ostendet nobis omne bonum. Hanc talem beatitudinem demonstrans Bernardus: *Beatitudo est, inquit, ubi nihil sit quod nolis, & ubi totum sit, quod velis.* Quod infra cælum averfamus; quod nolumus & horremus, in cælo sanè non est: non fames illic, non sitis, non gelu, vel æstus cruciat. Nihil laboris, nihil fatigationis, mœoris aut timoris in cælo nihil est: Cura omnes, paupertas omnis, adversa penitus omnia procul à cælo abarcantur: Mors & omne morborum agmen aeternum cælo proscriptum est. Imò inde malorum omnium maximum, in omne ævum eliminatum est. Tota illic aeternitas nec minimum peccati nævulum videbit. Nihil ibi est, quod nolis. Absentia est omnis mali: Totum ibi est, quod velis: Ibi sanitas sine defectu, securitas sine metu, dignitas sine timore, serenitas sine nube, scientia sine ignorantia, festivitas sine mœstitia: Abundantia sine indigentia, divitiæ sine inopia, Pax sine dissidio, Forma sine vitio, Virtus sine adversario.

Exod. 6. 33.
vers. 19.

Deus habet tres contiguationes in domo totius universi, & cælum differtentia.

Deus habet tres contiguationes in domo totius universi, & cælum differtentia.

S. II.

Deus in magnā hanc universi totius domo tres habet contiguationes seu tristega: Cælum, terram, inferos. Hæc autem inter has contiguationes differentia est: In cælo purè purissimè bona omnia, merum purum gaudium: In Inferno purè purissimè mala omnia, purum purum tormentum: In terrā mixta omnia, gaudia supplicij temperata, mel felli assusum est; dici

nox, hiems æstati, bono malum, probis improbi insidiantur; mixtum fluunt omnia. Philosophi tres regiones aëris assignant, quæ tribus illis contiguationibus possint conferri. In imā Inferorum regione tantum sunt mortui, seu verius aeternum morituri. De quibus Hebræus fidicen: *Non mortui, ait, laudabunt te, Domine, Psal. 113. neque omnes qui descendunt in Infernum.* In hac mediā partim vivi, partim mortui. Eò illud Domini spectat: *Di-Matth. 6. 8. mitte mortuos sepelire mortuos suos.* In supremā tantum vi-vi. Iustis autem in perpetuum vivent.

Tota pulchra es, o Patria mea, tota pulchra es, & vers. 16. macula non est in te, absque eo quod lateret intrinsecus. Celat nobis Beatitudinem Deus. Quod si mortalium ulli ea fieret gratia, ut ei cælum veluti per rimam vel brevissimo tempore liceret inspicere, & intueri Deum; talis, putes ego, deinceps gravius nunquam delinqueret, imò laboribus, jejuniis, aliisque corporis rigoribus sibi vitam suaviter adimeret.

Verum, o Christiani, patefacta in cælum rimæ, meditationes sunt nostræ; per has ruinas cælum inspicimus: dum datur; modò applicemus mentis oculum, modò Beatitudinem illam contemplatione seriā expendamus. Calefiet animus, imò ardebit hæc talia meditando. Hic ego Humilitatem, Patientiam, Puritatem, Charitatem, & veram cum divinā voluntate Conformitatem ostendo.

Refert è beati Dominici familiā Joannes Heroldus: *Et post hanc sacram virginem, diebus omnino septem, in extremis cum morte luctatam, magno adstantium omnium consensu & miseratione. Post luctum denique tam gravem obiit. Post aliquot ab obitu dies suæ se antea defuncta stitit cum his vocibus: Benignissimus Deus minime etiam actiones suo honori factas tam liberaliter remuneratur, ut ego ad corpus, si possem promptissime redeam, & alios septem dies cum morte lucter: nam minimum quid pro Deo agere vel pati, præmium habet maximum, ineffabile, immensum. Dixit, & in auras sese abdidit.*

Quid igitur habebit præmij, Dei causā pati grandia, aggredi ardua? cum ingentibus ærumnis colluctari, periculis sese objicere, laboribus maximis perfungi? Quid ergo feriamur & opportunitates tantas negligimus? Singulis horæ partibus licet ditiores fieri, sublimiores in cælo gloriam promereri. Quid ergo cessamus, & ipsi nostris obstamus lucris? Quin cælum, dum licet emimus? Laboribus venditur & patientiā.

Venerus Patriarcha Laurentius Justinianus eruditione ac sanctimoniam clarissimus, dum assiduus cælum gemitibus pulsaret, in has voces erumpit: *O si siverent mortales, qualia & quanta sint gaudia electis reposita in cælorum convivio! O si gustarent quæ preparavit Deus diligentibus se! excuterent propterea se omnem torporem.* Ita & Beatus Ignatius Religiosæ Societatis Parens sæpius succellasse dicitur: *O utinam, Domine, o utinam te noster homines.*

S. III.

Vid ergo nos decipit, quid excæcat, quid absterget, quò minus votis omnibus & suspiciis assiduus ambiamus cælum? Dicam paucis.

Ephraimitæ plerumque furus. De his Oseas vates: *Ose. cap. 10. Ephraim, inquit, vitula docta diligere tritum.* Hebræi, bovum ungulis terere fruges & excutere messem solebant, quod hodieque asinorum calcibus facit Hispania. Subinde boues ita triturantes os hordeo vel tritico mergebant in laboris solatium. Hinc illa lex: *Non alligabis os tui bovi trituranti.* Tanto igitur libentius laborem hunc capebant jumenta, quanto eum fami sentiebant commodiorem. Tribus Ephraim his jumentis vix generosius se gessit. Hinc Deus jure queritur: *Ephraim vitula docta diligere tritum.* Ephraimitæ ad id non inviti con-ferebant operam, è quo gule solatium aut commodum aliquod

aliquod sperabant. Modò os implere, modò facere ventrem liceret, laborem non detrectabant: non quòd laborem amarent, sed quòd commodum suum avidè sectarentur. Hinc aratro alligari ingratiſſimum, quia nullum hìc gulæ commodum. Tales Ephraimitæ, tales prorsus & nos sumus. Carni & Mundo, insuper & Diabolo servimus, & multum laboris ac operæ in hoc servitio consumimus, vituli docti diligere tritiram. Sed nunquid laborem non amamus? Non certè; sed laboris comoda sectamur. Iste quidem dignitates ambit, hic pecuniam querit, ille voluptates ſitit, alii alia. Ita præſens commodum ſpectamus, & ille ſibi ditiſſor videtur, qui copioſior, qui plura ſui laboris percipit emolumenta. Sed quid eſt hoc omne niſi buccæ? niſi breviffimi temporis voluptas exigua? Surſum corda, ô mortales, ſurſum, ſurſum.

Ortd. lib. 1.
Metamorph.
Coloff. cap. 3.
v. 1. & 2.
Oſe. cap. 10.
verſ. 11.

Os homini ſublime dedit, cælumque videre
Iuſſit, & erectòs ad ſidera tollere vultus.
Ergo, *Quæ ſurſum ſunt querite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens; quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram.*
Quod & vates, quem dixi, Oſas monens: *Arabit Iudas, ait, confringer ſibi ſulcos Iacob.* Hi tales arare, ſarrire, occare, non recuſant, ſed amore vitæ melioris, ſpe futuri. Eten luculentum inter improbos probòſque homines diſcrimen. Improbis tritiram amant, quia voluptatem præſentaneam inhiant. Probi arant, & multis ſe laboribus fatigant, quia futura ſperant. *Quoniam debet in ſpe, qui arat, arare.*

1. Cor. cap. 9.
verſ. 10.

Non ergo tritiram, ſed agriculturam amemus, non præſentes, ſed futuras voluptates inhiemus. Grave illi non erit trahere aratrum, qui ſerio ſperaverit cælum.

CAPVT XI.

Vndecim in cælo Gaudium, Voluptas è perfeſſiſſimâ omnium deſideriorum ſatietae.

DVx belli Narſes, vir maximi nominis, Bibliopola, fuit primitus: Dein Juſtiniani Imperatoris famulus à cubiculis. Cùmque in hoc officii genere virtutem, & magnum animum exeruiſſet, factus eſt Patritius. Et quia viri Virtus ac maſculum pectus magis magiſque ſe proddit, ad ſublimiora conſcendit, dum Belliſarii loco, militiæ Imperator eſt dictus. Decennio rem militarem præclare geſſit, præliis & victoriis felix, Gothorum regem panè invictum vicit, ac debellavit. Hic fortuna vertit, prout omnis humana felicitas terminis concluditur anguſtiſſimis. Juſtinus Imperator novus dicitur, qui velut Pharaò ignorabat Joſeph. Sophia Imperatrix neſcio qui læſa cùm Narſetem ferre non poſſet, colum ei ac ſulcum miſit, ut feminam indueret, & fila duceret. Tam infami munere exacerbatus Narſes: Ego, inquit, Cæſari ejuſque uxori talia deducam fila, quæ non facile rupturi ſint; telam ordiar non ſolvendam. Mox optimos Italiæ fructus, uvas, ficus, mala Heſperia, poma aurea Longobardis miſit & ampliſſimè invitavit, venirent tantum, & terram optimiſſimam armis ſuam facerent, ſe ſtrenuum hæc in re fore adiutorem. Venerunt, præſtantiſſimis terræ frugibus invitati & tracti. Omnium illorum vox erat: *Eamus & poſſideamus terram ejuſcemodi fructibus abundantem, quos longè ſuavius erit recentes carpere.*

Haud aliter Deus Hebræum populum ad terras fertiliſſimas ferro ſubigendas accendit; fructus eis nobiliſſimos propoſuit, ut mutuis ſeſe hortatibus impellerent. *Eamus & poſſideamus terram.* Ita & Chriſtus humaniſſimè nobiliſſimè agit, invitavit ad cæleſtia, fructus optimos proponit. Nam de Beatis pronuntians: *Sunt ſunt Angeli Dei in cælo: Nihil voluptatum illis deerit. In cælo perfectiſſima ſatietae erit. Et ut prælibemus hos*

Tom. I.

A fructus, maxima creaturarum rerum varietas in conſpectu eſt. Guſta, Viator, guſta.

Quæque latent, meliora puta.
Optatiſſima erit in cælo Deſideriorum omnium **SATIETAS.** Et de iſtâ hoc capite diſſerendum.

§. I.

Hieroſolymæus rex David velut ſuam ſolaturus famem: *Satiabor, inquit, cùm apparuerit gloria tua.* Vix *Psalm. 16.* capimus tanto Principi hanc vocem excidiſſe. David *verſ. 15.* Rex opulentiſſimus ingentia duo regna poſſederat: In his ille tot numeravit horrea ſelectiſſimo tritico ſtipata, tot præta, tot villas pecude pinguiſſimâ refertas, tot penora omnigeno ad menſam apparatu pleniffima, tot cellas generoſiſſimo vino ſpumantes: nihilominus tanquam mendiculorum inſimus, qui vix ſemel toto anno eſt ſatur, fami ſuæ ingemiſcens: *Satiabor, inquit, quia jam vehementer eſurio.* Eòne mendicitatis rex tantus eſt redactus, ut famem futurâ ſolùm ſatietae ſoletur? Ita ſanè mendicus eſt, ſeipſo teſte: *Ego ſum pauper, inquit, & dolens. Mendicus ſum & pauper.* Ego verò egenus ſum, & pauper, **DEVS** adjuva me.

Sed forſan argenteos aureòſque montes eſuriit? quid hanc gulam ſatis propitiet? Ah non iſtud alimenti genus appetit; argenti & auri ſatis habuit: nam *auri talenta centum miſia, & argenti mille miſia talentorum* ſtruendo templo deſtinavit. Sunt bis mille octingenti duodecim milliones Hiſpanicorum ducatorum ſupra octo miſia trecentos ſeptuaginta quinque ducatos. Ergo aurum non eſuriit. Sed forſan dignitates ampliores & plus quam regias ambivit? Neque hoc. In apice dignitatis ſtetit. Toto terrarum Orbe nomen decuſque geſſit. Sed forſan copioſiores ſitit voluptates? Ah nequitiam. In promptu fuiſſet, quidquid oculi, quidquid animus deſiderium optaſſet. Ille nihilominus ſe mendicum, non diſſimulans: *Satiabor, inquit, cùm apparuerit gloria tua.* *Psalm. 16. v. 15.*

C Et ſperata ſatietae cauſam adiungens: *Adimplebis me, Psalm. 15. fine.* ait, *ſatiata cum vultu tuo: delectationes in dextera tuâ uſque in finem.* Hieronymo interprete dixit: *Oſtendes mihi plenitudinem lætitiarum ante vultum tuum.*

Dum vivimus, oculos & animos gerimus inſatiabiles, quo plus ingeritur, plus appetunt; nulla hìc lætitiæ plenitudo. Lætamur, ſed non implemur: in ſuperficie natat hilaritas noſtra, mœror in profundo hæret. Delectationum guttulas libamus, totis pateris propinatur dolor: heu! nimium brevi ludimur fallaciâ. Ideò rex David, ſublimi ſpiritu: *Quid mihi eſt in cælo, ait, & à te quid volui ſuper terram? Domine, aulici mei miniſtri modò hanc, modò illam animi relaxationem mihi monſtrant, ut ad hilaritatem me provocent: At ego nihil uſquam reperio quod ſolidè vel exhilararet vel ſaniet. Quid mihi eſt? Hæ cupidiarum minutæ ad meam famem non ſunt.*

Comedoniſ & heluoniſ inſtar loquitur, cui hiante ſemper fame nil eorum quod apponuntur, ſatis eſt: qui uberiorem etiam cœnam acculans: *Quid mihi, ait, has buccellas, quid patinarias has nebulas ponitis? agrotus ruſticus plus abſumeret: Chamæleon ego non ſum, ut vento palcar; hauſtu non ſæpe geminato paucis bolis hæc omnia glutierim. Cibum largiùs præbere. Ita reverà David: Quid mihi eſt in cælo, & à te quid volui ſuper terram? Cælum ipſum nolum, ſi tu abſis, mi **DEVS**, tu ſolus cor plenè ſatias. Ergo ſatiabor cùm apparuerit gloria tua.* *Psalm. 16. v. 15.*

Itane potentiſſime Regum tunc primum ſatiaberis? jam pridem ſatiata credi potuit omnis tua cupiditas. Cùm etiamnum opilionem ageres, ex tibi conceſſæ ſunt vires, rariſſimum munus, ut Urſos & Leones velut hædulos diſcerperes. Nunquid plus virium cupis? Gigantem illum Goliath agminis Hebræi dedecus affectas ſternere? Conceſſum eſt: ſtraviſti. Num plura viſ? In præmium

X 3

præmium ipsam Regis filiam deposcis. Opilio regiam puellam ducat: Concessum est & hoc; duxisti. Quid ampliùs exis? Victoriâ adversus Philistæos omnes desideras? Nec istud negatum est. Vicisti omnes. Nec dum satur es? Guperem, inquis, non solum undus & pictus esse Rex sine Regno: sed verus; Sceptum & diadema & regnum ubi sunt? En ad votum adfuit; Rex esto, & Monarcha Orbis ex pastorculo, è juvene pagano. Num optes plura, meliora? Tandem satiatus sis necesse est. Sed negat, & ulteriùs vociferatur: Nondum, ô Domine, nondum est satiatus cor meum: Magnum adhuc in eo inane sentio: Quidquid hætenus ingessi, exaruit & evanuit, perinde si hydriolam aquâ plenam in accensum clibanum effundas; vi caloris mox omne absorberetur: Pectus meum adhuc vacuum & esturiens: nec illud, credo, satiare, si centum, si mille regna ingererem. Nulla hic satietas: Satiabor cum apparuerit gloria tua.

§. II.

Filius Davidis Salomon in omni deliciarum ac voluptatum genere satietatem quæsit, si ullus mortalium. Confitentem habemus reum, suam ipse gulosis simam esuriam scripto evulgans: *Omnia, inquit, quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis; nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur. Quid tandem? Num satiatus est? Ah nequitiam. Vidi, ait, in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole. Quod vacuum est, vanum appellamus. Frangis nucem, & nucleo non reperto dicis: Cassa & vacua nux. Fregit Salomon felicitatem Mundi; cum verò nucleum quem quæsit, non reperisset, dixit: Vanitas Vanitatum; Ohe nux vitiosa & cassa; Vana omnia. Qui tandem vana? Nunquid Salomon argenti & auri gemmarumque plurimum, nunquid voluptates maximas, nunquid opulentissima duo regna in hæc ære non invenit? Quo modo igitur vacua fuit? Dicam, sed prius ex te quæro: Cum ampullam vitream nihil liquoris continentem cernis, an non vacuum deis? Atqui ære plena est. Si autem ampulla sit parva, parum æris in ea est. Ita Salomon Mundum ut vanum & vacuum merito infamat. Nam quidquid in Mundo est vanitas & ære est. Vides Absalonis formam? Alexandri potentiam? Cresci opulentiam? Herculis vires? Iphius Salomonis gloriam? Parum æris est: Nux cariola est; Ampulla vitrea est, & nihil liquoris continet. Evanuerunt illa omnia, ut fumus, ut ventus, ut umbra: Nec horum quidquam sitim famemque animi satiat. Nulla hic satietas: Satiabimur cum apparuerit gloria Domini.*

Liceat hic interficere colloquium, quod religiosissimis duobus viris fuit. Alter sic orsus: Emillarii illi, ait, & perditæ vitæ homines non adeo insanè ac malè ratiocinati: *Umbra transiens est, inquit, tempus nostrum, & non est reversio finis nostri, quoniam consignata est, & nemo revertitur. Venite ergo, & fruamur, bonis quæ sunt, & utamur creaturâ tanquam in juventute celeriter.* Hoc dicunt: Adeste dum focii & nostrum è vitâ discessum hilarioribus celebremus cœnis, hodiernâ vel crastinâ morituri. Omnes enim morimur, ut cernitis, & à morte quis revertitur? Metam properamus ad unam; omnes gremio telluris cœdimur; hæc fossa sorbet Orbem: Eodem omnes, & nemo redit. Eia ergo, focii, eia agite, dum virent genua; dum dies est, dum licet, profectio nem hanc longissimam festivioribus sanciamus poculis. Voluptas omnis deferenda est: ergo voluptati paullo solenniùs valedicamus.

Quid hoc adeo mali? ait religiosus vir iste. Mox subjungens alter: Optimè profectò, inquit, perditissimo grægi patrocinaris. Quod si eorum proba sit ratiocinatio, non minus hæc erit. Dicamus ergo: Cras epulis selectissimis abundabimus, assis & laxis, mensam Solis ac-

cumbemus. Venite igitur, & hodie dum licet, satis ponum, satis fungorum, satis fursurum edamus: Hæc cœnâ hospitium hodiernum terminemus, cras lautius immigraturi. Qualis hic, obsecro, syllogismus est, epitherema quale? Simillimum faciunt, qui rebus humanis valedicturi, sis prius se nequiter immergunt, tanquam hæc ratione promptius migraturi ad cælum. Cur quæso polentaceis quisquiliis, cur horde. fecibus, cur porcorum siliquis, cur paleis & fursuribus sese impleant, qui ad Cœnam Magnam festinant? Cras lautissimè cœnaturi, cur hodie cum canibus & porcis prandeat? O fatuitas inaudita! Verè *satisfactio nugacitatis obscurat Sap. cap. 4. bona, & inconstantia concupiscentia transvertit sensum. Et videte, rogo, humanam stultitiam. Furfures & nostri frumenti siliquæ cum delicatissimis dapibus æquiori jure conferuntur, quàm omnes voluptates nostræ cum cælestibus ac divinis.*

§. III.

Quomodo cogitationem in cælum intendere oporteat, juverit hæc vel pinguiori Minervâ tradidisse. Fingat quis voluptatem quam potest electissimam, summam. Hanc è tribus velut arcis licebit erucere; ex honorum, opum, & oblectationum omnigenarum arcâ. Tuus ergo sit, mi Christiane, terrarum Orbis cum omnibus thesauris; auro & gemmis perinde ut faxis abundes: Omnia deinde animæ bona te orrent; nemo sit qui te non honoret, laudet, amplectatur & foveat; optima ubique fama te comiteatur: Rerum insuper scientiam habeas quantam cupis maximam; vires & virtutes omnium herbarum, arborum, gemmarum, animalium exactissimè nôris, & ab hyslopo ulque ad cedrum cum Salomone disscas; Philosophiam ac Theologiam omnem calleas; sis denique mortalium non discissimus solum, sed & sapientissimus: His addimus omnifarias voluptates ad votum & supra votum, Assueri convivium, amicos & sodales gratissimos, Musicam qualem nullus unquam Imperatorum habuit, & quidquid demum corpori suave est.

Ubi hanc talem voluptatis ideam struxeris, ubi collegeris quidquid unquam tuis se oculis pulchrum, auri- bus suave, palato dulce, ceteris sensibus gratum objecerit, cogna obsecro. Atqui similia vidit oculus, audit auris. Philosophorum scita non nescimus: Nihil est in intellectu, quod non fuerit in sensu. Hæc intellectus facile capit, quæ per sensus eò transeunt capiendi. Ergo quæcunque fingimus aut optamus, viâ sunt, aut certe videri possunt; quæ expectamus in cælo, nemo vidit unquam. Et quamvis inviâ hæc forent & inaudita, tamen in cor hominis ascenderunt; alioqui neque tu, neque alius quisquam hæc cogitationi suæ subiceret.

Habemus itaque voluptatem: nunc illam durabilem faciamus. Duret ergo, quam finximus, voluptas annis quinquaginta, duret centum, mille annis duret, ita quidem ut eadem semper sit sanitas, constans hilaritas, sine omni curâ, sine ullo metu turbandæ vel amittendæ voluptatis: quid si tribus quatuorve, quid si quinque, aut decem millibus annorum duret eodem hilaritatis tenore? Tunc demum qui decem millibus annorum sic beatus esset, fateri cogere. Etsi centies, etsi millies acerbam pro Christo mortem subissem; jam tamen abundè satis recepissem præmii ultra omne promeritum. Sed progrediamur altius.

Ubi mens hisce cogitationibus incaluerit, rectissimè subjungenitur ista: Voluptas hæc omnis vel ad decem millia annorum extensa, si cælo conferatur, imaginaria prorsus est, fumus & umbra, & nihilum est. Verissima voluptas & summa in cælo est, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparavit Deus *is qui diligunt illum: nobis autem revelavit per spiritum suum. Hoc Pauli Tarsensis dictum aliquot anno-*

Eccles. c. 2.
vers. 10.

Ibid. v. 17.

Eccles. c. 1.
vers. 2.

Qui aciem
precedit ad
lascivendum
hosiem.
Sap. cap. 2.
v. 5. & 6.

A simplicitati parcerem, inquit, hoc dictum acris lucres. Itane DEO nos modum præscribere, & extrema quæque meritis blandientem manum vis postulare? Mox suo fide lectulo evolvens, jàmque nudâ humo supinus DEVM omnibus precibus rogare infudit, augeret pœnas, geminaret verbera, duplicaret dolores, nec parceret misericordissimè faviendo. Cum tanta sit gloria quæ nos expectat, ut omnis pena deleat.

Hic ego Patientiam omnibus cælum aspirantibus
commonstro. Videte sedulum opificem; gaudet is la-
boribus, fudo delectatur, jucundum illi est conductis
operibus obui; non quod suauia sint ista; sed quod
gratissimum laboris sit lucrum.

Quid ergo nos ignavi ac desides laborem horremus, quid penas averfamur? Hæc dulcia non sunt, sed dulcis est laborum merces, immensum Patientiæ præmii. Cum Francisco vel milles proclamandum: Tanta est gloria quæ nos expectat, ut merito poena omnis delectare debeat. Satiabimur cum apparuerit gloria Domini.

*Duodecimum in celo Gaudium, Voluptas è
gaudiorum omnium securitate.*

Demades inter Græcos vir magni nominis, multæ
experientiæ, nec picturæ ignarus, ad Philippum
Macedoniæ regem missus est Athenarum Legatus. Super
mensuram Rex Macedo varia quæsitivæ de Athenis,
quàm ampla civitas, num pulchra, numq[ue] metropoli
major? Demades graphidos peritis, non verbis solum,
sed & lineis Athenas in tabulâ se figuravit, ut Rex ur-
bis potiundæ desiderio incensus dixerit: Ut urbis hæc
mea sit, ferto vel auro cæciam. Ita rudis hæc Athenarum
adumbratio Philippum movit, ut beatum se regem
non putârit, nisi eâ urbe potiretur.

Humanae genti DEVS Obtem terrarum proposuit Orbis
spectandum, & in eo adurbationem, sed rudissimam, rarā pro-
Orbis illius melioris & beati. Tanta hic rerum condi-
tarum varietas in *conditis* est, ut de inferiore hoc DEVS
opifici- *ecce* dixerimus: *Spargit eterne voluptatis umbras.*
At quemadmodum Rex Macedo Philippus hic adurbat-
Athenarum in charā lineatam, sed veram appetit: ita
nos non adurbationem patrie, sed patriam appeta-
mus; has rerum creaturarum umbras generose sperna-
mus. Creata hic omnia non nisi lineamenta sunt & ru-
dis imago beatissimæ illius civitatis Hierusalem: sed ge-
mitus & vota tendant. Quid si aliter non liceat, manu
ferio, viurbis illa est obtinenda. Hæc omnium mens sit,
non conquiscescere, dum nostra sit urbs illa; in quā non
cives solum, sed & Domini æternū vivamus & in-
peremus.

Hactenus de diversis celi gaudiis actum. Enimvero celestium gaudiorum in hoc firmamentum est & robur, ea esse penitus securissima; nullo eventu, nullis feculis turbantur. Beati omnes loca caelium secura habitant. De gratia exidere nequeunt, quia nec quomodo peccare possunt; in portu navigant, non est quod metuant naufragium, in tranquillo & tuto sunt, in libertatem confirmatissimam asseri. Atque de hac tranquillità Divorum securitate jam discessimus.

§. I.

S^{er}verinus B^oethius non a rari solum eruditione, sed B^oeth. lib. 3.
ab illustri etiam sanctimonia estimandus ea de con- Confol. Phi-
solatione Philosophi scriptis, quae cedro & auro sint loq. prosa 2.
litteranda. Hic Beatitudeinis mentionem injiciens : O-
mnis, inquit, mortalium cura diverso quidem calle procedit, sed
ad unum tamen Beatitudeinis finem initur pervenire. id autem
X 4 est bonum

est bonum quo quis adepto nihil ulterius desiderare queat. A Quod quidem est omnium summum bonorum, cunctaque intra se bona continens: cui si quid absforet, summum esse non posset, quoniam relinqueretur extrinsecus, quod posset optari. Li-quet igitur, beatitudinem esse statum bonorum omnium con-gregatione perfectum.

Hanc Beatitudinis adumbrationem Theologi om-nes, ut legitimam probamque admittunt. Nam revera STATUS est nullis fortunæ eventibus subiectus: Nihil hic minùs stabile aut inconstans. Humanæ vanitatis elogium est, Nunquam in eodem statu permanere. Ho-mo similis Euripo, jam hilaris, jam tristis, jam opu-lentus, jam egenus, modò sanus, modò ægrotus, modò & mortuus. Nunquam in eodem statu permanet. In cælo aliis vivitur legibus. Nulla illic mutabilitas. Sicut DEVS ab omni ævo beatissimus fuit, sic & beatissimus erit in omne ævum, & omnes cum eo Beati, beatitudi-nis communicatione admirandâ.

Hic Status in cælo cunctos durabit in annos.

Nos hic suaviter somniamus varios status Baronum, Comitum, Marchionum, Principum, Ducum, Regum, Imperatorum, Rîsum teneatis amici. Qualis obsecro hic status? Homo quasi flos egreditur, & coneritur, & fugit velut umbra. Hodie itamus, cras non in leculo, sed jam in capulo jacemus. Hoc cène stare est? Sed ludamus ver-bis, & crevissimam Falerni aut Cretici nomine digne-mur. Sit status in vitâ nostrâ. Ubi jam alterum illud? Omnium bonorum aggregatione perfectus. Nunquid pro-missum est? Ego ostendam omne bonum tibi. Quidquid bo-norum est cælo terræque aut esse potest, eo fruuntur Beati omnes, quamvis, ut dictum, inæqualiter. In terrâ quàm rarus & tenuis est bonorum cumulus! Videas vi-rum divitem, sed non sanum; videas sanum, sed non divitem: Alius & dives, & sanus est, sed inglorius & in-honoratus: Reperias forsitan qui & dives, & sanus, & ho-noratus sit, sed aliud illi deest, vix unquam ex integro lætus est; formosissimo pomo similis, cujus medium vermiculus perrodit. Sed inveniemus reor hominem, qui & opulentus, & validus, & eruditus, & cum primis honestus, & nunquam non lætissimus sit: Sed hic ipse cum cogitat tam omnibus, quàm sibi etiam morien-dum. Heu! quàm inhorrescit, quàm non beatus est tam tristi nuntio: En obsecro, quis noster hic ducit, quàm non perfectus vel paucissimorum etiam bonorum ag-gregatione?

Sed cum mihi virum sibi, cui summa, quæ quidem possit, felicitas obtigerit, qualem ajunt fuisse Q. Metel-lum. Hunc, teste Valerio, plurimis beneficiorum gradi-bus à primo originis die, ad ultimum usque sati tem-pus indulgentiâ nunquam cessante, ad summum beatæ vitæ cumulum felicitas perduxit. Nasci enim in Urbe terrarum principe voluit, parentes ei nobilissimos de-dit: adjecit animi rarissimas dotes & maximas corporis vires, ut omnibus sufficere laboribus posset. Conjugem ei nobilitate, pudicitia & fecunditate conspicuam con-ciliavit. Decus insuper Consulatus, Imperatoriam po-testatem, speciosissimi triumphi prætextum largita est. Fecit ut eodem tempore tres filios Consulares, unum etiam Censorium, duos Triumphales, & quartum Prætorum videret. Concessit ut tres filias nuptui daret, earumque sobolem sinu suo exciperet. Tot partus, tot incunabula, tot viriles togæ, tam multæ nuptiales faces, honorum, imperiorum, omnis denique gratulationis summa abundantia, cum interim nullum funus, nullus gemitus, nulla tristitiæ causa. Hunc vitæ æctum con-secutus, & æquè felix excepit finis: Nam Metellus ultimæ senectutis spatio, lenique mortis genere, inter oscula complexusque charissimorum extinctus est. Filii & generi suis humeris defunctum per urbem extule-runt, & rogo imposuerunt.

Valer. lib. 7.
c. 1. fine.

Hic insulsiſſimè Valerius: Cælum, inquit, contem-

plare, vix tamen ibi talem statum reperies. Venia danda idololatæ, qui gentilitatis tenebris oppressus, luctum etiam & dolores in cælum admittit. Apage tale cælum, quò vel umbra luctus dolorisve penetraverit. Et quæ, oro, Metelli aut fortunatissimorum quorumcunque hominum omnis felicitas est? Ecce defunctus, ecce fi-nis, ecce præcipitium fortunæ. Demum ruunt omnia, & voragine sepeliuntur profundissimâ. Stat beatitudo vera, nunquam ruitura, à nemine sepelienda. Beatitu-do status est omnium bonorum aggregatione perfe-ctus. Neque solum bona omnia Beatitudinis gremio continentur, sed bona semper stabilia, bona undequa-que perfecta & summa, bona in omne ævum tutissima ac securissima. Est hic multiplex cupiditas, sed mala; est varia voluptas, sed fallâ, & plerumque fœda. Sine hæc omnia bona, secunda & stabilia esse non possunt. At ibi nullus est metus amittendæ Beatitudinis, ubi tran-quillissima gaudiorum omnium est securitas.

Beatitudo
est status
omnium
bonorum ag-
gregatione
perfectus.

§. II.

BEATI omnes jam in tuto extra omnem teli jactum lætissimè canunt: Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Dum extra cælum agerent, in metu fuerunt; jam nec timenda, nec timorem ullum metuunt. Quamdiu, inquit Augustinus, vitia repugnamus, plena pax non est, quia illa quæ resistunt, periculo debellantur prælio, & illa quæ victa sunt, nondum securo triumphantur otio, sed adhuc sollicito premuntur imperio. Solus æternitatis dies securissimus est; cujus lætissimus nuntius: In illâ die, inquit, præci-pitabit Dominus mortem in sempiternum.

Psal. 123.
vers. 7.

Aug. lib. 19.
de civi.
cap. 27.

Isa. cap. 26.
vers. 8.

Rectè mors nulla erit, ubi nullum & peccatum erit. Quod Beati nec minimam quidem labeculam contra-here possint, inde oritur. Vident Beati DEVM, summum bonum, quod non possunt non amare plusquam bona omnia; & hic amor semper in actu est, nunquam non ardet. Atqui tam perfectus, tam actuosus amor, vel le-vissimum peccati navulum una secum non tolerat.

Non bene conveniunt, nec in unâ sede morantur tantus amor, & odii seminarium noxa. Cum ergo ar-dentissimè ament, eidem etiam in omnibus placere, & quidquid ei displicet, vitare cupiunt. Hinc à peccatis securitas æterna. Quod nos repetitis toties lapsibus de-linguamus, inde est, quia licet amemus DEVM, amor tamen non semper agit. Subito in pecuniam, aut in escarías delitias; aut in mulierculam, aut in radium ho-noris præcípites abipimus, relicto DEO. Quemadmo-dam solis conspecto mure, aut finia visis nucibus, aut mus- vulpes præsentibus gallinis illico ad delitias suas convo-lant: ita nos in voluptatem pronissimi, ubi ubi ea con-spicendam se dederit, mox accurrimus, deserto DEO, tanquam in rebus conditis majorem oblectationem, quàm in conditore inventuri. Hæc cæca & præceps ignorantia beatos non inquinat. In DEO bonorum omnium pelago nullam non voluptatem reperiunt. D Hinc avertere se nequeunt, sed nec interrompere pos-sunt amabilissimum hunc intuitum. Nam bonum infi-nitum infinitè trahit, humanamque voluntatem sic im-plet satiæque; ut ea non possit extra illud velle aliud, aut amare.

Et nosti
hoc multo
toties re-
petitis la-
pibus de-
lingua-

Atque hæc ratione cælestes omnes non amplius pecca-re norunt. Quod beatus Petrus attestatus: Regeneravit nos in spem vivam, inquit, in hereditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem conservatam in cælis in vobis. Hereditas est incorruptibilis, quia nec desinere nec perdi potest: Immarcescibilis, quia nihil admittit im-mundi. Beato Joanne teste: Non intrabis in eam aliquid Apoc. 6. 17. inquinatum aut abominationem faciens. Omne maledictum non erit amplius. Undique & undique secunda sunt cæli gaudia.

Hic quidquid opum, quidquid honoris & gaudio-rum

rura est, heu nimium quantum marcescibile est. Ipsimet fortune pulli, & voluptatum avidissimi sectatores id farentur, hinc mutui ille hortatus: *Coronemus nos ipsos, an requam marcescant.* Non marcescibile solum, sed contaminatum ac corruptibile est, quidquid extra patriam est. Vitam penè omnem infamamus noxis. Hinc Jobus dicere ausus: *Ece, inquit, inter Sanctos ejus nemo immutabilis, & celi non sunt mundi in conspectu ejus.* Sanctissimi quique, quos Jobus *calos* nominat suos pariuntur manes, suis luctantur affe ctibus & nævis.

Sept. 2. 9. 8.

Job. cap. 15. vers. 15.

Prov. lib. 1.

form. 3. 3.

mod.

2. Cor. 6. 4.

vers. 12.

Nam vitii nemo sine nascitur: optimus ille est,

Qui minimis urgetur.

Mortis stipendiarii sumus omnes. Quotidie *Mors* in nobis operatur. Quidquid machinemur, hic nulla securitas; in cælo summa.

§. III.

Narrant tres amicorum intimos sanguine etiam claros incredibili animorum consensione ac datis dextris, in illud fœderis conspirasse, ut fortunam quamcunque tandem alacritate pari exciperent. Ergo unâ fecerunt iter. In eo ad silvam delati, plurimum viæ transierunt silentio. Varia memoris amœnitas cogitationes illorum rapuit præclusâ voce. Nemore jam transmissio unus illorum: Num, inquit, linguam perdidimus socii? Unde tam altum silentium? Cui alter: Tam amœni salûs opacitas aliis me ire jussit: in cælo eram. Et ego, inquit alter. Et ego etiam, ait tertius. Hic natu maximus opportunè: Mihi credite, viri, non temerè hoc factum existimem. Bonum omen; cælum cogitationibus nostris interest. Inuitat nos *DEVS*: quin nutus divinos sequimur. Rex cæli opulentus sanè Dominus est, & solutionis explicatissima, abundat præmiis. Ita sensim tam in aliorum quam in suum etiam animum sermone non concepto itrepsit ignarus. Hoc dicentis exordium. Cùmque attentos haberet socios: Hactenus, inquit, fidei & gnâvâ operâ servivimus Mundo: Quid inde nobis est præmiû? Quod dare Mundus & Diabolus assolent. Non sapius tandem piscatores isti? Ego in aulis obsequiis atatem, valetudinem, pecuniam, vinam non & animam, prodegi. Quantum est gratiæ quod ambii, id fortè nunquam impetraturus? Nostis dominicos favores & vinum cariophyllis conditum nocte unicâ expirare. Experiat qui vult malo suo: Nos experti loquimur. Quid si aggressu unanimi, prout nostra sunt fœdera, excutiamus hoc jugum, & Regi serviamus, cui nemo servit gratis? Incaluit uterque cohortatione socii. Ab hac variis sermones. Neque prudentiæ videbatur rem arduam tam citò velle.

Denique post multam ventilationem, ne quid in fœdus peccaretur, in eandem ivère sententiam, Mundo nuntium remittere, & obsequiis se addicere divinis. Neque tardè faciendum censebant, quod sanctè decrevisset. Ita uno se cœnobio abducent, & aliquanto tempore præclarè se gerunt. Sed, *Ece inter Sanctos ejus nemo immutabilis.* Duo minores natu paullatim remittere ac itepestere, vitæ austeritatem nimium sentire, & eam accusare, idque invicem fateri, & hinc illinc solatiola mendicare. Ita tertium accedunt mœsti hilarem, frigidi calentem. Ille socios fastidio plenos observans: Optimi fratres, inquit, otium, & quod inde nasci solet tadium, vos perdunt, hinc vita vobis omnis amarefcit: Ego, quod Numini tribuo, molestam temporis moram non sentio. Hoc autem ago, ut nunquam non occupatus sum. Mirantur hominem non minus quam ipsi essent illiteratum tam suaviter cum tempore convenire. Quibus ille religioso joco: Ut verò etiam, inquit, litteratum me esse sciatis, meus me magister tres potissimum litteras exactus nōsse docuit, non illas mercatorum; *Piper peperis, pecuniam, sed has: Peccatum, Passio, Præmium.* Primam vocem a cœlo atramento, alteram minio, tertiam auro

scriptam. Hi mei codices, hæc volumina mea, quæ assidue lectio. Atque inde litteratum me censeatis velim. Hæc porro lectio, & precandi studium & laborem omnem mihi facilem reddit: quidquid molestiarum aut rigoris est inter nos hæc lectio condit. Hinc Otium mihi non onerosum, hinc nullæ horæ videntur longæ: Hinc jucundum est pati, quod olim meminisse dulce erit. Et ut sciatis quâ ratione has litteras expendam, en paradigma.

I. *Peccatum* atro liquore scriptum. Hic expendo, qualis fuerim cunâ Mundo servire; quot quantaque peccata commiserim, quam graviter *DEVM* offenderim. Reverà Mûdus ludificavit me, & Orcus expectavit me; propè proximè periissem, si viâ cœptâ progressus fuisset. Hæc cogitando, & precatationes solitas adjungendo, majorem partem antemeridiani temporis expendo.

II. *Passio Domini* minio exarata. Ad voces has mecum verso quid Dominus *Jes vs*, dum inter homines ageret, pro hominibus & ab ipsis hominibus injuriarum ac cruciatuum tolerarit. Hic vitæ mortisque Dominicæ mysteria, prout ordine sequuntur, meditando sumo: Nec ad fundum aut finem unquam devenio. Sic diem ad horam tertiam vespertinam exigo, quo tempore Dominus expiravit in cruce.

III. *Præmium celi*, auro litteratum. Hic immensa Beatorum gaudia considero. Res infinita est, quantum enim plus cogito, tantò plura superesse cogitanda invenio. Neque hic ad finem aut fundum perveniri potest. Sic diem ad exitum duco. Et vos, obsecro, hæc verba paucula contemplatione expendenda sumite. Hæc commentando nunquam exhaustieris. Profuit certè duobus aliis jam tepescētibz hæc audire; nec leviter deinceps & ipsi profecerunt.

Hic ego Puritatem animi mostro; Nam ex, quas exposuimus cogitationes de peccatis, de Domini tormentis, de cæli præmiis, facillè omnes impuras cogitationes excludunt.

Christus ad cenam ultimam suis plurima de cælo instillans: *Et gaudium vestrum, inquit, nemo tollit à vobis.* Ab *Ionn. c. 16. vers. 22.* omni hoste securi ageris; omnia æternitatis sæcula beatitudini vestræ nihil decerpent: Immensum præmium nemo tollit à vobis. Hic à nobis demum omnia tolluntur: ætas paullatim subtrahit vires corporis, oculorum mundo aciem, memoriæ firmitatem, agendi & laborandi alacritatem. Sic parentes à liberis, liberi à parentibus, sic à cognatis aliis cognati, ab amicis amicorum optimi tolluntur & abstrahuntur; sic denique & ipsi tollimur, auferimur, abjicimur. Ergo corpus ad alta tendat, ubi Gaudium nostrum nemo tollit à nobis; nec ipsi unquam tollendi; ubi status est bonorum omnium aggregatione perfectus. Hæc assidue cogitemus, hæc speremus, hæc votis omnibus desideremus. Invitans ad hæc & animans *Isaias*: *Ipsi videbunt, inquit, gloriam Domini, Isa. cap. 35. & decorem Dei nostri. Et redempti à Domino convertentur, v. 2. & 10.* & venient in Sion cum laude, & lætitia sempiterna super capita eorum: gaudium & lætitiâ obtinebunt, & fugiet dolor & gemitus.

Ibi nulla incipiat aut morbi mentio; ibi libidines sepulta, iræ & invidentiæ faces extinctæ; insidiæ cacodæmonum nullæ, nullus paupertatis, nullus agri, nullus gehennæ metus. Nemo ibi læditur, irascitur nemini, invidet nemo. Malum quod ibi non est, sciri potest, quidquid Bonum quod ibi invenitur, exprimi non potest. Ibi desiderabitur quidquid amabitur, aderit, nec desiderabitur quidquam quod non aderit: Ibi erit quidquid voles. In illâ Dei civitate Rex Veritas, lex charitas, dignitas, æquitas, par felicitas, Vita, æternitas. O gaudium vincens omne gaudium, extra quod non est gaudium!

CAPUT XIII.

Decimum - tertium in celo Gaudium,
Voluptas ex Aureolis.

IN Persia Magorum regio est (quod Clemens Alexandrinus memorat) ubi tres esse montes referunt in campo spatioso sitos, hoc discernunt. Cum viatores locum transmissum ad montem primum perveniunt, confusas velut in acie decertantium voces audire sibi videntur. Cum montem medium accedunt, intensiores militum clamores, evidentiores armorum & equorum fremitus percipiunt. Ubi tertium montem adierint, jam alias sibi voces videntur audire, veluti lætum pæana canentium post obtentam victoriam.

Hæc nobis seu fabula, seu fascinatio magica & vitam nostram, & futuros celitum triumphos eximie representat. Nos etiam in primo mediocris monte versamur, hic meri tumultus, bellicum canitur, signa strepunt, classicum auditur: in acie stamus & confligimus.

Cum ad vitæ finem, tertium contigerimus montem, triste classicum triumphali carmine mutabimus. Audientur lætissimæ voces: *Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est equum & ascensorem deiecit in mare.* Veteri poemate eleganter cecinit Propher:

Virtutum gaudia solius habent.
Sine sudore & sanguine non emittit Virtus. Per labores & pugnas itur ad triumphos, post conflictum sequitur victoria, post bella pax, laborandum & pugandum.

Non coronabitur nisi qui legitime certaverit.
Ambis coronam? ne refuge pugnam. Sunt in celo singularia quadam gaudia, quæ Theologi *Aureolas* vocant, & harum præcipue tres. Has ita explicabimus, ut simul exponamus imparia esse in celo præmia, prout impar fuit laborantium conatus.

§. I.

Omnia celi gaudia Theologi sic distinguunt. Aut enim, ajunt, est gaudium primum ac principale, aut primum accessio & auctarium. Illud est visio Dei: istud quo Deus actiones insigniores remuneratur. Exempli gratia: Vir nobilis tres habet filios, & septem castra. Singulis filiis geminum assignat castrum, illi additur tertium, quod ceteris sese gesserit præclarioris. Ejus generis in celo sunt *Aureolæ* singularis excellentiæ, aut illustres victoriæ cum testimonia, tum præmia. Nomen è sacris paginis desumptum est. Mos olim imperans Deus: *Facies*, inquit, coronam interrassem, altam quatuor digitis, & super illam alteram coronam aureolam. Vox omnium Theologorum est, tres in celo proponi Aureolas, Martyribus, Virginitibus, Doctoribus, destinatas. Martyres commonstrans digito Joannes: *Hi sunt*, inquit, qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine agni. De iisdem Christus ipse: *Omnis*, inquit, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui in celis est.

Virgines idem Joannes ostendens: *Et cantabant*, inquit, quasi canticum novum ante sedem, & ante quatuor animalia, & seniores, & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, & c. Virgines enim sunt. His laias Dei vice promittens: *Dabo eis*, inquit, in domo mea, & in muris meis locum, & nomen meum à filiis & filiabus: nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.

Doctores sacros designans Daniel: *Qui autem docti fuerint*, inquit, subleventur quasi splendor firmamenti; & qui ad justitiam erudunt multos quasi stellæ in perpetuas æternitates. De his ipsis Christus pronuntians: *Qui fecerit & docuerit*, hic magnus vocabitur in regno celorum.

Cur autem non plures tribus assignantur Aureolæ? Princeps Theologorum Thomas Aquinas Aureolam s. Tho. in 4. interpretatur illustriorem coronam insigni victoriâ par-tam: Atqui triplices potissimum victoriæ sunt, prout Triplex triplex hostis est, Mundus, caro, Diabolus. Mundum victoriâ triumphat Martyr, Carnem Virgo, Doctorem Diabolus, prout triplex hostis. Cui multos hominum celesti subtrahit doctrinâ. Sunt quidem plura celestium gaudiorum additamenta, hæc tamen tria hoc nomine insigniri solent.

Quas: Hæ tres Aureolæ quid sunt? Theologorum Quid sit effato, Aureolæ specialis dignitas & eminentia est, quæ tribuetur illi triplici victoriæ. Vario olim discrimine dabantur victoribus coronæ, Obsidionales, Civica, Murales, Navales, Vallares, Ouales, Triumphales. Neque Deus his ornamentis suos carere vult victores. Quo quidem Christo similiores erunt, in quo Martyrii, Virginitatis & Doctrinæ diviniissima refulset excellentia.

§. II.

Quod verò inter beatos calices futurum sit discrimen, ita quidem, ut alius alium superaturus sit gloriæ beatitudine, prout alius alium laboribus ac promeritis superavit, uno omnium Theologorum consensu, & sacra paginæ testimoniis affirmatissimè docetur. Et en demonstrationes luculentas.

Apud inferos dispar erit supplicium, ergo & dispar præmium apud superos. De dispari supplicio Christus: *Dico vobis*, inquit, *Tyro & Sidi* remissus erit in die iudicii Math. 23. quam vobis. Si alius alii gravius puniuntur, jure alius alii liberalius remunerabuntur. Aequissimum est Deus, diversis flagitiis pœnas diversas irrogando; nec minus æquis, diversis promeritis diversa præmia donando.

Deinde Ordines Angelorum in celo inæquales, sublimioribus inferiores subiecti sunt: Throni, Cherubini, Seraphini Deo viciniore sunt (sic loquar) quam sunt Dominationes, Virtutes, & Potestates. Atqui eadem & hominum illic est ratio, *æquales enim Angeli sunt*. Cum ergo Lucifer Apostata ex omni Angelorum Ordine secum assecelas præcipitaret, unde in omnibus novem choris deserta luxerunt spatia, idè Deus vacua hæc sedilia evectis eò hominibus decorabit. Horum aliqui in imum, in medium alii, in supremum illi ordinem transcribendi sunt.

Et quemadmodum varia feminis est fecunditas: hoc quidem centesimo, illud sexagesimo, tricesimo illud tenore fructuque gaudet; ita protus inæqualis in celo Beatorum erit remuneratio. Apertissime Christus: *In domo domo Patris mei*, ait, *mansiones multe sunt.* Domus una, sed multa conclavia. Beatitudo una, sed gradus in eâ plurimi, celsiores, demissiores, prout mortalium alii aliis agendo & patiando fuerunt ardentes. Hinc illa tanta inter ejusdem Domini servos inæqualitas. Commisum eis fuerat argentum in laudabile fœnus elocandum: Elocarunt, sed industria dissimili. Hinc etiam dissimilis merces: Primus audit: *Euge serve bone*, quia in modico fuisse fidelis, eris potestatem habens super decem civitates. Alteri dicitur: *Et tu esto super quinque civitates.* Ut scilicet labori dispari dispar pensio respondeat.

Hinc Christus Dominus Zebedæorum matri pro filiis tam sollicita hoc responsum dedit: *Sedere ad dexteram meam & sinistram, non est meum dare vobis: sed quibus paratum est à Patre meo.*

In domo Patris mansiones multe, Quomodo, inquit Tertullianus, multe mansiones apud Patrem, si non pro varietate meritorum? Cui Gregorius Magnus accedens: Si dispar, inquit, retributio in illa beatitudine non esset, una potius mansio, quam multe essent. Quia in hac vitâ nobis est discretio operum, erit in illâ proculdubio discretio dignitatum: ut quod hic alius alium merito superat, illic alius alium retributione transcendat. In eisdem multis mansionibus erit aliquo modo ipsa retributionum diversitas.

Job in illud: quia tanta vis amoris in illa pace nos sociat, ut quod in se quisque non accepit, hoc se accepisse in alio exultet. Ambrosius in harenis Joviniani pugnans multo clarissimè: *Agressus ululatus est, inquit, nullam virginis gratiam, nullum castitatis ordinem velle reservare, promiscuè omnia velle confundi. 81. ad fundere, diversorum gradus abrogare meritum. & paupertatem quiddam celestium remunerationum inducere, quasi Christo una sit palma quam tribuit, ac non plurimi abundant tituli premiorum.* Eundem Joviniani errorem disertissimè confutavit Augustinus & Hieronymus. Eandem cum prioribus sententiam mordicus tenuerunt Patrum antiquissimi Irenæus, Basilus, Cyprianus, Marius, Gregorius Nazianzenus, Cyrillus Alexandrinus, aliique tam Græci quam Latini Patres. Vox eadem omnium erat: Domus una, mansiones multæ, sedilia distincta, præmia diversa, dispar retributio. Quod ex Isaiâ jam supra demonstratum. *Dabo eis in domo mea locum & nomen melius à filiis & filiabus.* En, in domo Domini aliquibus bonus locus, aliis melior assignatur: quibusdam magnum nomen, nonnullis majus conceditur. Justis & aequis partibus, sed non aequaliter illic vivitur.

S. III.

Quid multis opus? Quid inter nos de hujusmodi controversamur? Hic longè quàm luculentissimus & minimè vacillans testis Paulus: *Quisquisque, ait, propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem.* Sed labor est impar, ergo & merces. Atque ut à se dicta confirmet: *Qui parce, inquit, seminat, parce & metet.* Messiem omnino uberem Beati omnes colligent, sed uberiores illi, qui semen sparserint liberalius. Denique de hoc eodem multò clarissimam relationem interponens Paulus: *Alia, inquit, claritas solis, alia claritas lune, & alia claritas stellarum; stella enim à stellâ differt in claritate, sic & Resurrectio Mortuorum.* Splendor siderum planè inæqualis est, sic & gloria Beatorum; prout alter altero plura tulit, fecitque. Si præmium grande accipit, qui semel precatur; grandius utique accipiet, qui bis, qui sexies, qui decies precatus fuerit. Et quamvis iste non sapius illo preces iteret, quia tamen & attentius & ardentius se in preces effundit, copiosius etiam remuneratum se sentiet. Eadem est jejuniorum, elemosynæ & omnium cum virtute susceptarum actionum ratio. Crebrius jejunium, nobilior præmium; si cetera tamen, ut loquuntur, sincera. Nam fieri potest, inò nisi fallor sic sapius, ut quis orationem Dominicam semel dumtaxat recitet, sed tanto sensu, eoque animi ardore, ut ampliorè à Deo gratiam emereatur, quàm qui orationem eandem milles, quàm qui omnes psalmos pronuntiavit. Id quod nos antè asseruimus, hoc erat: Qui Dominicam orationem decies iterat, plus promeretur præmii, quàm qui eandem sensu ac religione pari, vice tamen simplici pronuntiavit.

Sed objicias: Vinitoribus illis, inæqualissimè laborantibus, sub vesperem tamen denarius idem omnibus in mercedem est datus. Nihilò plus accepit, qui toto die æstuvit, quàm qui horâ unicâ laborem salutavit potius quàm subit. Hoc dilucidè Augustinus explicans: Quamvis, ait, meritorum diversitate fulgebunt, alius magis, alius minus; quod tamen ad vitam æternam pertinet, equalis erit omnibus. Non enim alteri erit longior, alteri brevior, quod pariter sempiternum est, quod non habebit finem, nec minui, nec tibi. Simillimè Hieronymus: Unus, inquit, denarius, non unum est præmium, sed una vita, & una de gehennâ liberatio.

S. IV.

Hic obsecro sublimiori paululùm cogitatione hanc præmii diversitatem commeditemur in hunc modum: Mercedem, mi Devs, tuis omnibus persol-

Aves sed inæqualem; gaudia tuorum omnium erunt maxima, sed tamen disparilia, idque æternum: scilicet ad actione præacti laboris & promeriti rationem. At verò gaudium illud, & dignitatem celestem singulis horis, quovis quadrante, momentis singulis augere possumus ad ultimum supremum in morte halitum. Nos autem rerum nostrarum negligentissimi, saluti ac cælo indormimus, & majorem avi partem desidia conterimus: Modò, ut nostræ sunt ratiuncule, non excludamur cælo. Proh ignaviam extremam! Non seipsum quisque his talibus extimulet: *Signavissime amator, tu cessator desidiosissime, nescis mereri quod optas.* Cuperes sanè altiore gradu in cælo locari; velles in fruendis gaudiis non esse infimus: & manum semper, quod ajunt, sub pallio habes, otio langues inertissimo. Teipsum circumspice quàm pauca pro cælo agas agendo plurima, sed vana. In horas singulas, si velles, præmium tibi tuum auctius parares. Nihil paras. Cunctando & cessando totos dies, totos annos exis. In rebus corporis volas: in rebus animi marces, oscitas, jaces. Pro aciculâ fractâ bellum moves; cum pro cælo certandum, in minimis etiam tricaris: Ad nugas, ad epulas, nonnunquam etiam ad choreas alacerrimus ades; cum evocaris ut cælum rapias, solutè prorsus ac negligenter agis. Ut scias, *cælum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Tu verò somni plenus cælum scilicet præcipies tot egregiis luctatoribus? Excute veterum dormitor, & vel homines atlicos intueri. Omnium in aula studium est, ascendere, eminere, in alto esse. Nullis parcunt laboribus, omnem movent lapidem, amicos & inimicos in auxilium vocant, & fatigant, & moliantur, ut suave illud audiant: *Amice Lucæ, c. 14. ascende superius.* Et quanti per argenteas, per aureas scalas ascendunt ad ruinam; tantò gravius præcipitandi, quantò altius ascenderint. Sed esto celeriter ascendant, feliciter emerint. Et hoc quamdiu? Ad summum annis pauculis. Et nos immensum, infinitum, æternum in cælo bonum singulis horis augendum negligimus? Amatores ignavissimi nescimus mereri quod optamus. Leander juvenis nobilissimus ex Abydo, Asiæ oppido, amator non ignavus, aliquoties noctu tranavit mare, ut amores suos sequeretur: Nam cum in Hellesponti littore habitaret, in oppositi littoris civitatem Seston natando sæpius pervenit, ut suis voluptatibus litaret. Iamque audaci factus cum mari tumido & impacato se commisisset, vi ventorum fluctumque jam pænè victus clamabat:

Parcite dum propero, mergite dum redeo. Ovid. epist. Tam alacer & animi plenus erat amor, quo mulierculam deperibat. Sed miser in Hellesponto submersus, sic demùm suos ignes extinxit. Intimo pectore nos pudeat, ob nostri in cælum amoris ignaviam. Longè faciliora poscimus, & recusamus. Alicubi moris est, ut vinitoribus & messoribus, quò alacrius laborent, fidicen seu aulædus adsit, qui agresti Musicâ opus fervere faciat. Nobis Devs sit tibicinum conduxit, qui labores nostros cantu animarent: tot dedit concionatores, qui ad amorem cæli excitarent. Dicitur, scribitur, clamatur. At nos pigerrimi messores fallacem languidissimè tractamus, citra laborem, sine sudore speramus cælum: Mereri nolumus quod optamus.

Hæc præmiorum in cælo disparitas, hæc horis singulis gloriæ augendæ ratio tot millia hominum in vastas solitudines, in paupertina cenobia egit; non viles solum animas, sed Principes, Reges, Cæsares, quibus rigidissimum vitæ genus persuasit. E multis compendio paucos nomino. Ex Orientis Imperatoribus vitam religiosam ac severam amplexi sunt Anastasius, Theodosius, duo Michaëles, Isaacius Comnenus, omnes Imperatores. Ex Occidentis Cæsaribus Lotharius & Hugo. Ex Regibus in Italiâ Barachisus; in Hispaniâ Bamba, Varemundus, Ramirus; in Angliâ Sigebertus, Elteredus,

Elteredus, Inas, Ceolulphus omnino Reges; In Armenia Rex Joannes; in Bulgariâ Rex Trebellius; in Germaniâ Rex Carolus, qui Pipino fratri regnum cessit. Hi sanè voluntarii horridè atque incultè vixerunt celi amore. De iis qui detrudebantur in Monasteria inviti, nullus hic sermo.

Sed illos tot Reges ac Imperatores numero longè superârunt Reginae & Imperatrices, quæ posito diademate, & cum eo titulorum ac honorum omnium blandimentis delicatissimam vitam asperimâ commutârunt. Tot istæ Principes feminae omni luxu fastidito sortem infimam sunt amplexatæ celi desiderio; & ut majus inter Beatos præmium obtinerent vilissima Paupertatis imperia non horruerunt. Quot hodièque claro sanguine, antiquâ stirpe, amplissimâ familiâ, illustri summoque loco nati ad abjectissimam religiosæ vitæ munia sese demittunt, ut tantò sublimius in cælo solum conscendant, quantò hic submissius sponte servitium elegerint? Hi omnes profectò nōrunt quemque recipere mercedem secundum suum laborem, ideò laboris & molestiarum plurimum subire desiderant, quò plus mercedis & celestium deliciarum obtineant; malunt pauxillo tempore minus habere solatii, ut æternum plus percipiant gaudii. Paulinum illud jugiter versant animo: *Vnusquisque propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem.*

Ute tantò sublimius solum conscendant, quantò hic submissius servitium elegerint. 1. Cor. c. 3. vers. 8.

Atque hi omnes, non ignavi amatores sciverunt mereri quod optârunt. Et nos quid facimus?

Virgil. l. 6. Aeneid. propterea finem.

Et dubitamus adhuc virtutem extendere factus? Hic quisque sibi sermō inculcât: Quidquid hæc horâ, quidquid hæc horâ parte, quidquid hoc die lucelli sacri vel solâ sancti cogitatione, vel actione piâ congesto, id mihi reponitur in cælo, ut eo fruatur æternum. Quid igitur cello? Quid tunicis manus infero? Cur carni meæ, cur meæ pecunia sic parco? Cur preces tam inattentas, jejunia tam rara, eleemosynas tam parcas non emendo? Ego planè, ego ille ignavissimus amator celi sum, nescio mereri quod opto. Sed agedum exuendi sunt antiqui mores, moratio in contrarium, in melius faciendâ est. Appropinquat regnum celorum. *Vnusquisque propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem.*

Loc. cit.

August. l. 8. Confess. c. 3. medio.

Eleganter Augustinus: Triumphat victor Imperator, inquit, & non vicisset nisi pugnasset: Et quantò majus periculum fuit in prælio, tantò majus est gaudium in triumpho. Lactat tempestus navigantes, minaturque naufragium, omnes futuri morte pallescent. Tranquillus est calum & mare, & exultant nimis, quoniam timuerunt nimis. Ubique majus gaudium, molestia majori præcedit. Labores magni, magnum præmium; prolixior patientia, merces copiosior.

CAPUT XIV.

Decimum-quartum in cælo Gaudium, Voluptas ex aspectu, seu visione DEI.

Photius, vir eruditissimus magnâ, sed majoris nequitia in l. quem vocat Bibliothecam pag. 68. initio.

Boetii. lib. 3. de Consol. Philosoph. metro 12.

Indiarum Fons est aurifer, de quo Photius Constantinopolitanus memorat. Ex fonte hoc aurum hauritur fictilibus. His adhaerescens si quid auri est statim concrevit, nec eo potius licet, nisi fictile frangatur. Vas fictile humanum corpus est, aurum Beatitudo, cujus delitiis non est aliâ ratione frui, nisi mortalitatis compagibus excedamus: fracto fictili, quidquid inerat auri, possidetur.

Felix, qui potuit boni Fontem visere lucidum: Felix, qui potuit gravis Terræ solvere vincula.

Nos quidem egrè adducimur, ut venustum hoc fictile sinamus frangi: sed reverâ frangendum est; res cogit. Nec aliud divinae leges permittunt: *Non videbit me homo & vivet.* Moses tam charus & commendatus Deo fuc-

Exod. c. 33. vers. 20.

rat, ut hoc ab eo testimonii tulerit; *Invenisti gratiam coram me, & te ipsum novi ex nomine: præ ceteris mihi charus es.* Hic notissimus & charissimus Deus famulus rem unam unicè petens: ostende mihi, ait, faciem, ostende mihi gloriam tuam. Hoc aliquoties impensissimè rogavit. Nihilominus Deus id planissimè negans: *Faciem meam, inquit, videre non poteris. Non enim videt me homo, & vivet.* Fictile prius, ô Moses, frangendum est, quàm Beatitudinis auro potiâris; mortalitatis saccus prius deponendus est, quàm immortalitatis purpurâ vestiâris. Ut autem nôris te plurimum apud me gratiâ valere, hoc rupis cavo te abdâ, ut me transcurram à tergo videas. Faciem autem meam videre non poteris. Ah, quanti Deus æstimat se aspici. Visio Dei, ut eam Theologi vocant, bonum ineffabile, incomprehensibile, bonum immensum, infinitum. Hic ego verissimè dixero:

Non mihi si lingua centum sint, orâque centum, verbis exequi possim, quid voluptatis habeat Dei visio, nec immeritò Chrysostomi verbis quælibet: *Quoniamque quæ incomprehensibilia sunt persequor: Quæ hæcenus dicenda erant, oratione complecti non licuit, multò minus licebit ea quæ dicenda restant.* Conabor tamen hæc saltem adumbrare, velut si carbone arrepto venustissima imago deformanda sit. Ordiamur igitur dicere quid sit DEVM intueri. Istud jam ceteraque huc spectantia ordine prosequemur.

§. I.

Theologia Antistes Thomas Aquinas ingenue fatetur: *Beatitudo creata ex hoc quod est fructus Dei, non potest fieri melior, sicut non potest aliquid melius esse Deo.* Quemadmodum humana Christi natura ad majorem dignitatem evehi non potuit, quàm quod unita Deo sit; & sicut Virgo beatissima sublimius extolli nequit, quàm quod Dei Mater electa sit: ita prorsus beatitudo auctior reddi aut excellentior nequit, quæ DEVM aspiciendum, cognoscendum, fruendum proponit. Denique beatus Thomas concludens: *Quidquid desiderabile est, aut in quacunque felicitate vel verâ vel falsâ, ad omne emittitur in divinâ felicitate continetur.* Hujus autem Beati omnes sunt participes per visionem Dei.

Quàm autem inexplicabilis sit voluptas, DEVM intueri, à simili ac dissimili, ut possumus, explicamus. Refert Ludovicus Blosius beatae Birgitte à Christo dictum: *Si videres pulchritudinem beatorum animarum, aut sanctorum Angelorum, sicuti sunt, cor tuum præ ingenti gaudio rumperetur.*

Eodem teste, Dominus Catharinæ Virgini dixit: *Meministi, filia, quod cum aliquando tibi à sensibus abduca Diabolum propria specie terribilem puncto temporis monstrâstem, tu tibi restituta dixeris: Malo per prunas nudis plantis ambulare usque ad supremi Judicii diem, quàm formam adeo terrificam rursus intueri.*

Itane verò tam truculenter deformis est Dei hostis Satanas, ut suavius videatur ignem tolerare, quàm illum aspicere; quàm immensa, oblectro, voluptas erit, DEVM intueri, omnis formositatis & amenitatis fontem? Quod si vel unius beati hominis aut Angeli aspectus cor nimio gaudio suffocet, quale gaudiorum mare affluet, ubi beatus homo celesti lumine jam roboratus, suum Conditorem DEVM ipsum aspiciet? Gertrudis virgo dicere solebat: Si universi homines & Angeli & linguas, & voces, & vites suas omnes conjungant, nec unicum tamen verbum efformare poterunt, quo dignè celi voluptatem vel attingant, vel expriment. Sic est. Hæc reverâ solum cogitari, dici aut explicari non possunt.

Hic autem Dei aspectus, quod primo loco ponimus, est primaria, summa, verissima hominis Beatitudo. Ita docent præci Patres & Theologi omnes. Res cetera è divinis titulo.

Dei aspectus est verissima hominis beatitudo.

de divinis oraculis. Quoties hanc beatitudinem anhelans vociferatur David: *Offende faciem tuam & salvi erimus.* Apud te est fons vite, & in lumine tuo videbimus lumen. Aperte Christus ipse pronuntiavit. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Subiunxit Joannes: *Hac est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum.* Prætorum Patrum omnium loco Augustinus: *Viso, inquit, quæ est facie ad faciem summum præmium promittitur iustis.* Atque hoc primum sit.

Alterum est, querere, quid sit Dei visio: Si vel tudissimo respondendum, dixerim: Non est aliud visio Dei, quam Deum sibi præsentissimum reipsa, verè sine ullo impedimento aut interiectu veli aspicere & cognoscere. Theologi dicunt esse, Comprehensionem seu perfectissimam possessionem ultimi finis, qui est Deus. Extra cælum non habemus, nisi obscuram Dei effigiem, rudi linearum ductu descriptam: *Videmus nunc per speculum in enigmate.* Ad cuiusvis caput id explicio.

Est quis in prælati turti, aliòve loco edito, & quidem innubi die, serenissimòque cælo. Hinc oculorum acies in amplum Orbem ad aliquot milliaria undique versum potest excurrere. Quàm in re summa est circumcirca amenitas. Hic fontes, rivos, flumina; hic domos, arces, castra, oppida; illic prata, segetes, agros, pascua; istic silvas, montes, nemora subiecta conspiciunt & mirè delectantur. Atqui hæc minima terræ particula est. Idcirco ille ipse, qui hæc oculis cernit, intellectum, quo pertingere oculi nequeunt, emittit, & primò quidem in medium terræ gremium, in ipsam inferorum abyssum, ubi mortis æternæ imperium contempletur. Inde per montium cavernas, ubi æris, argenti, aurique vidit incunabula, emergit in apertum. Hic grandem terrarum globum velut pilam in æris medio pendentem considerat: simul animo versat innumeras plantarum, germinum, herbarum, florum, arborum, fructuum formas, tot brutarum animantium, tot hominum differentias. Inde in aquas & maria se immittit, ubi tot miliarum & tritremium, tot centena millia omnigenorum piscium miratur.

Jamque terrarum globum ejusque incolas contemplatus, in auras se librat, tres æris regiones pari modo peragrat, dum ad ignem, elementum quartum & supremum perveniat. Inde grandius orditur iter per undecim cælos, per planetas & sidera, per lunæ ac solis vias evolat, atque simul incredendam illam & inenarrabilem Orbium cælestium altitudinem ac densitatem obstupescendam mente contrectat. Jam & cælum suspensuram, eorumque pensilem & assidue mobilem machinam emensus, ad supremum empyreum cælum, ad sedem Beatorum transit. Hic plæculum morari cogitat, hic in omnem partem circumspiciens, singulæque lustrans oculis, distinctissimos videt Beatorum ordines, symphoniarum celestium suavitatem audit, sparsos odores naribus admittit, ambrosiam & nectar gustat. Hic non admirari solum & obstupescere, sed animo penè deficere cogitur. Uti Regina Saba inenarrabilem Salomonis magnificentiam & gloriam contemplata, non habuit ultra spiritum, dixitque: *Verus est sermo quem audivi in terra: mea super sermonibus tuis, & sapientia tua: & non credebam narrantibus mihi. Donec ipsa veni, & vidi oculis meis, & probavi quod media pars mihi nuntiata non fuerit: major est sapientia & opera tua quam rumor quem audivi.* Beati viri tui, & servi tui hi, qui stant coram te semper, & audient sapientiam tuam. In has voces jure multo meliori prorumpit, qui cælum cælique voluptates animo ac mente concipit.

§. II.

Si quis ergo, ut dixi, in loco edito considens, ea quæ recensui, partim oculis cernat, partim cogitatione depingat, quid has omnes imagines, quid hoc omne

Tent. I.

A seu visum, seu cogitatum esse dicam, nisi rudem ac parvulam Dei effigiem; nam hæc omnia & infinite plura in Deo videbimus, visuri Deum ipsum. Atque hic verus Dei aspectus & cognitio tam immensas ingerit voluptates, ut si quis mediis inferorum flammis collocaretur, modò Deum intueri posset, doloris aut mortis nihil sentiret; imò verissimè diceret, quod ille in Phalaridis tauro dicturus somniabatur: Quàm mihi res, ut nullo hæc suave est, quàm hoc non curo; Deum video, nihil mihi dolor mali sentio; beatissimus sum, voluptatibus affluo. Hoc aut mortis nemini mirum videri velim. Græcus interpres Pelagius nobilissimam sui victoriam de homine solitario commemorans: Senferat, inquit, cor suum ignitis Diaboli sagittis peti. Scipsum igitur hunc in modum allocutus est: Qui cacodemoni talia suadenti obtemperat, cum cacodemone torquebitur. Quocirca prius explora, num ignes æternos tolerare possis. Et cum dicto digitum ardentem cereo admovit, doloris tamen acrimoniam non sentit, ob nimios latentium cupiditatum aestus. Hic fortiori ignis impiegit in forem, & invaluit.

Jam nemo mirabitur, puto, quod diximus hominem in concitatissimis flammis medium doloris nihil sensurum si simul aspiciat Deum. Nam tantà hic homo gaudii magnitudine perfunderetur, ut ea non tantum omnem doloris acerbiteret sopiret, sed jucunditatem insuper incredibilem afferret menti, tanquam in voluptatis pelagus abiret. Atque hinc facile intelligere est, Beatos a divino hoc intuitu, nunquam amplius abducendos, sed nec totà æternitate unquam abduci posse.

Quæ jam insanissima cecitas nostra est, nec cruentis lacrymis sat deploranda, quod in Orbe hoc nugas, crepundia, apinas, affanias, folia picta, aculeum fractam, res vilissimas, oblectatiunculas inanissimas, & ipsa planè somnia; pecuniolam dignitatis funum, honoris auram, venustiorum mulierculam tanti faciamus & penè adoremus; Bohum summum, infinitum, immensum negligamus? Cæcitas prociis insanissima, quod hæc ipsi parum cogitemus, iis qui hæc cogitant aut inculeant, ægrè aut ne vix quidem credamus, promissionibus divinis non fidamus. Est igitur visio Dei, Consecutio & Possessio summi Boni: Aut, Expressa perfectaque similitudo ac imago essentia divina, seu Pictura divinitatis.

Similitudinem & imagine voco: siquidem eam penicillimo pectore ita recipimus, ut non solum filii Dei, sed verè veluti Divinus futuri, Deo simillimi. Clarissimè Joannes: *Scimus, inquit, quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.*

Sciamus itaque, quod sedulo monuerim, ea quæ diximus, quæque dicturi sumus, non vigilantium somnia, nec vanas esse commentationulas. Hanc de Beatitudine dissertationem è facti paginis & Theologorum consensu liquidam & firmatam proponimus. Illa itaque imago Dei nobis ipsis imprimenda inexhaustus omnigenæ voluptatis Oceanus est, & tantum tamque infinitum bonum, ut quidquid vel laboris jam vel ærumnarum subeamus, id omne vix obolus unicus ad mille miliones auri censendus sit.

Cacodemones hoc exactissimè norunt. Lucifer cum desperatissimis suis affectis, illam quam dixi divinitatis fer & ejus picturam nunquam aspexit. In cælo quidem fuit, cæli affectus di-gaudia gustavit, sed in viâ ad videndum Deum corruit; ita Deum nunquam vidit. Sed cum spiritus sit intelligentissimus, merè imò intelligentia, facillimè assequitur quanti sit videre Deum. Hinc si ulla spes reditus esset aut gratia, milles iterumque milles majori pretio quàm nos, cælum emere paratissimus esset. Hanc cæli dulcedinem nos miseri nunquam gustavimus, alioqui illam aliter appetituri.

Y

Inter

Cæsaribus
Heribab-
enjis qui in
agro Colo-
niensi ante
quadringen-
tos annos
duodecim
libros Mira-
culorum in
lucem ded-
it. l. 5. Mi-
rac. c. 10.

Marc. c. 1.
v. 24.

Inter præfata miracula narratur, Coloniz in æde di-
vi Petri Diabolum per feminam à se infellam varia gar-
rivisse. Inter cetera interrogatus, me audiente, inquit
qui interfuit, quid de suo ad cælum reditu sentiret, quo
cum pretio si posset, emeret? Ad hæc invitus hospes: Si
à terrâ, inquit, ad nubes columna porrigatur, clavis,
muticibus, cultris, novaculis undique præfixa, & ego
humano corpore ac membris vestitus dies noctesque
per eam sursum deorsum assidue trahendus sum usque
ad supremi iudicii diem, id prorsus non recusavero, mo-
dò in eam quâ excidi, & gratiam & gloriam liceat re-
dire. Hoc utique mendacifugulus genius fateri coactus
est. Nec enim ignoramus eadem demonem jam olim ver-
itatis testem proclamasse de Christo: Scio qui sis, San-
ctus Dei. Deinde multum lucri redit ad Diabolum cum
talia spargit; nec enim nescit, nos quidem hæc auditu-
ros, sed quæ sciverimus, minime facturos, suo lucro,
detrimento nostro non modico.

§. III.

Hic, obsecro, in id quod diximus, cogitationem
acrius intendamus. Cum nostri nobis labores jam
nimium difficiles, cum ærumnæ graves nimium viden-
tur, nobis ipsi & quisque sibi objiciamus: En imbellis
niles, en Martyr delicate, quam etiam levia recusis to-
lerare cælo emendo! Non tibi columna figitur præ-
cutis feramentis armata, in quâ sursum deorsum rap-
tandus irrequieto cruciari lacereris. Tu modò hoc
verbiculum taciturnus digere, hoc tædiolum non obmur-
murans exhauri, hanc molestiam non impatiens per-
fer. Non te omnium maximæ quas patiari, calamitates
premunt. En, facile istud perferre poteris, modò velis
poteris, poteris, ne dubita, modò tu tuam non subtra-
has refractariam voluntatem. Quid hæres, quid cun-
ctaris hæc pati de cælo agitur. Cælum, ut scias, sine im-
pendio non emittitur. Deus jam mercatorem agit. Nam

Aug. in Pf.
83. post med.
pag. 452.
Requies
habet pro
pretio la-
borem.

Augustino præcone & interprete: Venale est quod habeo,
dicit tibi Deus, eme illud. Quid habes venale? Requiem ve-
nale habeo, eme illam. *Præmium ipsius labor est.* Rectè Pau-
peratate regnum, dolore gaudium, vilitate gloria, morte
vita, requies emittitur labore.

Age, age; labori fructus amplissime respondebit.
Denario jam emes, quod sit non solum mille dena-
rium, sed mille millionum auri. Vel Diabolum non vi-
des, non audis? Ille novit pretium cælo ponere. Si il-
lud ipsi æquè actibi venale foret, nullis sumptibus, im-
pensis nullis parceret: nollet non magno sibi stare tam
immenta gaudia. *Id enim optime novit labores omnes
longissime superandos præmi magnitudine.*

Quid tu ad hæc emptor fastidiosus? Euge serve piger
& infidelis, nunquid dum dormis ad cælum blandis ma-
nibus es deportandus? Aut forsitan suavi per hortos am-
bulatiuncula eò te peritendum speras? O tam igna-
rum, quam ignarum pecus! an non millies audisti: non
esse mollem ad altra viam; eundem per senticeta; cal-
candas spinas; vim pati cælum, & à violentis illud diripi?
Erubescere quæso, non placis à te æstimari tam inæsti-
mabile bonum.

Rom. c. 8.
v. 18.

Tam in se
spectata,
quam etiam
charitate
prædit.

Cælum est beatissimam & æternam? Quidquid facias, quidquid
perferas, cælum non minus gratuitum est donum. Et
quam vis unus idemque sæpius mori & tormenta pluri-

A morum suo quavis tempore possit perpetis, quamvis ut tibi res-
Stephanus faxis obrui, ut Philippus & Andreas in cru-
cem affigi, cum Bartholomæo detractâ pelle spoliari, ut
Thomas & Sabastianus jaculis configi, ut Laurentius,
ut Pamphilus, ut Acindynus, ut Orestes, ut Eultratus,
ut plures alii in candenti crate assari sustineat, de co-
nihilominus proclamat Paulus: *Non sunt condigne pas-
siones hujus temporis ad futuram gloriam.* Et quamvis ille
idem & unus homo per centum annos, annis singulis
vix exuratur lentis ignibus; imò si solus ipse tempo-
ris successu Martyrum omnium cruciatus perferendo
exhauriat, imò si etiam aliquanto tempore gehennam
ipsam toleret, Paulus tamen etiamnum vociferatur:
*Non sunt condigne passionibus hujus temporis ad futuram glo-
riam.* Res certa. Nil certius unquam Phœbi cortina
protulit.

Quidquid Machabæi, quidquid Paulus, aut Stepha-
nus, quidquid Laurentius & Vincentius, quidquid Sancti
Acharius & Mauritius, quidquid alii omnes Martyres
passi, leve fuit, momentum fuit, ad illas infiniti tempo-
ris æternitates. Lapides, equulei, sartagine, gladii, secur-
res, laquei, tormenta omnia cælo collata velut bulla,
punctum, pluma, sunt levissima. Acerba prius & im-
mania pertrulerunt Martyres; latera facibus adusta, membra
omnia ungulis lacerata, viscera ferro protrac-
ta, faxis contusa genæ, excisa lingua, dentes excussi,
oculi evulsi, omnes manuum ac pedum articuli particu-
latis præfecti, in potionem liquatam cum pice plum-
bum, aut mixtum sinapi, calx & acetum est infusum; se-
cti sunt, discerpti, assati, frixi, tosti, membratim mortui
sunt. Promptissime tulerunt omnia, vite perennis gratiâ.

Et quanta sine ferro, flammâ & sanguine præci Ana-
choreta promerendo cælo sunt passi? Vastissimas soli-
tudines ingressi, antra & specus habitaverunt, procul ab
omni humano solatio. Labores illorum graves & con-
tinui, mentia parcissima, rigidissima jejunia, orationes menta-
frequentissimæ, lacrymæ quotidianæ, vigiliæ assiduæ,
vexationes demonum creberrimæ; pro veste saccus & con-
cilium, pro lecto saxa & solum, pro Musica silentium li-
perpetuum. Eorum res gestas inspicere, & obstupescere.
Nihilominus quidquid perpessi sunt, momentaneum
illis & leve visum est amore celi. Paulinum illud etiam-
num verissimum: *Non sunt condigne passionibus hujus tempo-
ris ad futuram gloriam.*

§. IV.

Anno Christiano trecentesimo decimo sexto
Edesse vir integerrimus Abibus diaconus, à Lici-
nio in equuleum est raptus & ungulis laceratus. Jamque
membris omnibus forè discerptis, & defluentibus undi-
que cruoris rivulis interrogatus est Martyr: Quid hæc
sibi profutura crederet? Generosâ voce hoc ipsum re-
spondit: *Non sunt condigne passionibus hujus temporis ad futu-
ram gloriam que revelabitur in nobis.*

Quid nos ad ista, & istos? Cum modicum quid fellis
gustandum, aut pars Dominicæ crucis portanda est,
heu mœsti vultum contrahimus, & vel excusamus, vel
indignamur, & patientiam omnem abjicimus. Ubi
amor & desiderium celi? Augustinus in nos rectissime
sic argumentatur:

Si verum vis comparare, & verum judicare, æterna re-
quies æterno labore rectè emittitur. Verum hoc est: sed noli time-
re: Misericors est Deus. Si enim haberes æternum laborem,
nunquam pervenires ad æternam quietem. Ergo ut aliquando
pervenias ad id quod emis, non in æternum laborandum est: non
quia non valet tanti, sed ut possideatur quod emittitur. Decies
centena millia annorum in labore quid valenti? Decies centena
millia annorum habent finem: quod tibi dabo, dicit Dominus,
non habebit finem: Quasi Misericordia Dei? Nec dicit: De-
cies centena millia annorum labora; non dicit, vel mille annos
labora; non dicit, quingentos annos labora; cum vivis labora,
in paucis

in paucis annis. Inde jam requies erit, & finem non habebit. Paucos annos laboras, & in ipsis laboribus, non deest consolatio, non desunt gaudia. Sed noli gaudere in seculo, gaude in Christo.

Si diceret tibi Deus (Decies centenis millibus annorum labora) magnam tibi gratiam faceret. Nam hi tot anni ad finem decurrunt, at tui laboris merces nullum videbit finem. Sed nequitiam tibi Deus decies centena millia annorum, non decem millia, non mille, sed nec quingentos laboris annos imperat: Hoc tibi dicitur, Annis pauculis labora dum vivis. Quanta hæc gratia? Et tu etiamnum deliberas, num labores?

Si vis sustinere laborem, attende mercedem. Cum autem attenderis, quid sis accepturus, omnia tibi erunt vilia, quæ pateris, nec digna æstimabis pro quibus illud accipias. Nam utique fratres, pro æternæ requie labor æternus subeundus erat. Æternam felicitatem accepturus, æternas passiones sustinere deberes. Sed si æternum sustinere laboris, quando venies ad æternam felicitatem? Sed planè possit esse longa tribulatio pro æternâ felicitate. Est mille annorum esset? appende mille annos contra æternitatem. Quid appendis cum infinito quantumcunque finitum? Decem millia annorum, deciescentena millia, si decendum est, & millia millium quæ finem habent cum æternitate comparari non possunt. Huc accedit quia non solum temporalem voluit laborem tuum Deus, sed etiam brevem. Paucorum dierum est tota vita hominis, etiam si lata duris non misereantur. Si ergo per totam vitam suam homo in laboribus, & in ærumnis esset, in doloribus, in tormentis, in carcere, in plagis, in fame & siti omnibus diebus, horis omnibus, per totam vitam suam usque ad æternam senectutis, pauci dies sunt tota vita hominis: quo labore transacto, veniet regnum æternum, veniet sine fine felicitas, veniet æqualitas Angelorum, veniet hereditas Christi, veniet coheredes Christus.

Cum ergo labor fatigat, cum ærumna premunt, hoc ipsi nobis identitè occinamus: Non sunt condigne passionibus huius temporis ad futuram gloriam. Paulus ipse cur id tam affirmatè dixerit, rationem hanc reddit: Id enim quod in presenti est momentaneum & leve tribulationis nostre, supra modum in sublimitate, æternum gloria pondus operatur in nobis. Hic penitorem agit Paulus & libram manu gerit, in cuius alteram lanceam miseras vitæ istius omnes conijcit, in alteram celeste præmium componit. Sed quia lanx illa miseriis plena, velut patiens plumulis nihil onerata violenter attollitur, lanx autem ista præmio celesti gravida subsidit, ita demum Paulus velut libripens pronuntiat: Quod in lance primâ est, leve ac momentaneum instar plumulæ est: quod verò in lance alterâ, æternum gloriae pondus est, & quindecim pendit auri centumponidia.

Quocirca nemo miretur Paulum in tantis laboribus, in tot periculis, in ærumnis innumeris, in quotidianâ penè moriendi necessitate ad eò non defecisse: leve illi ac momentaneum videbatur, quidquid tolerandum erat. Hoc ipse met ingenue fateatur: Propter quod non desicimus. Non enim condignas censuit passionibus huius temporis ad futuram gloriam.

Ad rem insignissimè Augustinus: Verum est, inquit, quod dixit Apostolus: Etiam quod ad præsens est, temporale est, & leve tribulationis nostre, iuxta incredibilem modum, & in incredibilem modum, æternum gloriae pondus operatur nobis. Ecce quantum pretium damus, quodammodo unam siliquam ad accipiendos thesauros sempiternos. Siliquam laboris ad requiem incredibilem. Gaudes ad tempus, noli ibi fidere: tristis es ad tempus, noli desperare. Non te corrumpat felicitas, & non frangas adversitas. Promiste requiem, patere molestiam. Minatur ignem æternum, contemne dolores temporales.

Ergo non contemplantes quæ videntur, sed quæ non videntur, vultum animumque attollamus caelo. Virebimus Deum sicuti est. Appendamus cum Paulo & labores nostros, & nostra præmia, & gravissimas etiam ærumnas, leve ac momentaneum appellabimus. Pro-

Tom. I.

Apter quod non deficiamus, dum æternum illud glorie pondus obtineamus.

CAPUT XV.

Visio Dei, summum omnium gaudiorum finis explicatur.

Narrat Palladius, quâ ratione Macarius Alexandrinus animo in caelum evolare sanctissimè conatus sit. Consilium suscepit Macarius quinque omnino dies, non aliâ quàm de Deo rebusque divinis ac celestibus cogitationes admittere: atque his impransum, inœternatum, & quantum licuerit infomnem inhærere, nec sinere, ut animum his cogitationibus affixum, quidquam inde avellat. Eo animo tugurium occlusit & obsecravit, ut quibuscunque demum foris turbantibus, nil responsi daret. Ita Macarius destinationis suæ certus, incepit stare, sibi quæ ipse dicere: En ascendimus in caelum; tu cave prius descendas, quàm tempus præstitutum abierit. Sat illic hominum habes quibuscum loquaris, habes beatos Angelos, habes ipsum Deum: frui colloquiis divinis, gusta beatorum delicias. Geminis dies noctesque sic perdis & pernox stetit, abiecit cæli dulcedine. Verè conversatio illius in cæ-

Palladius de Macario Alexandrino c. 19. & 20.

Philipp. c. 3. v. 20.

Cacodæmon religiosissimam hanc contumaciam aggerimè ferens, & turpe sibi iudicans eò vivos homines subvolare, unde ipse præcipitatus esset ad æternam mortem, hoc machinari aggressus est, ut omne tugurium ardere videretur; ipsam etiam stercoriam, cui Macarius insisteret, fallax flamma corripuerat, jamque undique vir sanctus se flammis circumdedit. Ita terribus incæpto destitit. Causam homo religiosissimus addivans: Deo, inquit, fortassis id permittente, ne mihi hoc reputaretur insuperbiam.

Rude tex- tum ejunctis.

Credibilissimum est, cacodæmonem vix quidquam adeò molestè ferre atque cum caelo sumimus meditandum, & nos ipsos veluti in eo collocamus. Hic insaniat Diabolus, cum sciat, se his sedibus pulsus, in quas homines è luto ficti, sint evehendi. Non terreamur hæc invidentiâ Diaboli, sed tantò crebrius de caelo cogitare, de caelo loqui lubeat, quantò demon molestius obtrahat. Id vetare non potest vaserimus alator. Vellere nos potest & vexare, impedire aut vocare non potest, si nolimus.

Eam in rem proximo capite de Visione Dei loqui cepimus, quo duo hæc explicata, quid Dei Visio, & quod primarium virtutis præmium sit. Sequuntur plura de hoc eodem Dei aspectu differenda, in quo scilicet hæc visio consistat, quid ad eam necessarium, & quomodo fiat. Hæc ordine sunt exponenda.

Hic in antecessum, mi Lector, moneo, ea quæ dicturi sumus, ne difficilia crede, aut scholis aptiora. Ad cuiusvis captum sic illa expressè ac planè conabor sub oculis dare, ut nemo facile futurus sit, cuius intelligentiam effugiant.

§. I.

Tertio loco igitur querendum: De aspectu in quo Aspectus consistat: Beatus Thomas, & cum eo Theologorum scholæ, tria huc requirunt: Cognitionem, Apprehensionem, Fruitionem. Obscurè & barbarè videmur loqui. Res illicò patebit. Nam complura quæ de his articulis scholæ præcipiunt, studio transimus. Quæ de caelo tradimus, non audui tantum & legi, sed intelligi ac retineri cupimus, cum nihil æquè nobis expediat, quàm futuram Beatitudinem exactissimè animo & cogitatione comprehendere. Dicta facillimè sic capiemus.

Pictura meis oculis obijcitur summi artificii elegantissima.

strat, & roborat, ut ea suos oculos in DEVM veluti so-

lem, acie non laesa possit desigere.
Fit nonnunquam ut oculi iudicent tres Soles à se vi-
deri, quod exponens Seneca: *Historici, ait, Soles vocant,*
& binos ternosque apparuisse memoriam tradunt; Græci pare-
lia vocant, quia accedunt ad aliquam similitudinem Soli. Sunt
autem imagines Solis in nube spissa & vicina, in modum spec-
culi. Sic revera DEVS, velut Sol æterno lumine suo Beatos
omnes illuminabit, ut & ipsi radios emissuri tan-
quam Solis imagines & specula divinitatis purissimæ.

Sunt Chalcographi, qui tria quatuorve speculorum
paria firmandis oculis affigant, sine quibus sculptura
æcaria tam subtilis nunquam prodiret. Lumen gloriæ
Beatis loco centrum conspiciuntur est: etenim illud sic
eorum firmat aciem, ut infiniti splendoris Solem, non
tantum non palpitantibus ac tremulis, sed vegetissimis,
inconnivis, lætissimis oculis æternum cum voluptate
summæ sint aspecturi.

& humanam
mentem sic
extendit,
ut immen-
sum bonum
possit
capere.

Quintum
locum
tenent
Theologi
cent. DEVM
à beatiss. co-
prehendi non
posse. E. g. de
fide. Com-
prehensio e-
nim spiritus
sancti non tam
facilis ob-
servari solet
Dicitur spiritus
sanctus quidvis
vel oculus, vel
intellectus ad-
mittit, id harum
estprehendi.
a. E. g. de fide. c. 4.

Quinto loco quaeritur, Quomodo fiat Visio DEI? In
Philosophorum Lyceis res notissima est, nihil videri ni-
si species visibiles, velut per specula; nihil intelligi, nisi
per species intelligibiles. In exemplum fit istud: Homi-
nem ante me stantem video. Hominis istius forma in
oculo meo est, quæ Philosophis species vocatur. Ita
Beati animæ per intimam præsentiam sese conjungit &
unit. Quemadmodum ignis candenti ferro conjunctis-
simus & intimus, ferrum quasi merus ignis est, sic Bea-
tus quasi merus DEVS. Significanter dixit Joannes:

1. Ioh. 1. 3. Cum apparuerit, similes ei erimus. Quod Gregorius ex-
ponens: Anima in semetipsam, inquit, Auctoris sui incon-
vertibilem speciem dum respicit, assumit. Cur nolimus hæc
capere, cum facillime possimus? Cur verò divinos in-
tuitus non tanti æstimemus ante obitum, à simili per-
spiciunt fieri.

Si quis horum aut pratum omnigenis floribus velut
tapete pictum densissimâ nocte transeat, florum varietatem,
etiam ei proximus, non æstimabit, quia non videbit
alio tenebris impeditus: Ubi verò diluxerit, illam
ludentis naturæ picturam uno obtutu cernet, & obstu-
pescet. Ita prorsus, præsentem semper habemus DEVM,
sed non cernimus præsentem, alio tenebris oppressi.
Vel Aristoteli hoc credamus: In divinis Oculis nostros
esse nocturnum: At ubi gloriæ lumen effulserit, & DEVS
fide intus cum Beati cujusvis animæ conjunxerit, in
eiusque divinitatem suam veluti transfuderit, mox
gaudium tam inexplicabile, interminatum, mox tantum
amoris incendium in Beatorum mentibus existet,
tantopere Beati exardescunt ad id quod nunquam vi-
derunt, ut eos æternitate totâ nullum unquam tedium
inde sit avulsurum.

§. IV.

Magni ponderis quaestio inter Theologos hoc loco
nascitur: Num DEVS, qui spiritus est, corpo-

reis oculis videri possit in caelo? Eam silentio penitus
transire vix sinit susceptum thema; illam tamen ex-
actius definire dictionis nostræ brevis non permittit.
Medio non intuiti, reor, ibimus. Patere, mi Lector,
hæc paucula tibi nonnihil videri nubila. Veteres Theo-
logi, non diffitemur, censuerunt à nemine DEVM aspici
corporeis oculis.

Hic obsecro meminisse libeat, quod in plurimis fie-
ri animadvertimus. Sæpissime unum dicendi aut scri-
bendi auctorem centum alii, hos centenos alii mille; uti
cervi ducem eorum plures, ovem unam alia pluri-
ma sequuntur. Neque verò in tantâ rerum mole ad un-
guem omnia exigi, nec ad aurificis libellam universa
trahuntur possunt. Circuli quadraturam nec Aristoteles,
nec Archimedes, nec Euclides, summa ingenia, inveni-
re potuerunt; à nemine tamen unquam deinceps inve-
niendam asserere non cogitur. Gregorius de Valentia DEVM vi-

ingenue falsus est eos qui sentient oculis corporeis DEVM
aspici posse, opinionis falsæ minimè damnandos esse. Nec
desunt recentiores Theologi qui hanc pro viribus propugnent.
Sic illi ratiocinantur. Si corporeus inferorum ignis potest
torquere spiritum, cur corporis oculi non possint videre
spiritum? Ignem Avernalem esse corporeum in Theologia
notum est. Hinc illud Augustini: Torquentur miris, sed
veris modis.

Deinde creata omnia Creatori suo ita sunt subiecta,
ut non tantum habeant omnigenam facultatem ad pati-
endum, quod vult Creator, sed etiam ad agendum
quodlibet ac producendum, ad quod ea conditor assumit,
lem potentiam instrumenta; bonus serba determino etiam
calamitatibus optime pingit. Ita de divini Majestatis
sentire prorsus æquissimum est. Nam in talibus, quod
Augustinus affirmat, ratio facti est potentia facientis.
Quod in Eu-
charistia aliisque ejusmodi arcanis verissimum.

Accedit divini Voluminis auctoritas. Clarissimè Jo-
bus: In carne meâ, inquit, debeo DEVM meum. Quem visu-
sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sunt. & non alius.
En meridianum Solem, si suo permittantur verba signifi-
catui. Quod si libeat, verborum interpretem audiamus.
Melio rem Augustino nullus postulaverit.

Augustinus ergo ipsissimum istud indagaturus, his
omnino verbis interrogat: Vtrum etiam corporalibus ocu-
lis ibi videatur DEVS, hoc in istâ quaestione versamus. Ad quam
luculentissimè respondet his omnino verbis, quæ optimâ
fide adnumero: Ratiocinatio illa Philosophorum, quæ ad
tiamentis aspectu intelligibilia videtur, & sensu corporis
sensibilia, id est, corporalia, ut nec intelligibilia per corpus
nec corporalia per seipsa mens valeat intueri, si possit nobis
esse certissima, profecto certum esset per oculos corporis
etiam spiritualis, nullo modo posse videri DEVM. Sed istam
ratiocinationem, & vera ratio, & prophetica irridet
auctoritas. Quid ad hæc dicitis, ô boni, quicunque
contradicitis? Addit Augustinus: Quod de Prophetâ
Elyseo paullo ante diximus, nonne satis indicat, etiam
spiritu, non per corpus, corporalibus posse cerni? Sicut
ergo constat videri corpora spiritu: quid si tanta erit
potentia spiritualis corporis, ut corpore videatur &
spiritus? Spiritus enim est DEVS. Quamobrem fieri
potest, valdeque credibile est, sic nos esse visuros
mundana tunc corpora celi novi & terra nova, ut
DEVM ubique præsentem & universa etiam corporalia
gubernantem, per corpora quæ gestabimus, & quæ
conspiciemus, quæquævis oculis duxerimus, clarissimè
perspicuitate videamus.

Concludit demum Augustinus: Ita quæcumque spiri-
tualia illa lumina corporum nostrorum circumferemus, in cor-
poreum DEVM omnia regentem, etiam per corpora contuebi-
mur. Quid dici posset clarius? Unus hic Aristes pro
mille testibus est.

Verum animi mei non erat, hic iudicem agere, aut
quidquam hæc in re definire, sed Augustini & aliorum
cum illo sentientium mentem aperire. Cum priscis sa-
pere plerumque tutius.

§. V. Quæ

Quæ omnia meritò nos impellant, ut suis quisque oculis quotidie concionetur in hunc ferè modum: O mei oculi, avertite vos ab omnibus, quæ periculosa vobis aut noxia occurrunt. *Adhuc enim modicum aliquantulumque, qui venturus est venit & non tardabit.* Tunc omnis voluptas saluberrimè jam subtrahita fenore millesimo redibit; res creatas omnes in Deo videbitis. Ne quæso in fallas vos oblectationes præcipitate: Differre paullulum cupiditates vestras, & brevè Voluptatis Oceanum in cælo habebitis, in quo suavissimè natabitis æternum. O mei oculi, cavete dum evolutis, ne sicut columbæ seducamini! Sunt prata floribus picta, sunt agri segete copiosè fertiles, qui invitant ut illuc pabulum evoleris. Attendite, cavete, latet anguis in herba, accipiter superne volitans, in vos collineat. Dulce malum, sed grande incautis imminet. Quid vultis videre, quod non licet habere? Fucata rerum species fallit, humana forma blanditur in mortem. Rex David hoc expertus est; idem mille alii experti sunt. Longè tutius est, penitus non videre noxia, quàm videre cautè. Oculi tunc verè cauti sunt, cum sanctè clausi sunt.

Elias vates, primus Anachoretarum parens, cui pro domo specus erat, mox ut delicias cælestes summis velut labris gustavit, sensuum fenestras clausit, os, oculos, vultumque totum pallio cooperuit.

Silvanus Abbas, cum prolixè preces finiisset, manus oculis opponens, sic eos allocutus est: O mei oculi, diem vobis negari permittite. Claudamus has valvas, quæ vix unquam sine periculo patent. Nihil est in Orbe terrarum, nihil est quod visu dignum sit. Quidquid ostentat terra, modicum; vile, nihil est ad cælum. In cælo magna, pulchra, æterna sunt. Illic abundabimus: Videbimus Deum.

Hic ego animi puritatem monstro: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Puritas animi pretium est ad æternum hoc spectaculum emendum. Huic Puritati obtinendæ nihil cogitius, nec magis necessarium est, quàm omni mortalium voluptati promptissimè valedicere, nam eam illic cum fenore millecuplo recepturi voluptatibus longè maximis cumulabimur.

Hic grande quid dixero. Si tantis cæli gaudiis, non nisi unicà liceret dieculà, vel horulà frui, rectissimè saperemus, si nihilominus complures annos rigidissimæ virtutis disciplinam amplè asperitum vitæ genus duceremus, ad unicam illam horulam obtinendam. Illud

Aug. tom. 1. quod Augustinus in eam rem assermatissimè dixit, vel l. 3. de libero milites inculcandum est: Tanta est, inquit, pulchritudo, & arb. c. 25. & jucunditas lucis æternæ, ut etiam si non liceret amplius in eâ manere, quàm unus dies morà, propter hoc solum innumerabiles anni hujus vitæ pleni delitiis & circumfluentia temporalium bonorum rectè meritorè contemnerentur. Non enim falso aut

pravo affectu dictum est: Quoniam melior est dies unus in atris tuis super millia. O Beati mundo corde, ut per hoc efficiamini consortes naturæ divinæ!

CAPUT XVI.

De Dei Visione plura explicantur: Maximè Quid in Deo visuri simus.

Refert Isidorus, in Idumæa fluere fontem, quem Job nominant, quater anno uno colorem variare. Principio quidem pulverulentus fluit ac turbidus: Dein purpuram induit, ut sanguinolentus censeretur possit: Tertio colorem prasinum ac viridem assumit: Denique purus ac limpides meat. Huic fonti non absimilis est humana vita; majorem partem limosa & turbida; nonnumquam sanguine infecta, & cruentis flucti-

Abus: Vix quidquam habet gaudii sine luctu, nec mellis aliquid sine felle: Interim subviridis, vitreusque color, spes vitæ melioris non deest, solatur nos secutura felicitas, annos æternos in mente habemus, ita luctum gaudio mutandum non odimus. Succedit tandem pellucidissimi fontis crystallus, *Agua viva, saliens in vitam æternam.* Hic crystallinus argenteusque fluvius sanguineo-lentum turbidumque rivum extrudit. *Fluminis impetus perlat, & latificat civitatem Dei.*

Eo statim momento quo Deum aspiciemus, omne miseriarum ac calamitatum agnien evanescet. De hoc beatissimo Numinis aspectu orsi sumus dicere. Explanatum est 1. Quid sit Dei Visio. 2. Visionem Dei caput esse beatitudinis. 3. In quo Dei visio consistat. 4. Quid ab eâ etiamnum excludat. 5. Quomodo ea fiat. Restant explananda sexto loco. Quomodo nos Dei Visio transformet in Deum. Septimo. Quid denique visuri simus in Deo. De postremis duobus nunc differemus.

§. I.

Quod igitur sexto loco statuimus, est Quà ratione nos Dei Visio in Deum transformet. Ab æterno illo Miraculo divinæ formositatis, quæ profus infinita, inestimabilis, nihil sanè pulchrius est aut formosius animæ beatæ, quæ Deo tam similis, ut non possit esse cum Deo major similitudo. Sed num hoc satis aur capimus, aut credimus? Certe Theologorum illud exploratæ veritatis censendum, quod illi his verbis enuntiant: Beati-major estudo est summa & perfectissima communicatio divinitatis, cuius mens beati est capax. Quemadmodum verò vitreus aquæ caliculus, in dolium vinatum insusus, & colorem vini & odorem induit, fitque planè vinum: sic profus Beati transformabuntur in Deum: similes ei erunt, sicuti est. Tanta enim inter Beatos omnes & Deum erit conjunctio, tanta unio, ut Beati cuiusque anima in Deum, velut in mare immensum se mergant. Atque hinc voluptatum omnium affluxus inenarrabilis, æternus.

Nos ipsos, obsecro, nonnihil circumspectamus, dum hic illi vitæ meliori præcludimus. Heu quàm undequaque afflictis, quàm miseris cooperi, quàm deformati ærumnis & peccatis sumus, quàm perditii demur! Velut umbra & larvæ obimus, semimortui ad mortem tendimus. Verum inter miseriam hanc, & illam felicissimam vitam unicum interest momentum, quod nos subitò miseris & noxis omnibus exoneratos, jam sapientiâ ornatos, jam divitiis & gaudiis plenos, jam bonis omnibus cumulosos super omnes reges veluti Deos Deo simillimos, ad sceptrum & diademata evehet. Hoc Deus nobis in filio velut in prototypo monstravit. Die Parasceves pependit Dei filius in cruce ut latro, imò ut eorum coryphaeus, nam latronum pependit medius, ab omni populo irritus, spinis operatus, tormentis undique confectus, viribus & sanguine exhaustus, ita & mortuus est inter mutuas hostium gratulationes & applausus. Post triduum hic ipse in trabe extinctus ad vitam rediit, paullò post vi suâ in aërem se libravit, cælos penetravit, ad Patris confessum summâ gloriâ receptus. Quales hæ vices, quàmque subitæ mutationes: E cruce in paradysum, è tumulo in cælum. Ita solet Deus; hic Dei mos est, pauperem honestare subitò. Quod enim ostendit in filio, id in usu habet, & in nos etiam exercet. Nam quos præcivir, & prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui. Quapropter non turbemur, obsecro, nec adeò indignemur, etsi jam sputis & probris, etsi calcibus in nos elisis premamur: Momento in dignitatem regiam assurgemus, transformabimur in Deum Visione Dei.

§. II. Septi-

§. II.

A indigni sunt; iucundum est oculis supplicii illorum
pascere.

Beati vi-
debant in
Deo om-
nia: &

Septima hæc quæstio est & ultima: Quid igitur in Deo videbimus? Promptum ac facile responsum: OMNIA. Sed hanc vocem, OMNIA, explicatius proponamus.

Principio igitur: Beati omnes in Deo videbunt divi-
nam naturam, & omnes Dei perfectiones, Sapien-
tiam, Bonitatem, Potentiam, Immenritatem, Miseri-
cordiam, Iustitiam, Sanctitatem, Pulchritudinem, & E-
ternitatem, & quidquid Perfectionis tribuendum est
divinæ naturæ.

Secundo: Videbunt illud sanctissimæ Trinitatis al-
tissimum arcanum: qui filius à Patre genitus, Spiritus ab
utroque processerit; qui una divinitas, una sapientia &
Onnipotentia, unum sed interminatum ab æterno lumen, tres tamen sint personæ. Ita videbunt Verbum
quod humano se corpore vestivit, humanamque natu-
ram ad infinitam dignitatem exivit. Sic omnia Patientis
Christi mysteria clarissime intuebuntur. Nos in pluri-
mis jam divinamus, & hallucinamur: illi in luce erunt,
& errores suos ridebunt. Sic Omnia divini voluminis
arcana, interpretationes & explicatus, prædicationes &
vaticinia cognoscunt. Hæc crediderunt. Est autem prima
Fidei merces, videre quod credideris. Quod affir-
mans Augustinus: *Ibi, ait, videbimus & gaudebit cor no-
strum. Nec expressit quid videbimus. Sed quid, nisi Deum? Et
omnia illa que nunc non videmus, credentes autem pro modico
capacitatis humane longe minus quam sunt, atque incompara-
biliter cogitamus. Hic creditis, ibi videbitis.*

Tertio: Videbunt Beati immensam cæli domum,
omnesque cæles. Altissimum hoc Numinis palatium
tam amœnum & eximie pulchrum est, ut omnes regum
turre, & nobilissima queque ædificia præ illo hi-
rundinum niduli & columbaria recte censeantur. Hic
Beatorum singuli universos tam hominum quam An-
gelorum Ordines cernunt; imò quod obstupefendum,
non confusam illam hominum & Angelorum multitu-
dinem, sed omnes singillatim tam homines quam An-
gelos tanquam sibi proximos in oculis habebunt. In
terris ipsam etiam Imperatorem innumerum nec vident,
nec norunt. Alia in cælo ratio est, melioribus illic ocu-
lis utitur: nam uti omnes unum, sic unus omnes vide-
bit; alter alterum tanquam semper notissimum fami-
liarissime noscet. Ita omnibus atque singulis, de om-
nium ac singulorum numero, de meritis, dignitate, præ-
miis ac gloria liquidissime constabit.

Quarto: Videbunt ipsos etiam Inferos, & omnia
Inferorum tormenta; cernent tam diabolorum, quam
omnium damnatorum numerum, cuiusvis malefacta &
quomodo ad noxarum modum sua singulis attempera-
ta sint supplicia, certo commensu. Qui gravius pecca-
verit, acerbius torquebitur. De hoc Beatorum specta-
culo Ista: *Vermis eorum, inquit, non morietur, & ignis eo-
rum non exstinguetur. Et erunt usque ad satietatem visionis om-
ni carni. Ita non tantum supplicii, sed spectaculo ac lu-
dibris æternis sunt expositi; tanquam qui publicis nu-
mellis inferti stant omnium ostentui & irrisui.*

Quid autem voluptatis est, dixeris, acerbissima tor-
teorum supplicia spectare? Est sanè, eaque duplex. Pri-
ma: spectabant inferos beati non amplius sibi metuen-
dos: Latissimum carmen omnium erit: *Anima nostra
crepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est, & nos li-
berati sumus.* Pro se quique insultant Orco: Non gluries,
dicit, me amplius. Eripuit Deus animam meam à mor-
te, oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapsu. Id triumphe.
Altera. Suos, Deique capitales hostes cernent mediis
flammis ardere. Non est apud nos majus, sed nec exi-
tiosius gaudium, quam letalem hostem in arumnis cer-
nere. Nec parentum aut cognatorum misratio Beato-
tos tangeret; capitalissimi hostes sunt, omni miseratione

Quinto: Videbunt in Deo Beati divinæ providentiæ s. Divinæ
obstupefendum ordinem. Ecclesiæ preces sunt verifi-
cissima: Deus cuius providentia in sui dispositione non
fallitur. Atque hanc ab Orbis incunabulis ad ultimum
diem deductam seriem æternæ Providentiæ Beati ex-
plicatissime videbunt. Hinc omnia omnino quæ un-
quam in Orbe toto sunt gesta scient non aliter, ac si ea
oculis spectassent. Idque ideo potissimum, ut divina
Iustitia universis ac singulis pateat, quam scilicet iure
puniantur illi, præmiis afficiantur isti. Beatus Paulus se-
riam præceptionem ingerens. *Nolite, inquit, ante tempus
judicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abs-
condita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Adeo-
que non exteriores solum actiones, sed abditissimæ co-
gitationes & occultissimi in agendo fines patebunt. In
aperto erit & in oculis, quæ ratione divina hæc provi-
dentia singulos suaviter invitavit, potenter traxerit; quæ
ad salutem subsidia subministravit, quantis beneficiis
ornavit, quam benigne sustinuerit, quam amanter
protexerit. Hæc damnati scient, multo magis Beati.
Itaque omnium populorum ac gentium, imò totius
Orbis Historias sic scient ac si eas tunc primum ante se
cernerent.

Sexto: Videbunt in Deo res creatas omnes prout
olim fuerunt, modò sunt, & tunc erunt. Deus totius
Universi theatrum est, quod in amplitudinem infinitam
extenditur, nullis claudendum terminis. In thea-
tro isto spectabunt, quomodo Deus in omnibus rebus
conditis, & omnes in ipso existant, atque ab ipso pen-
deant. Neque tantum res creatas omnes, sed eorum ma-
gnitudinem, proportionem, pulchritudinem, naturam,
vim, vires, proprietates ac motum cernent. Hinc opus
non erit, ut Beati ad terræ globum descendant, instau-
rationem elementorum, iurii. Tamen neque hoc eis
negandum. Nam puncto temporis in terram sese præ-
cipiti volatu poterunt demittere, & velut in rem præ-
sentem venire, divino interim, spectu nequam amisso.
Quemadmodum diaboli, licet extra Inferorum car-
ceres sint, suos tamen Inferos ubique secum circumfe-
runt: Ita Cælestes ubicunque locorum sint, aspectu Dei
beati sunt. Quæ Bernardus dilucidè confirmans: *Videt Bern. l. 5.
Verbum (Beatus) & in Verbo, inquit, facta per Verbum. Nec
opus habet ex his que facta sunt, factoris notitiam mendicare.
Neque enim ut vel ipsa noverit, ad ipsa descendit, quæ ibi illa vi-
det, ubi longe melius sunt quam in seipso. Tantam porrò va-
rietatem rerum conditarum Deus esse voluit, non ut
iis genium lubitu nostro propitiaremus, sed ut eas jam
beati cognosceremus, earumque opificem tantò cumu-
latius laudaremus. In hanc rerum conditarum noti-
tiam sponte nostrâ naturali ferimur proclivitate, quam
Beatitudo liberalissime saturabit.*

Abstineat hæc angusta & trepida illa cogitatio, quæ sibi
persuadeat fieri vix posse, ut infinitarum prope rerum ex-
actior cognitio ob earum multitudinem, varietatem, di-
stantiam, & proprietates abstrusissimas habeatur. Vanus
est ac puerilis hic metus. Nam lumen gloriæ, ita ani-
mum oculisque firmiter, ut Orbem universum cum
iis planè omnibus quæ Orbis continet, facillimè simul
ac suavissimo intuitu cognoscant. Quemadmodum ei
qui in templo mediocriter amplo consistit, omnia tem-
pli ornamenta in oculis sunt: Ita Beati jam Orbis Do-
mini maximas minimas suæ ditionis partes inspec-
tarent. Est de Theologis non nemo qui etiamrâ Dæmoni-
bus ea talia videri arbitretur. Si demonibus id conce-
ssum, quantum magis Dei amicis?

Sed Moyses suo id exemplo confirmet. Hic Genesios
sacer Historicus, ita de Mundi officio, deque hominis
ac ceterorum animantium creatione scripsit, tanquam si
rerum omnium productioni præsentissimus adfuisset,
cùm

* Pellis
Amalibee
seu tabula,
in qua Inpt-
ter res hu-
manas de-
scribere sin-
gebatur.
Aug. l. 12. de
Croit. Dei
c. 29. milia
pag. 305.
Idem l. de
curā pro
mort. c. 13.

7. Non so-
lum quæ
sunt creata,
sed eorum
etiam mul-
ta quæ po-
tuerunt
creari.

cum tamen duobus millibus annorum & quadringentis tribus natalis dies Orbis natalem Mosis præcesserit. Unde igitur Mosis tam remota & nihilominus tam enucleata rerum cognitio? In cæli vestibulo fuit, * Diphtheras & pugillares Numinis inspexit. Quid ergo non vident, quid rerum omnium ignorabunt, qui cælum ipsum ingressuri, qui Deum ipsum inspicere sunt? Luceat haec de re Augustinus: Si propheta Elizeus, inquit, puerum suum Giezi absens corpore vidit accipientem munera, præ deformitate mundaverat, quod servus nequam, domino suo non vidente, latenter se fecisset putaverat: quanto magis in illo corpore spiritali videbunt sancti omnia? Quod idem sanctissimus Doctor alia scriptione firmans: Per divinam potentiam, ait, Martyres vivorum rebus interfuit.

Septimo: Videbunt in Deo Beati, non solum illa omnia quæ unquam creata sunt, sed eorum etiam multa quæ creari potuissent, non tamen omnia, sed plura pauciora, prout quis sublimius super astra solum occupaverit. Potuisset Deus decem alios & ampliores Mundos, potuisset centum, potuisset mille & plures condere. Hos omnes & quæ hujus generis in infinitum abeunt, in Deo videre, solus est Christi Servatoris. †

† Sola Christi anima videt in Deo scientia Visionis omnes possibiles creaturas. Ita etiam Christus videt omnes omnium tam Angelorum, quam hominum cogitationes, quæ unquam fuerunt, sunt, & erunt. Vide Iacobum Granadum Theologum in 1. parte D. Thoma mihi pagina 203.

§. III.

Synopsis
eorum, quæ
beati visuri
sunt in cælo
a Deo non in-
tatum, Deus
enim solus
scit sum to-
tum ex toto
videt, & co-
prehendit.

b In parti-
culari & in-
dividuo, ut
loquimur.

Psal. 15. si-
me.

Alii ajunt
fuisse æ-
thiopia. Ego
prius malum
ob causas.

Vt autem ea omnia, quæ Beati visuri sunt in cælo, summam enuntiemus, en dicorū hoc capite synopsis. Videbunt igitur in Deo beati cælestes, 1. Naturam divinam & omnes Deus a perfectiones. 2. Omnia fidei & divinatorum librorum arcana. 3. Cæli omnesque cælestes, & gloriam singulorum. 4. Aternitatis carcerem, damnatos omnes, & singulorum tam malefacta quam supplicia. 5. Videbunt omnia divinæ Providentiæ decreta, & eorum Dei gubernantis regimen, res gestas Orbis universas, historias omnes. 6. Totam orbis machinam, cum rebus creatis omnibus & singulis; b omnes conditarum rerum proprietates & naturas. 7. Eorum etiam plurima quæ creari potuissent.

Atque hæc non particulatim aut gradatim, sed simul omnia, idque distincte, clare, firmiter, facillime ac suavissime obtutu cernent immutabili. Hinc eorum nullus ab hac, quam diximus divinitatis picturā, ab hoc viso in omnes æternitates avelli poterit. Post decies centena millia, post centies centena millia, post millies millena millia annorum, hæc viso tam recenti tantæque voluptate perfundet omnes, quantā perfusi sunt primo omnium momento. Immutabilis est voluptas cæli, quia æterna est. Delectatione in dextera tuā usque in finem.

Hic velim efficacissime sciamus omnem creaturarum rerum dulcedinem ad Creatorem collatam merum esse absinthium, & omnem rerum conditarum pulchritudinem ac formam ad conditorem comparatam, meram esse deformitatem, noctem merissimam.

Nec verò quidquam extra cælum tam mellæ voluptatis est, quin demum in fel degeneret, velut generosum vinum in acrum. Potentissima illa inter Arabiæ reginas Saba, cum summam Salomonis sapientiam, ornatisimum palatium, nobilissimam familiam, venustissimum ordinem recens ex itinere vidisset, in maximam admirationem rapta vix sui compos fuit. Si anno integro ea omnia spectasset, rei novitas in familiaritatem, admiratio in tædium vertisset: voluisset demum hæc regina & videre & audire alia, prioribus jam saturata. Sic tandem omnis venustas & amenitas in familiaritatem contemptum transit; cuncta evilescunt tempore. Nihil evilescit in cælo; nullum illic fastidium, nulla

nausea. Post decies millies centies millena millia annorum tam nova tantæque gratæ erit voluptas cæli, quam fuit primo temporis puncto. Delectationes in dextera Dei usque in finem, in omne ævum, in infinita seculorum secula.

Narrat Latensis Abbas, beate Gerrudi Virginem sacram à morte visam, quæ mira pandebat de cælesti gloria. Cui Gerrudis fidentius: Et unde, ait, hæc tibi omnia, quæ inter simplicissimas habebaris? Huic iterum Virgo: Deum, inquit semel conspexisse, est omnia didicisse. Pauca, sed satis dixit. Et verissimum est, quod dixit: Et beati Gregorii sensu, Non credendum est Sanctos qui intus Claritatem Dei vident, aliquid foris esse quod ignorent. Quod confirmans Augustinus: Beatus, inquit, non est, nisi qui & habet omnia quæ vult, & nihil male vult.

Hic non unam solum monstro virtutem ut hæcenus, sed omnes: Humilitatem, Patientiam, Puritatem, Charitatem atque Conformitatem cum Dei voluntate. Simul illud cum Orbis Ecclesiastica proclamo: Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Quidquid præclari faciamus, quidquid asperi perferamus, etsi quotidie centies precationem iteremus, quotidie pane solo & aqua victemus, etsi quotidie corpus acerbissimis flagris castigemus, etsi facultates nostras omnes in stipem erogemus, nos ipsos insuper obsequiis arduissimis mancipemus; etiamnum clamor: Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam. Bono animo: patienter & constanter. Paucis saepe passibus ad cælum iter.

CAPUT XVII.

Decimum quintum cæli gaudium, ÆTERNITAS Gaudiorum.

Angelus Nazarethanæ Virginis salutem è cælo deferens, exposuit quantum illa Regem suis esset receptura visceribus, & vestitura in hominem. Paries filium, inquit, hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur. & dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus. Atque ut constaret de regni amplitudine ac diuturnitate subiunxit: Et regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis. Quale regnum hoc, quod nullis temporum aut locorum finibus circumscribitur? Plurima in Orbe regna numeramus, nullum infinitum, æternum nullum.

Adonibezec rex Chanaanæ, cum ab Hebræo milite jam captus, & præcis pedum ac manuum digitis, prout meruerat, mutilatus esset, in has voces confitens reus erupit: Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum summatibus, colligebant sub mensā meā ciborum reliquias: Sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Proh superi, quot reges, quot regna? Sed horum nullum immortale, nullum sine fine. Suus tandem & reges & regna fatalis finis sepelit.

Darius Rex Persarum opulentissimus, copiosissimos in Alexandrum Macedonem exercitus ducebat; in his decem millia suorum numerabat, quos Persæ immortales vocare soliti. Ubi jam immortales illi, ubi eorum Rex Darius, ubi Darii regnum? Aliis cineribus sepultum, suo jam pridem sine contabuit. Suus est regnis omnibus finis.

Solius Christi regnum ignorat finem. Angelus prædixit: Et regni ejus non erit finis. De hoc æternitatis beatissimæ regno jam plura.

§. I.

Regnum omne fluctuans & instabile.
Vt alta ventos semper excipiunt iuga;
Imperia sic excelsa Fortune obiacent.

Itaque occultis saepe causis labuntur: & quæ domesti-

cis steterant bellis, quæ externis regna, nullo impellente ruunt. Sæpe inter fortunam ultimam & maximam nihil interest.

Cyrus per annos triginta in magnâ gloriâ Rex Persarum, finitimis deinde ac longinquis subactis, longius etiam manus ad Scythas porrexit. Venit cum magho & victore exercitu, sed à feminâ vincendus. Thamyris genti Scytharum præerat, & filium ad regni fines externam vim repulsurum miserat: sed victus est, & infidiis à Cyro circumventus. Ergo ipsa molem regni ultimam excivit, & animosè obviam se dedit, atque iisdem artibus circumventum & clausum regem, copiasque cecidit. Ducenta millia Persarum erant. Clades ingens, nec sine ludibrio. Caput mortuo Regi amputatum, quod Thamyris in utrem sanguine plenum misit, & exprobravit: Satiæ sanguine, quo expleri nequisti.

O Regnum longâ mole fundatum ubi es? Rex Cyre tot annos felix & victor ubi es? Quod fata & ordo rerum miserunt? A summis ad ima decidisti. Hic tuus, hic regni tui fuerat finis. Rex Christus cum suis regnabit in æternum, & regni ejus non erit finis. Itaias suis id vaticiniis affirmans: *Multiplicabitur ejus imperium, inquit, & pax non erit finis. Super solium David, & super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud, & corroboret in iudicio, & iustitiâ amodo, & usque in sempiternum.* Hæc utique non Salomonem, multò minùs Roboamum ejus filium, sed Christum regem æternum commonstrant. Salomonis regnum quadringentis annis floruit, demum in Babyloniâ extinctum est: & hujus regni erat finis.

Helvius Pertinax decimus octavus Romanorum Imperator, tribus solum mensibus diadema gessit: Siquidem post inaugurationis diem exacto trimestri à militibus occisus est. In aliquod mortis solatium addita hæc pictura. Stabat Helvius, & cælum, in eoque stellarum unam tangebatur, veluti jam vicinus superis, aut inter eos relatus. Rex Orbis Christus, cum infans etiamnum in gramineis cunis decumberet, stellam illustrissimam non solum tetigit, sed eam in cælo fixit, accendit, nutu suo duxit, stare iussit ut voluit, verè rex, verè siderum Imperator, qui ut gentem humanam à morte vindicaret, in cruce mortuus, ipsum Solem aratum in exequiis ire præcepit. Cumque Romanus Præses Pontius Pilatus interrogaret: *Ergo Rex es tu?* Affirmatissimè respondit: *Rex sum ego.* Hos ipsos titulos crux loquebatur: *Jes vs Nazarenus Rex Judæorum. Rex est Christus, Et regni ejus non erit finis. Et regnum ipsius omnibus dominabitur.*

§. II.

Hoc Christi regnum immensum, sine limitibus, infinitum est. Omnia Orbis regna colliminium & terminos habent, suis clauduntur marginibus. De quovis illorum asserendum: hucusque profertur fines, nec longius: hos limites, hæc habet confinia regnum Macedoniæ, hæc regnum Syria, hæc regnum Ungariæ, hæc Galliæ, hæc Bohemiæ, hæc Poloniæ. De Filio Altissimi, de Servatore Christo dixit Angelus: *Et regni ejus non erit finis.*

Potætarum princeps suæ ingenuitatis oblitus, ut Romanis palpum venderet, sic olim cecinit: *Hic ego nec metas rerum, nec tempora pono, Imperium sine fine dedi.*

Quid ais hic Maro? Regnum hoc quod sine fine datum, in terrâ est, an in cælo? Utique in terrâ. Etsi esset in cælo, Cælum & terra transibunt. Transibunt quæ fecit ipse Deus, quanto citius quæ condidit Romulus?

Et ubinam nunc est Romanum sine fine imperium? Fuit olim stetit, olim cælo caput extulit, floruit, Orbem dominatu pressit. Fines imperii Romani Orbis & Oceanus, ut quidquid opportunum aut dignum vinci, vicerit. Itaque terminos sibi fecit Orientem & Occasum, exceptis locis inaccessis & inhabitatis, aut quibuscum

A habitatis quidem, sed ignobilioribus. Et tibi jam istud tam amplum, admirandum imperium? Quæri vides. Ubi qui promoverunt, & propagarunt? Perisse vides. Illa ipsa rerum gentiumque Domina, & falsò æterna urbs, ubi est? Diruta, obruta, incensa, inundata, perit non unâ morte; & ambitiosè hodie quaritur, nec invenitur in suo solo.

Ego te Roma illa vetus & speciosa super omnes usquam aut unquam urbes non solum non video, sed etiam quæ fueris, quæro. Quæ fueris? Imò, & ubi fueris? Et quis scio, an non aliquando, Utrum fueris, quæretur? Non magis hoc mirum, si plura currant sæcula, quam nunc de Thebis Egyptiis, aut Trojâ dubitari. Nam habet hoc ætas, ut primò formam tollat, tum rem, denique famam & nomen auferat. Sicut Solem istum assidue vel aliqua nubes subducit, vel nox denique condit: talis omnis hic splendor & felicitas rapitur aut evanescit. Omnia ista somnium, bulla, nihilum, si cum æterno & æternitate comparentur. O spes & res humanæ quid estis? quod itis? Nos ipsi quid sumus? quod imus? Post aliquot annos futuri pulvis, umbra, nihil. *Et regni nostri est finis.* Solum Christi regnum extra omnes fines & limites est. *Et regni ejus non erit finis.*

Deus imperium filio suo sine fine dedit. Quod divinus Pfates luculentè vaticinatus: *Dominabitur, inquit, Ps. 71. v. 8. à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos Orbis terrarum.* Nimirum à mari orientali Indico, ad Gaditanum occidentale, & à Jordane flumine, ubi Christus concionari cepit, usque ad Orbis terminos. Sed hoc imperium in terrâ non tam finietur, quam transferetur ad illud cæleste, quod omnem excludit finem: *Regnum Psal. 144. tuum (Domine Jesu) regnum omnium seculorum, & dominatio tua in omni generatione & generatione. Habent, inquit Augustinus, mutationes regna terrena. Veniet ille de Aug. tom. 10. ferm. 29. de verbis Domini c. 7.* *Et regni ejus non erit finis.*

§. III.

Dominus regnabit in æternum, & in seculum seculi. Reges Hebræi regnarunt quidem in domo Jacob, Regum sed neutquam in æternum. De illorum quolibet affirmandum: *Et regni ejus erat finis.* Saul annis viginti septem tenuit, David annis quadraginta, Salomon pariter quadraginta. *Et regni eorum erat finis.* Ab his Roboam annis septendecim, Abia tribus, Asa quadraginta unum, Josaphat viginti quinque, Joram quinque, Ochozias unum duntaxat annum Rex fuit. *Et regni ejus erat finis.* Post hos furia illa Athalia septem annis, Joas quadraginta, Achaz sedecim, Ezzechias inter optimos censendus viginti novem, Manasses inter flagitiosissimos habendus quinquaginta quinque cum imperio fuit. Tandem etiam, & regni illius erat finis. Sic Amon annis duobus, Josias triginta unum, Joachaz tribus solum mensibus, nec pluribus Joachim dominatum tenuit. Alius ab eo ejusdem nominis annis undecim, totidem rex Sedechias regnum administravit. *Et regni ejus, sicut & priorum, erat finis.* Hi solum Israëlitis rempublicam gesserunt: Reges Juda silentio præterimus. Quorum omnium regna, in carcere Babylonico sortita finem, expirarunt.

Post potentissimum & quidem geminum Israëlitis & Juda regnum lacrymabili fine extinctum, Duces potiti sunt rerum, inter quos Zorobabel primus, à quo alii tredecim magistratum ordine habuerunt. Sed & dum cum potestas cum Machabæis sepulta est. Regni horum omnium erat finis.

Si ab Israëlitis ad Romanum imperium transire li-
beat, eisdem regni fines videbimus. Julius Cæsar annis regni Romanis finis, quatuor diadema gessit. Augustus Imperator, quinquaginta sex annis summo cum imperio fuit. Res rara, & sine exemplo. Tiberius annos viginti duos, Caligula tres tantum, Claudius tredecim, totidem & Nero dominatus

natus

Item 2. 13. v. 37. 74. 102. v. 19.

Item 2. 13. v. 37.

Item 2. 13. v. 37.

natus est in Orbem. Et domini ejus erat finis. Galba Imperator septem mensibus; Otho tribus solum, Virelius mensibus octo, Vespasianus annis novem, Titus biennio, Domitianus annis quindecim, Nerva unico, Trajanus novemdecim, Hadrianus viginti, Antoninus viginti duobus, Aurelius Verus annis quinquaginta imperavit. Et tamen imperii ejus, periade ut ceterorum omnium, erat finis. Omitto longam ceterorum seriem, quos omnes regnandi finis solio deiecit.

Quid jam Romanos Pontifices enumerem, quorum plurimi annis pauculis rei Christianæ præfuerunt. Primus Pontificum Petrus Apostolus annis viginti quinque imperii sacri clayum tenuit: Alii ab eo annum unum, duos, quatuor, plerumque paucos: Quot autem Pontificum paucis solum mensibus, imò diebus solum aliquot, rebus præfidebant? Sixtinus Pontifex dies viginti, Bonifacius VI. dies quindecim. Urbanus VII. dies duodecim, Leo XI. dies viginti sex, Valentinus dies tantummodo quatuor ad gubernacula sedit. Deus bonæ quàm breve regnum, quàm præceps regni finis!

Ad Imperatores Romanos redeo. Superiori sæculo Carolus V. Augustissimæ memoriæ Imperator annis triginta octo Republicam Christianam gessit, Ferdinandus sex annis, Maximilianus II. duodecim, Rudolphus II. triginta quinque, Matthias octo. Ferdinandus II. anno jam duodecimo, quo hæc scribo, summam rerum administrat. Verum enimvero, & regni horum etiam regum quos ipsi novimus, fuit, eritque finis. Nec Reges tantum, sed & regna suis quæque funeribus effunderunt. Ubi nunc Hebræum Regnum, ubi Græcum, ubi Romanum, ubi Syriacum & Egyptium? Funerata sunt, cineribus submersa sunt.

Ultimus Assyriorum, Rex Sardanapalus, Medorum Atyages, Persarum Darius, Macedonum Perseus, Romanorum Tarquinius, Judæorum Rex ultimus Herodes. Veteres Egypti Thebas vix fama retinet: Centum Cretæ urbes vix retinet fides. Cadavera Carthaginis, Numantie, Corinthi præci viderunt & mirati sunt: Nos Athenarum, Sparte, & tot illustrium urbium ignobiles ruinas. Regnorum omnium horum erat finis. Regnum Christi immortale, sine fine, æternum est. Dominus regnabit in æternum, & ultra. Et regnum ipsius omnibus dominabitur.

§. IV.

Philos. I.
Quod Deus
sit immu-
bilis sine
mibi p. 248.
Regionum
& gentium
mutatio-
nes.

Rudrè dixit Philo: Vide regionum integrarum & gentium mutationes. Floruit quondam Græcia, sed Macedones abstulerunt ei potentiam. Postea Macedonia viguit opibus, sed divisa in plures portiones debilitata est, donec omnino interiret. Ante res Macedonum incluta fuerat Persarum felicitas: sed una dies tam ingenti regno finem attulit: & sic Persæ penes quos paulò ante fuerat imperiū, sunt Parthorum provincia. Fuit & Egypti olim perampla magnificaque potentia, sed nubes in morem præterit ejus felicitas. Quid Ethiopes? Quid Carthago in Africa? Quid Pontici Reges? Quid Europa Asiæque, & ut compendio dicam, totus Orbis habitabilis: Nonne more navis fulque deque jactata marinis fluctibus, nunc secundis ventis, nunc adversis utitur? Nam verbum divinum choreas in orbem ducit, quod vulgus hominum fortunam nominat: Et cum perpetuò feratur per civitates, gentes, regionesque, res aliorum aliis omnium omnibus tribuit, subinde variantibus apud singulos temporibus: Ut totus terrarum Orbis tanquam una civitas optimo Republicæ genere administraretur, populari regimine. Nihil igitur est in humanis rebus ac negotiis præter umbram auramque levissimam, sine morâ prætervolantem: eunt enim ultro citroque tanquam æstuarium. Omne regnum fluctuans & instabile, per omnium pompas ac triumphorum

A seriem ad suum sibi sepulchrum choreas ducit. Suis rebus omnibus finis imminet. Regnabit Christus in æternum, & regni ejus non erit finis. Regnabimus cum Christo, si prius subesse cum illo etiam sustinere didicerimus. Beatus Paulus hoc ipsum acriter, inculcans: Si sustinebimus, inquit, & conregnabimus. Quid, oro, sustinendum?

Duo sunt Christi regna. Primum quidem lignum & infuave, sed aureum alterum & gemmeum. De ligno expresse cecinit Hebraeus Psalter: *Dicite in gentibus, quia Dominus regnavit à ligno*. Justinus Martyr arguit Judæos & convicit, quod voculam illam, à ligno, errant. Pro testimonio dicit Prudentii vetus poëta:

Impleta sunt qua concinit
David fidei carmine,
Dicens, In nationibus
Regnavit à ligno Deus.

Verè regnavit Christus à ligno, & factus pro nobis in ligno. Galat. 3. v. 13. maledictum, ex alta trabe jus dixit Orbi. Illum Judæa repudiavit, nos amplectimur. Interim tamen sapientiale querimus, acerbioris vitæ sortem, & malis nostris parum toleranter illacrymamur. O Christiani! quid hoc agimus: Durat etiamnum lignum Christi regnum: Sed ne cadant animi, sequetur gemmeum. Si subistebimus, & conregnabimus. Subeat memoriæ quod Ducibus, Regibus, Imperatoribus quandoque contigit.

In venarum iit Maximilianus II. Imperator. Sequi debuit ex more suum dominum argentea supellex. Cum autem via impeditores occurrerent, in iis insuper erraretur, argentum mensuram statò tempore haberi non potuit. Ideo Casari scutellis partim testis, partim ligneis cibi fuerunt inferendi, cum præfatione, argenteas patinas brevi adfore, vellet tantisper ligneis non indignari. Idem hic monendi sumus: Regnum Christi nunc lignum toleremus, succedet autem. Si sustinebimus & conregnabimus.

C Beatus Gregorius ad regnum Mundi generosè calcandum, & ad lignum Christi regnum tranquillè tolerandum provocans: *Ubi que Mors, ait, ubique luctus, ubique desolatio; undique percutimur, undique amaritudinibus repleremur: & tamen cæcâ mente carnalis concupiscentia amantur ipsas amamus; fugientem Mundum sequimur, labentem imbaremus. Et quia labentem retinere non possumus, cum ipso labimur quem cadentem tenemus. Aliquando nos Mundus delectatione retrahit à Deo, nunc tantis plagis plenus est, ut ipse nos jam Mundus mittat ad Deum. Pensate ergo quia nulla sunt, que temporaliter currunt. Finis temporalium ostendit, quàm nihil sit, quod transire potuit. Casus rerum indicat, quia res transiens, etiam tunc prope nihil fuit, cum stare videretur. Hac sollicità consideratione pensate, in æternitatis amore cor figite.*

§. V.

Anno Christiano trecentesimo trigésimo sexto Constantinus Magnus Imperator filios suos Constantinum, Constantium, & Constantem ad tabulam geographicam duxit, ubi digitum intendens: Tibi, aiebat, hoc regnum, hanc provinciam do Constantine: Tibi verò Constanti, è meis regnis hoc & hoc assigno: Tu verò Constantis has à me terras habeto, quas simul loquente digito monstrabat. Quà in re Constantinus Pater non utique pietas illas in telâ vel ligno Provincias, non picta illa regnorum nomina donavit, sed regna vera in imagine representata. Sic & Christus nobiscum agit, immensum illud sine fine regnum monstrat, brevè possidendum: Id tamen nondum possidemus, sed velut in ligno telâve pictum aspicimus. Nos autem adeò infantes sumus, ut de his ipsi picture pariculis acerrimè digladiemur: Terram quæ celi rutilissima est adumbratio, avidè ac anxie inter nos partimur: terræ voluptates rapimus, veræ Beatitudinis oblit.

O infan-

O infantissimi mortales, quid inania hæc & minuta scētaminī? Non hæc regna, sed solum lineamenta sunt illius regni quod finem non habebit. Quidquid extra cælum est pictum est, leve ac momentaneum est. Non hæc villa thesauri, non regna, non voluptates sunt, sed thesaurorum, sed voluptatum ac regnorum umbrae sunt mentis.

Philonis eruditionem hæc iterum insillo: Quid alie res corporis, nonne somnia sunt, inquit? nonne pulchritudo momentanea penè prius marcescit, quam floreat? Sanitas incerta infirmitatibus obnoxia? robur morbis expugnabile per occasiones plurimas? Seseum integritas humoribus vitiosis facile corrumpitur? Jam quantal sit in rebus externis obscuritas quis nescit? Ingentes opes sæpe una dies abstulit: Multi honoratissimi antea vestis rerum vicibus in contemptum venerunt cum ignominia: Imperia regum maxima brevi temporis momento subversa sunt. Fidem meis verbis altruit Dionysius in Corintho quondam tyrannus Siciliae, mox pulsus & Corinthum profugus, litterator factus & tanto Principe. Attestatur & Cræsus Rex Lydiae ditissimus regum; qui sperans se delecturum Persarum potentiam non modo proprium regnum amisit, sed & ipse vivus in potestatem hostium redactus minimū abfuit quin exureretur. Testatur de huiusmodi somniis non singul tantum, sed civitates, gentes, regiones Græcia, Barbaria, insularum continentisque incole, Europa, Asia, Oriens, Occidens. Nihil enim usquam permanet sui simile.

Solum Christi regnum immortale, infinitum, immutabile, æternum est, *Iusti in perpetuum vivunt, & apud Dominum est merces eorum.* Devs jam olim promissit: Gaudetis & exultabitis usque in sempiternum in his quæ ego creō. Sic semper cum Domino erimus. Præcipuum Beatorum gaudium ex eo nascitur, quod sciant Beatitudinem fore sempiternam: sicut præcipua damnatorum afflictio est, quod videant tormenta sua fore perpetua. Mors damnatorum non absolvi, vita Beatorum finiri non potest. Cum enim lumen gloriæ non possit extinguī, certe Beatitudo quæ ex eo necessario sequitur, non poterit amitti.

§. VI.

Quid ergo, inquit Anselmus, per multa vagaris homuncio, & bona corpori tuo, tuoque animo quaeris? Si pulchritudo & forma delectat; Fulgebunt iusti sicut Sol in regno Patris. Si velocitas, si vires & libertas; erunt similes Angelis Dei. Si vita sana & immortalis; *Iusti in perpetuum vivunt, & salus eorum à Domino.* Si Dei. Si deliciarum abundantia; *Inebriabuntur ab ubertate domus Dei.* Si Musicæ non desitura suavitatis; concentus Angelorum nullo sopietur luctu. Si omnium voluptatum copia; Torrente voluptatis suos potabit Deus. Si Sapientia; Ex ipso Sapientie fonte, quantum volent, haurient. Si Amicitia; Mutuus erit omnium amor, Deus Beatos, beati Deum ardentissime amabunt. Si concordia; Cor unum & anima una, voluntas una omnium erit divinae voluntatis sententia. Si potestas; omnia cum Deo suo poterunt, rerum omnium Domini. Si honores & divitiæ; Deus fideles servos supra multa constituet, & honorificabit illos, ut ubi ipse est, sint & ministri ejus. Si vera securitas; Præcipitata est mors in sempiternum.

Immensa est, finemque potentia cali

Non habet.

Tunc consummatum habebunt plenumque bonum fortis humanæ, cum calcato omni malo in interioiem illum æternitatis sinum venerint. Tunc juvabit inter sidera ipsa vagantem divitum pavimenta ridere, & totum cum auro suo terram: non illud tantum dico, quod

A egestis, & signandum monete dedit, sed & illud quod in oculo servavit posterorum avititæ.

Augustinus animo in altum evectus. Quanta erit illa Ang. tom. 6. felicitas, inquit, ubi nullum erit malum, nullum latebit bonum; L. 22. de Civ. racabitur Dei laudibus, qui erit omnia in omnibus. Quoniam vit. c. 35. tunc non erit ulla necessitas, sed plena, certa, secunda, semper- na felicitas. Ipse finis erit desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. O vere maximum sabbatum non habens vespem! Ibi vacabimus & videbimus: videbimus & amabimus, amabimus & laudabimus. Ecce quod erit in fine, sine fine. Nam quis alius nos- ter est finis, nisi pervenire ad regnum, cuius nullus est finis? Hæc 12. tom. est requies sempiterna; sine fine erit requies ista; sine fine erit 8. in 1. 93. gaudium hoc, sine fine erit incorruptio. Vitam æternam habebis, requiem qua non habet finem. Quanto labore digna est requies, qua non habet finem: Nemo ex vobis, inquit Bernardus, par- Bern. form. ram aliquam requiem aut letitiam suspicietur eorum, qui ab 2. de Sanctis omni penitus molestia liberi recogitant annos suos in dulcedine an- te mod. anime sue; letantur pro diebus, quibus humiliati sunt, annis quibus viderunt mala; cum jucunda admiratione, & mirâ jucunditate considerant pericula quæ evaserunt, labores quos per- tulerunt, certamina quæ vicerunt.

Hanc ipsam Beatitudinis eternitatem Chrysostomus, Chrys. tom. velut attonitus suspiciens: Cogita, inquit, quantum sit ani- 4. hom. 6. mam illuc pergentem, nequaquam finem bonorum illorum ex- in c. 4. ad peccare, neque mutationem; quin potius incrementum, & vi- Hebræos mi- tam finem non habentem, & vitam omni periculo liberam, ab bi p. 1320. omni morore & curâ al. mar. plenam gaudiis & mille bonis. Porro idem aureus Orator proprietate admirabili rem oculis subjiciens: Nunc, inquit, quemadmodum in utero puellus, sic in Mundo vivimus multis interclusi angustiis, ventu- rig, saculi, nec fulgorem neque claritatem contuemur. Sic est omnino. Æternitati magis, magisque in dies proxima- mus, & rerum nostrarum minimè satagentes stertimus. Eho, evigilate iusti, imminet Æternitas. Ille jam appa- ruit in carne, inquit Gregorius, qui electos suos adscribit in Greg. hom. 8. in Evang. æternitate.

§. VII.

Ecclesiastes oculos humanos ad æternitatem eri- Eccles. c. 11. gens: Si aut, ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilo- nem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit. Si ad iratum judi- cem corruerit, ibi erit: si in desperatorum flammis, ibi manebit: si in diabolorum catervas, ibi manebit: si ad Austrum & cæli divitias, ibi erit, ibi manebit. Æterni- tati suppliciorum, æternitas premiorum respondebit; utraque sine fine, sine omni termino.

Cum Absalon notus ab impetate regius juvenis, germanum fratrem Amnonem jam temulentum super mensam jugulasset, de parentis maximo luctu hæc Re- 2. Reg. c. 13. gum facti affirmant: Luxit ergo David solum suum cunctis diebus. Quid obsecro luctum tam inauditum in om- nem regis vitam obfirmavit? Nihil certe aliud quam Cur David horribilis ille lapsus in æternitatis præcipitium. Sanctissimi- mus Rex David Amnonem ebrium occisum ad Aquilonem, & ad æternas flammis corruisse conje- ctabat. Hinc ille inauditus luctus: Hinc idem Hebræus rex Da- vid jam morti vicinus Salomoni filio hanc ipsam æter- nitatem altissime infixurus: Si quæseris Dominum, in- 2. Paral. 2. 28. v. 9. quit, invenies: si autem dereliqueris eum, projiciet te in æter- num.

Ismenias Thebanus vir sapiens legationem patriæ causâ ad Persarum Regem suscepit. Hunc tribunus militum Titraustes, ex officio ad Regem deducturus, Verum, inquit, o Thebane hospes, lex est apud Per- sas recepta, ut qui in conspectum Regis venerit, non prius sermonem cum eo conferat, quam eum adora- verit. Quod si ergo lubeat eum adire, perages quod lex jubet. Ismenias: Duc, inquit, & Regi me litte. Cum- que jam eò ventum esset, annulum legatus quem gesta- verat, digito detractum clam abjecit ad regios pedes, & mox

& mox procumbens velut adoraret, illud animo secum A
verfabat: Non tibi, sed Annulo. Quem iterum sustulit,
tanquam adorationis munere perfunctus.

Plurima sunt, non negamus, gravia perpassu & aspe-
ra, quæ tamen facile & suaviter perferemus, si hunc
ipsum beatissimæ cælestis æternitatis annulum assidue
aspexerimus, illud animo identidem versantes: Non
tibi, sed annulo. Est venia danda inimico? Ardum
hoc & difficile: sed æternitatis annulum, oro, respice,
& dic: Non tibi, sed Annulo: hoc est, non in tuam,
inimice, sed in æternitatis gratiam hoc facio. Est injuria
gravis concoquenda? acerbus quidem bolus, sed con-
dias eum & dicas: Non tibi, sed annulo. Vigilia, ju-
jubia, rigores alii carnem macerant? Dic alacri ani-
mo: Non tibi, sed Annulo. Morbus & dolor infestant?
Dic iterum: Non tibi, sed annulo. Paupertas & rerum
inopia premit? Dic denud, dicenties: Non tibi, sed
annulo. Ita temporis cede, & submite te; tolera quod
non vis, ut assequaris quod vis. Non sunt condigne passio-
nes huius temporis ad futuram gloriam. Quidquid faciamus
aut patiamur gemmeus æternitatis annulus his omni-
bus dignissimus est: In huius gratiam nihil laboris
recusandum, nihil afflictionis non tolerandum. Cla-
mat Aggæus vates: *Adhuc unum modicum est. Quingen-
ti etiam anni, mille etiam anni unum modicum sunt.*
Post hoc modicum æternitatis annulus tradetur.

§. VIII.

Cum ad Xerxem regem deferrentur Atticæ ficus
venales, quæ dulcedine alias longè superarent,
negavit Rex illas se gustaturum, dum regione potitus
esset, quæ fructus ejuscemodi ferret. Christus Rex Re-
gum in suprema cum suis cenâ appositi vini quid-
quam amplius à se gustandum negans: Dico vobis, in-
quit, non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem
illum, cum illud bibam vobiscum porum in regno Patris mei.
Rectissime nos fecerimus, si in omnes veritas aut
suspectas oblectationes liberè pronuntiemus: Procul ô
procul voluptates pessimas, quæ veluti dulcissimæ fi-
cus, sed venenatæ nos fallunt: Non libabo, non tangam
has amplius, dum illis fruar melioribus in æternitatis
felicissimæ regno.

Terre gau-
dia sunt
brevissima.

In cælo
eterna.
Cantic. c. 1.
v. 17.

Omnia terræ gaudia sunt brevissima, & extrema
gaudii plerumque luctus occupat. Jobi familia geniali-
ter ac hilariter epulabatur: Fatali turbine repente om-
nes involvuntur, & quod eis modò trichinium erat, jam
sepulchrum est. Rex Baltoazar convivium agitat læ-
tissimum, subito ad parietem scriptoria manus arcani
quid pingit, & omnis lætitia in luctum maximum vertit.
Solum æternitatis regnum in cælo æterna præstat gau-
dia: cælum æternat. Hoc sponsa cælestis asserens: Tigna,
inquit, domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cy-
presina. Utrumque ligni genus nec cariem sentit un-
quam nec vitium. Nostræ hæc domuncula ruinam pro-
ximè spectant, cælum æternat.

Nobilissimus Poëta Græcus Euripides apud Alcesti-
dem tragædiarum scriptorem aliquando questus est,
quod ingenti nisu, summoque tridui labore non nisi
tres versus scribere potuisset: Alcestides contra gloria-
tus est, se uno die facillimè centum versus fundere. Ad
quem Euripides iterum velut dicit pœnitens: Hoc ta-
men, inquit, non nescias velim, versus tuos triduo tan-
tum, meos in ævum duraturos. Hoc revera cuique no-
strum assidue cogitandum: Quidquid hoc die, hæc ho-
râ fecero, id non triduo solum, sed in ævum durabit.
Si Deo laborem, si Dei causâ patiar, laboris & pa-
tientie fructus me totâ solabitur æternitate. Gemmeus
æternitatis Annulus mihi nunquam amplius eripietur:
Cælum æternat. Quod Augustinus præclarissimè
dixit: *Æterna promissæ æternus: si credidero, ex mortali siam
æternus.*

Aug. tom.
10. serm. 29.
c. 6. de ver-
bis Domini
in Evang.
Matth.

Amemus vitam æternam: & ex eo noverimus, quantum pro idem tem-
vitâ æternâ laborare debemus, cum videmus homines amato-
res præsentis vitæ temporaliæ atque sinende sic pro illâ labora-
re, ut quando venerit metus mortis, quidquid possunt, faciunt,
non ut auferant, sed ut differant mortem. Quantum laborat
homo, quando mors imminet, fugiendo, latendo, quidquid ha-
bet dando, & se redimendo, laborando, cruciatus molestis que
sustimendo, medicos adhibendo, & quidquid aliud homo potest:
Videte quàm consumptis laboribus & facultatibus suis, ut ali-
quantum vivat, potest facere, ut semper vivat non potest. Si er-
go labore tanto, tanto conatu, tantis impendiis, tantâ instantiâ,
tantâ vigilantia, tantâ curâ agitur, ut aliquantulum plus viva-
tur; quomodo agendum est, ut semper vivatur? Et si prudentes
dicuntur qui omnibus modis agunt ut differant mortem, & vi-
vant paucos dies: quàm stulti sunt qui sic vivunt, ut perdant
diem æternum? Hoc solum ergo nobis promitti potest, ut dul-
cescat nobis utcumque munus Dei, ex hoc quod habemus mo-
do: quia de munere ipsius habemus ut vivamus, ut salvi simus.
Ponamus ergo nobis ante oculos talem vitam, cum promittitur
æterna, ut removeamus ab illâ quidquid hic molestum pati-
mur. Facilius enim invenimus quid ibi non sit, quàm quid
ibi sit. Ecce hic vivimus, vivemus & ibi. Salvi sumus quando
non egrotamus, neque aliquid dolet in corpore: salvi erimus
& ibi. Et quando nobis est bene in hac vitâ, nullas penas pati-
mur: nullas patientemur & ibi. Pone ergo hîc hominem viven-
tem saluum, nullas penas patientem: Si ei donaret quisquam
ut semper sic esset, & hoc bonum non desineret: quantum gau-
deret? quantum extolleretur? quomodo se non caperet latitâ
sine penâ, sine cruciatu, sine fine vitæ? Si hoc solum nobis pro-
mitteret Deus, quod dixi, quod modo, quibus potui verbis,
descripsi & commendavi: quanti erat emendandus, si venale esset,
quantum dandum erat, ut emeretur? Sufficeret quidquid ha-
beres, etiam si totum Mundum possideres. Et tamen venale est:
eme sis vis. Nec multum exasues de re magnâ propter pretii ma-
gnitudinem. Tantum valet quantum habes. Ad aliquid ergo
magnum & pretiosum comparandum parares aurum vel ar-
gentum, vel pecuniam vel fructus aliquos pecorum aut frugum,
qui in tuâ possessione nascerentur, ut emereres nescio quid hoc ma-
gnum & præclarum quo viveres in hac terrâ felix. Et hoc eme,
si vis. Noli querere quid habebis, sed qualis sis. Res ista te valet,
Tantum valet, quantum es tu. Te dâ, & habebis illam. Quid
exasuas? quid turbas? Nunquid quasiturus es te, aut emptu-
rus es te? Ecce tu quies, qualis es, da te illi rei, & habebis illam.
Sed malus sum, inquit: & forte me non accipit. Dando te illi
bonus eris. Vt huius fidei promissionem, te des, hoc est bonum est.
Cum autem bonus fueris, pretium ipsius rei eris, & habebis, non
quod dixi solum, salutem, incolunitatem, vitam, & sine fine
vitam, non hoc solum habebis, adhuc alia tollo. Non erit ibi
lassari & dormire: non ibi erit esurire, & sitire: non ibi erit cre-
scere & senescere, quia nec nasci erit, ubi numeri integri ma-
nent. Numerus qui est, ipse est, nec opus est ut augeatur, quia
non ibi sit ut minuat. Ecce quanta tuli, & nondum dixi quid
ibi erit. Ecce jam vita est, jam incolunitas est, jam nulla pena,
nulla fames, nulla sitis, nullus defectus, nihil horum, & tamen
nondum dixi quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor
hominis ascendit. Creditur, & non videtur: non solum non vi-
detur, sed nec dicitur. Quomodo ergo creditur, si non dicitur?
Quis credit, quod non audit? Si autem audit aut credit, dicitur:
si dicitur, cogitatur; si cogitatur, & dicitur, & in auri-
bus hominum intrat. Et quia non diceretur, nisi cogitaretur &
in cor hominis ascendit.

§. IX.

Altâ mente reponendum est, quod religiosissi-
mus vir ille fiducia ingenti dixit: Bonum quod ex-
pecto, tam immensum est, ut omne supplicium, & omne tor-
mentum mihi sit oblectamentum. Cui rectè jungimus Chry-
sostomum, qui alacritatem hanc talem animans: Quot
quot enim duxeris labores, inquit, & quotquot supplicia per-
tuleris, hæc omnia nihil erunt ad futura bona. Eam ob causâ
tam tantoperè furit Satanas, ut eò non ascendat homo,
unde

unde præcipitatus est Angelus. Attendite mortales; hostis offert pœnitem, ut rapiat paradysum; terram cum auro suo ingerit, ut subtrahat cælum; voluptates non duratûras obruit, ut auferat æternas; honoris fumum venalem habet, ut adimat immortalitatis gemmam. Attendite, quibus Beatitudo est cordi. Reverta omnes beati suas illas cæli voluptates tanti æstiment, ut longè paratius mallent mori millies, quàm vel minimam cælestium deliciarum particulam perdere. Quid nos torpidi & stupidi? Cælum totum perdimus, & adhuc, velut phrenetici, ridemus. Attendite, obsecro, attendite, quibus Æternitas est cordi.

Verùm hoc denique ex animi mei sententia censeo: Penè nihil esse dictum; quiddam tandem de æternitate dixerimus. Verissimè dixit Augustinus: *Autum quod*

dicemus, nihil est ad illam vitam quâ vivemus quidem, qui salvi sumus. Æternitatis annulus acquiri potest, æstimari non potest. Pretium illius effugit omnem sermonem, majus est omni eloquio, transcendit omnem cogitationem. Æternitatem nullis Oratores verbis, nullis Dialectici argumentis, nullis Arithmetici numeris, nec ullis Geometra dimensionibus comprehendere queunt.

Æternitas ut beatus Dionysius loquitur, ævum ævorum est, quod non interit, sed eodem modo semper se habet. Æternitas, interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio.

Æternitas circulus est, cujus centrum est SEMPER, circumferentia NVS QVAM. Quamdiu ergo durabit Æternitas? SEMPER. Quando finietur? NVS QVAM.

Hanc igitur vitam nunquam finiendam desideremus. Gregorius Magnus in illud Jobi: *Quis mihi tribuat adiutorem, ut desiderium meum audiat Omnipotens? Vera postulat, inquit, non in oris est vocibus, sed in cogitationibus cordis. Valentes namque voces apud secretissimas aures Dei non faciunt verba nostra, sed desideria. Æternam æternam vitam si ore petimus, nec tamen corde desideramus, clamantes tacemus: si verò desideramus ex corde, etiam cum ore conticemus,*

ut faciamus verba nostra, sed desideria. Æternam æternam vitam si ore petimus, nec tamen corde desideramus, clamantes tacemus: si verò desideramus ex corde, etiam cum ore conticemus,

ut faciamus verba nostra, sed desideria. Æternam æternam vitam si ore petimus, nec tamen corde desideramus, clamantes tacemus: si verò desideramus ex corde, etiam cum ore conticemus,

ut faciamus verba nostra, sed desideria. Æternam æternam vitam si ore petimus, nec tamen corde desideramus, clamantes tacemus: si verò desideramus ex corde, etiam cum ore conticemus,

ut faciamus verba nostra, sed desideria. Æternam æternam vitam si ore petimus, nec tamen corde desideramus, clamantes tacemus: si verò desideramus ex corde, etiam cum ore conticemus,

EPILOGVS.

Regum optimus David Beatitudinem sitienter appetens: *Regnum tuum, inquit, regnum omnium sæculorum. Quid nos, quid regna nostra sunt? Omnis regia potestas paucis annis, imò diebus sæpe pauculis concluditur. Quod Hebraeus Sapiens signare dixit. Suis spatiis transeunt universa. Ponamus hominum alicui hanc fieri gratiam. Angelus eum evehat in altissimum montem, & singula tam Orbis regna, quàm varias regnorum voluptates monstrat: ad singulorum contemplationem nil aptius hic homo responderit, quàm illud Ecclesiastæ: Suis spatiis transeunt universa. Amplissimum Hispaniarum regnum monstratur? Dicat spectator: Transeunt universa, ergo & istud transibit. Regnum Galliarum ostenditur? Iterum dicat: Transeunt universa. Regna Poloniae, Sueciae, Daniae proponuntur? Transeunt universa: Ergo & ista. Si & Japoniorum regnum digito notetur. Dicendum idem: Transeunt universa. Sinarum etiam regnum designatur? Transeunt universa. Quod si etiam diversas Orbis voluptates oculis subjiciat, dicatque: Hic potatur, hic luditur, hic saltatur: Transeunt universa. Hic aucupia & piscationes: Hic ludicrae decurtiones, hic Musica suavissima, hic jucundæ venationes, hic tripudia & armata saltationes, * hic convivia & epulationes sunt. Idem ad singula repetendum: Transeunt universa, transeunt dum loquimur, dum ea contemplamur transeunt. Regnum*

Tom. I.

A Christi, regnum omnium sæculorum. O Regnum verè beatum, o verè tutum Regnum, quod pro pessulo habet æternitatem, quod pro hereditate omnigenam præbet voluptatem. *Dominus regnabit in æternum, & ultra.*

Exod. c. 15.

vers. 18.

Castellanus

l. 4. de insti-

tutis renun-

tiant. c. 3.

recipi cupivissent, prius non receptos; quàm decem aut pluribus diebus, ad fores monasterii excubantes, patientiæ, submissionis ac perseverantiæ singulare specimen dedissent. Hic ad omnium genua se provolvere, probris omnium & injuriis onerari legis erat. Nec aliter patebat aditus ad ceteros, nisi quis rigidissimum hoc experimentum placidè tulisset. Ei qui forè injuriarum minus perferens fuisset, mox occinebatur: Abi, o bone, abi, unde venisti. Ad nostras leges impatientia tua non quadrat.

Hoc experimenti genus tam juri, quàm prisce religionis consuetudini consentaneum erat. Liceat hic à minimis argumentari ad illa summa. Si ad vitam asperam per hæc prologia eundem: ad vitam voluptuosissimam ut ingressus pareat, quàm stricta jure tolerantia exigetur? Si tantæ molis fuit recipi cœnobio, quantum majus erit admitti cælo? Quisquis igitur cælum seriò desideras, tironem te cogita, experimentis mille inspicendum: Ad omnium pedes, si fas te abjicio, & venisse te scito ad injurias omnium perferendas. Cælum aliter non obtinetur: hic ingressus est. Coronidis loco has præceptiunculas animo, velim, affigamus.

I. Tot millia, imò tot centena millia quotidie moriuntur, & ad æternitatem transeunt. Ex his, cheu, quod Judæi, Turcæ, idololatæ, quot mali Christiani cælo excludunt? Quapropter, ut Augustinus monet: *Damna quod es, ut merearis esse quod non es.*

II. Nos qui vivimus, in viâ ad æternitatem sumus. Nostra omnis vita æternitatis est prologium. Qui in exitu vitæ jus cæli perdit, in omnes æternitates cælum perdidit. Ante omnia viam spatiosam & voluptuariam, quam multi calcant, cavemus. Viâ Crucis arcetâ ibimus tutissimi.

III. Quædam è dictis melioribus inculpanda sunt menti: Qualia sunt: Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Hoc vitæ nostræ congruit. Veritas veritatum, & omnia veritas. Hoc Dei judicio. Voluptas voluptatum, & omnia voluptas. Hoc cælo. Æternitas æternitatum, & omnia æternitas. Hoc statui futuro. Quisquis jam felix es, audi: Momentum est quod hic delectat, sed æternum quod illic cruciat. Tu verè & tanta, quisquis jam ærumnolosus es: Momentum est quod hic cruciat, sed æternum quod illic delectat.

IV. Vita cuique unica est, eaque brevissima. De vitâ discessisti? nemini concessum redire, commissos errores jam serum est corrigere, jam omnis penitentia janua occlusa est. Beatitudinis præmio semel excludisti? actum est: æternum periisti. Sententia supremi judicis est irrevocabilis. Isaias Propheta orationes suas omnes *Isa. cap. 66.* hoc prorsus epologo claudit: *Verbum eorum non morietur, & ignis eorum non exstinguetur.* Omnibus de Cælo dictis hanc ego clausulam appono: Gloria eorum non corrumpetur; Beatitudo illorum non finietur. *Ibimus in Eccles. c. 12.* domum æternitatis nostræ. Ibimus, imò imus in superam vel inferam.

V. Nunc quidem inter Cælum & Orcum mediū stamus. Cautè gradiamur: Hæc itur ad voluptates, sed viâ crucis: Istæ tenditur ad crucem, sed viâ voluptatis. O Viatores attendite, quâ viâ & quò eatis. Illuc placeat ire, ubi placet & manere.

Si quis militum munitissimam simul & opulentissimam urbem occupare possit, suamque facere, alia tamen via non pateat, quàm per illapsum foraminis quo sordens aqua emittitur, miles verò dicat: Profectò non lubet per hunc canalem irrepere: meis ego vestibus parco, quas cæno & madore perderem. Alius sese per hanc

Z

hanc cloacam inferat, ego vestes servabo siccas & integras, vestibus parco. O militum omnium ignavissime, o stultissime omnium mortalium! Tu occasionem hanc negligas, ut vestibus parcas? et si vestes tuæ sint holosericeæ, sint aureæ, sint gemmis distinctæ, iis tamen minime parcendum, cum præda tam opima & nobilis invitat. Urbem occupas? His vestibus meliores, & una divitias summas, summam tibi gloriam paris.

O Christiani, nos tales sumus milites, simillima nobiscum ratio est. Cælum occupare licet: Spolia hic amplissima referre nemini negatum: sed rependum est subinde per foramen arctius, per canalē angustiozem. Nos modò conitamus, transire possumus. In eo situm est, ut nos ipsi nobis imperemus. Prava consuetudo coercenda est, vis aliqua inferenda corpori: & angustiarum facile perreptantur. Hic nos ignaviores nescio an stultiores milites, illud fatuum objicimus: *Parcendum vesti, indulgendum corpori.* Itane? Servanda vestis, & negligendum cælum? Ut bene sit carni, perdam Beatitudinem? Quid, obsecro, tot miliones hominum excludit cælo? Una & unica hæc causa: Pepercerunt vesti, nimium indulserunt corpori. Quisquis indagandæ veritatis studio laboras, vivus ad inferos abi, & damnatorum singulos examina, quid ipsos ed dejecerit. Pæc maxima respondebit: *Pepercimur vesti, plus equo indulsumus carni.* Hæc labes nostra, hæc infamia nostra est ex-

trema: malum cælum non acquirere, quàm carnem asperius habere; *Vesti parcimus*: Malum Beatitudinem negligere, quàm corpori aut prave voluntati vim inferre: Ita nimirum, siccas & integras servamus vestes, & totum perdimus cælum. Sed quæso, tu ille ipse qui vivus subiisti Tartarum ad quæstionem citaturus damnatos, nunc etiam in cælum evola, & interroga singulos Beatorum, quid illos ed exegerit. Respondebunt omnes: Non pepercimur vesti, nil indulgimus corpori, carnem tractavimus asperissime. Videte Stephanum, Bartholomæum, Laurentium; videte omnes alios, quàm illi suis vestibus non pepercerint.

Tu si miles es, & stultus non es, per hunc canalē, per foramen hoc quantumvis arctum, per hanc cloacam quantumcunque sordidam, promptissimus inferpes, modò cælum occupa, modò in illam Beatorum civitatem penetres. Vestes quas urbis illius desiderio destruxisti, & quidquid demum contempnisti, Numinis amore recipies, recipies fenore infinito.

Ut hæc altius inculcantur animo, te, mi optime Lector, extremum hic alloquor, sed Hieronymi verbis: *Quapropter moneo, & stens gemensque confessor, ut dum huius Mundiviam currimus, non pariter Christum velimus habere & sæculum; sed pro brevibus & caducis, æterna succedant; & cum quotidie (secundum corpus loquor) præmoriāmur, in ceteris non nos perpetuos existimemus, ut possimus esse perpetui.*

FINIS LIBRORVM DE COELO.

Ad maiorem Dei gloriam.

ZODIA.